

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

**DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING SKILL BY USING THE
JĀTAKA STORIES ON THE SUBJECT OF BUDDHISM FOR
THE 4th PRIMARY SCHOOL STUDENTS OF WATDOKMAI
SCHOOL, YANNAWA DISTRICT BANGKOK**

พระมหาภาคภูมิ ฐานิสฺสโร (นาคทั้ง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

พระมหาภาควมณี ฐานิสฺสโร (นาคทั้ง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING SKILL BY USING THE
JĀTAKA STORIES ON THE SUBJECT OF BUDDHISM FOR
THE 4th PRIMARY SCHOOL STUDENTS OF WATDOKMAI
SCHOOL, YANNAWA DISTRICT BANGKOK**

Phramaha Parkpoom Tanissaro (Narktang)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
Teaching Social Studies

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(ผศ. ดร.สมปอง สุวรรณฎมา)

กรรมการ

(รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ชวาล ศิริวัฒน์)

กรรมการ

(ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาภาควินิจ ฐานิสโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : พระมหาภาคภูมิ ฐานิสโร (นาคทั้ง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ พธ.บ. (สังคมศึกษา), M.A. (Linguistics), Ph.D. Social Science, (Buddhist Studies)

: รศ. ดร.สมชัย ศรีนอก พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ห้อง ๔/๑ จำนวนทั้งหมด ๓๐ คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก จำนวน ๔ ชุด หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน ๒๐ ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผลการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพ เนื้อหาต้องไม่ยาวเกินไปไม่สั้นเกินไป ใช้ภาษาที่สละสลวย อ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เกิดแรงบันดาลใจในการอ่านสามารถบอก สรุป อธิบาย เรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นขั้นตอน เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

๒) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของ พระพุทธศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิด วิเคราะห์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

ผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็น ในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น สามารถแยกแยะลำดับเนื้อหาได้ดี ผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จริง

Thesis Title : Development of Critical Thinking Skill by Using the Jātaka Stories on the Subject of Buddhism for the 4th Primary School Students of Wat Dokmai School, Yannawa District Bangkok

Researcher : Phramaha Parkpoom Tanissaro (Narktang)

Degree : Master of Arts (Teaching Social Studies)

Thesis Supervisory Committee

- : Dr. Niwes Wongsuwan B.A. (Teaching Social Studies), M.A. (Linguistics), Ph.D. Social Science, (Buddhist Studies)
- : Assoc.Prof. Dr. Somchai Srinok B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Social Science)

Date of Graduation : March 10, 2019

Abstract

The purpose of this was experimental research. The main objectives were: 1. to development of critical thinking skill by using the Jātaka stories on the subject of Buddhism for the 4th primary school students of Wat Dokmai School, Yannawa District Bangkok. 2) To comparison the achievement critical thinking skill by using the Jātaka stories on the subject of Buddhism for the 4th primary school students of Wat Dokmai School, Yannawa District Bangkok. The sample size for this research corrected as namely the 4th primary school students was room 4/1 number 30 persons by purposive sampling. Tools for research were critical thinking from Jātaka as numbers were 4 sets from lesson plan number 3 as item the Dhamma principle of Buddhist as number 5 lesson plans and critical thinking test from Jātaka pre and post learning number 20 items.

Result had found that:

1) The result studies development of critical thinking skill by using the Jātaka stories on the subject of Buddhism for the 4th primary school students of Wat Dokmai School, Yannawa District Bangkok was effected. It had substance not too sort and long. It was used good words and then could be understood with process system reading aspiration. It could be tale summarize explain and concern with all situation.

2) The comparison of critical thinking from Jātaka as numbers were 4 sets from lesson plan number 3 as item the Dhamma principle of Buddhist before learning had significant average when compare with critical thinking achievement after learning have got the achievement for posttest higher than pretest by statistical significance as .05.

The research analyze result had found that, learners have attention to learn with more substance. They could be classifying good substance and have got achievement for posttest higher than pretest. Therefore, learning management by

using lesson plan critical thinking from Jātaka then could be developing students' skills with critical thinking indeed.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย จากการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ และการให้กำลังใจของท่าน ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ รศ.ดร. สมชัย ศรีนอก ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตั้งแต่เริ่มจัดทำโครงร่าง วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการวิจัย ตลอดจนงานวิจัยได้เสร็จสมบูรณ์ครบทั้ง ๕ บท ผู้วิจัยจึงขอเจริญพรขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอเจริญพรขอบคุณคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ประกอบไปด้วย รศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ, ผศ.ดร. สมปอง สุวรรณภุมมา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ, รศ.ดร. สมชัย ศรีนอก กรรมการ, ผศ.ดร. ขวาล ศิริวัฒน์ กรรมการ และ ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ กรรมการและเลขานุการ, ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย

ขอขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือทั้ง ๕ ท่าน มีท่านพระมหาสมบูรณ์ สุธมโม รศ.ดร., นางสาวปทุมวรรณ มณีสุธรรม, นายอานวย ภัคดียัง, นายประจักษ์ จุบัน และนางวิภา กลั่นพิบูลย์ ที่ได้ให้การอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขจนเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน

ขอเจริญพร นางอังคณา ธนะปัญญา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอไม้ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการทดลองใช้เครื่องมือทางการวิจัยภายในโรงเรียน

ขอเจริญพรขอบคุณ นางสาวนารีรัตน์ กว้างขวาง ซึ่งเป็นครูพี่เลี้ยง ที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ และอนุเคราะห์ให้ใช้ห้องเรียนในการทดลองเครื่องมือทางการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนทั้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและนอกกลุ่มตัวอย่าง

ขอขอบคุณในความเมตตาของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ประกอบด้วย รศ.ดร. สมชัย ศรีนอก ผู้อำนวยการหลักสูตร, พระวิเทศพรหมคุณ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร, ผศ.ดร. ขวาล ศิริวัฒน์ อาจารย์ประจำหลักสูตร, นายกิตติศักดิ์ ณ สงขลา อาจารย์พิเศษ, พระศักดิ์ดา อคฺคปัญโญ เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร, และนางสาวยุภาพร ศรีนอก เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ที่ได้ให้การอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกทั้งในเรื่องการเรียนการสอนและจัดทำหนังสือราชการต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี

พระมหาภาควมูมิ ฐานิสโร (นาคทั้ง)

๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	-
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	-
กิตติกรรมประกาศ	-
สารบัญ	-
สารบัญตาราง (ถ้ามี)	-
สารบัญภาพ (ถ้ามี)	-
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	-

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ฌ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับชาตค	๑๘
๒.๓ ทักษะการคิด	๒๗
๒.๔ ความหมายของการคิดวิเคราะห์	๓๑
๒.๕ การจัดการเรียนรู้และสอนแบบร่วมมือสมัยเพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์	๓๙
๒.๖ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดดอกไม้	๕๒
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๘

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๙
๓.๒ กลุ่มประชากรในการวิจัย	๖๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๐
๓.๔ ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย	๖๐
๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๓
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๔

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย	๖๘
๔.๒ ผลการเก็บข้อมูลทางการวิจัย	๗๒
๔.๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๗๓
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๗๕

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๑

บรรณานุกรม

๘๓

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๙๐
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC)	๙๖
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)	๑๐๗
ภาคผนวก จ ผลวิเคราะห์จากการทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)	๑๐๙
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกเครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจริง	๑๑๗
ภาคผนวก ซ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๒๑

ประวัติผู้วิจัย

๑๕๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ เนื้อหาที่เลือกมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	๖๘
๔.๒ ผลการประเมินเครื่องมือทางการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ	๗๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย	๗๑
๔.๔ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้	๗๒
๔.๕ แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	๗๔

สารบัญแผนภูมิ

แผนภาพที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๘

๔.๑ สรุปองค์ความรู้ในการวิจัย

๗๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงพระไตรปิฎกจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.ม. (ไทย) ๖/๑๖/๔๗ หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๖ ข้อ ๑๖ หน้า ๔๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ดังนี้

คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ		พระวินัยปิฎก	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	ภาษาไทย

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม. (ไทย),	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ภาษาไทย
ม.ม. (ไทย),	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ภาษาไทย
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ภาษาไทย
ขุ.ป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิตามรรค ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การคิดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะการคิดช่วยให้คนได้มองเห็นภาพปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตซึ่งจะช่วยให้บุคคลได้คิดหาแนวทางในการหลีกเลี่ยง หรือ ป้องกันได้และการคิดช่วยขยายความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการคิด คือ คนจะมีการปฏิบัติหรือการกระทำตามที่เขาคิดถึงแม้ว่ามันจะถูกหรือผิดก็ตามเนื่องจากการคิดมีพลังอำนาจ จึงต้องการการควบคุมโดยวิธีการคิดที่ดีในการช่วยรักษาความคิดให้เป็นไปอย่างถูกต้องโดยมีการควบคุมเงื่อนไขภายใต้การสังเกต และการสรุปความคิดตามสิ่งที่เกิดขึ้นหรือได้รับรู้มาและได้มีการทบทวนแนวคิดนั้นบ่อย ๆ สิ่งที่คุณจะรู้จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดครั้งแรกแล้วจึงนำไปสู่การคิดในสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่สมบูรณ์แบบตามมา เนื่องจากการคิดมีอิทธิพลอย่างมากจากรับรู้ที่อยู่ในภายในตัวบุคคล และสังคม ความคิดของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตนั้น เป็นการคิดที่มีหลักเกณฑ์ในการคิดเป็นไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมาะสม กล่าวได้ว่า ความคิดที่ดีต้องประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากว่า ทั้งความคิด และการวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นด้วยการอาศัยซึ่งกันและกัน คือ การคิด เป็นการ นึกตำริ ตรึกตรอง ส่วนคำว่า วิเคราะห์ คือ การ ดู สังเกต ใคร่ครวญอย่างละเอียด รอบคอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล^๑

โดยธรรมชาติของมนุษย์เอง มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ล้วนต้องอาศัย “การคิด” เป็นสำคัญ เช่นว่า จะทำงานขึ้นไต่ก่อนหรือหลัง เพื่อให้วันทำงานวันนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด หรือการคิดวางแผนการดำเนินชีวิตให้มีความสุข ฯ ธรรมชาติที่ติดตัวมาของมนุษย์ การคิดของมนุษย์ทุกคน หากไม่ได้มีการขัดเกลา ล้วนเป็นความคิดอย่างลำเอียง เข้าข้างไปทางใดทางหนึ่ง หรือ อาจเลยเถิดไปถึงการคิดอย่างมีอคติและรังเกียจเดียดฉันท์ หรืออาจแย่งที่ลึกลงไปอีกคือการคิดอย่างคุ้มแค้น อันเป็นเหตุ นำชีวิตไปสู่ความทุกข์ได้ การที่มนุษย์เราจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับการคิดที่มีคุณภาพของมนุษย์ เนื่องจาก “ความคิด” เป็นสิ่งที่ไปกำหนดการกระทำ การแสดงออก การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทุกสิ่งที่เราทำ ทุกสิ่งที่เราผลิตและสร้างขึ้นมานั้น ล้วนเป็นผลโดยตรงมาจาก “คุณภาพการคิด” ของเรา หากการคิดของคนๆ ใดไม่มีคุณภาพ การกระทำ การแสดงออก หรือการดำเนินชีวิตโดยรวมก็จะไม่มีคุณภาพไปด้วย และอาจเลยเถิดไปถึงการสร้าง ความเสียหายให้กับสังคมโดยรวม พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความคิดในด้านลบ เรามักจะพบเห็นได้บ่อย ๆ ในกลุ่มเพื่อน คน

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๓๐, หน้า ๔๙๒.

ร่วมงาน ในกลุ่มนักเรียนในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยม หรือในระดับมหาวิทยาลัยก็ตาม บางคนเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้ ใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว หรือบางกลุ่มก็มองอีกกลุ่มด้วยความอิจฉาริษยา ทั้งหมดล้วนเป็นผลมาจากความคิดเชิงลบทั้งสิ้น^๒

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของประชาชนโดยรวมลดลงมาก ประชาชนถูกชักจูงและหลงเชื่อการบอกเล่าหรือเชื่อปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติได้ง่าย แม้ส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็ได้ตระหนักถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้คิดเชิงการคิดวิเคราะห์ คือ ปุจฉาวิสัชนา และการสอนไม่ให้เชื่อในสิ่ง "เขาวาเมา" ให้สืบสวนไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนจึงค่อยเชื่อ การสอนการคิดวิเคราะห์ในโรงเรียนในแต่ละระดับต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ส่วนที่ต้องปลูกฝังให้เกิดกับกลุ่มของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักหลักการของกระบวนการคิดวิเคราะห์และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข^๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ประสบปัญหาเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาดการคิดเชิงเหตุผล ทั้งหมดดังกล่าวนี้ อาจเป็นผลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ ที่ดึงดูดความสนใจของเด็กให้หมกมุ่นจนลืมการเรียน ผมสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ^๔

ในด้านครูผู้สอนเองเมื่อตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นผลมาจากกระแสความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ จึงได้แต่พยายามหาวิธีการสอนผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความสนใจในเนื้อหาที่สอนและสามารถนำไปเป็นกระบวนการ หรือการพัฒนาทักษะการคิดของตนเองได้ครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานชาดก ให้นักเรียนแต่ละช่วงชั้นได้เรียนรู้ตามความเหมาะสมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในตัวผู้เรียน แต่นอกเหนือจากนี้แล้วนิทานชาดกแต่ละเรื่องก็ย่อมส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการคิดเช่นกัน การเรียนรู้เกี่ยวกับการบำเพ็ญเพียรอย่างอุทสาหะของพระพุทธเจ้าในชาดกก่อน ๆ หรือชาดกต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจหลักธรรม คำสอน หรือการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อย่างถ่องแท้ เพื่อให้เข้าใจถึงการใช้ชีวิตที่เหมาะสมมากขึ้น การอ่านนิทานชาดก ย่อมส่งผลดีต่อแนวคิด และจิตใจของผู้ที่ได้เป็นอย่างดี ชาดกเป็นเรื่องเล่าคล้ายนิทาน บางครั้งจึงเรียกว่า นิทานชาดก แต่มีความหมายแตกต่างจากนิทานที่เล่ากันทั่วไป คือ ชาดกเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง แต่นิทานเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น สำหรับผู้อ่านนิทานชาดก หรือนิทานธรรมะ ควรอ่านเนื้อหา

^๒ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๙, หน้า ๕๖.

^๓ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, การคิดเชิงวิพากษ์ในงานสังคมสงเคราะห์ (Critical Thinking in Social Work)", พิมพ์ที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๕, หน้า ๓๔.

^๔ อรรถพรณ ลือบุญวัชชัย, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส แอนกราฟิก, ๒๕๕๓, หน้า ๒๓.

อย่างพิจารณา และนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ ส่วนความเพลิดเพลีนนั้น ให้ถือเป็นเพียง ผลพลอยได้ที่เกิดจากการอ่าน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากนิทานชาดก หรือนิทานธรรมะที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงไว้อย่างแท้จริง นิทานชาดกนั้นประกอบด้วยคัมภีร์หลักอยู่ ๒ ส่วน คือ คัมภีร์พระ สุตตันตปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาขยายความเรื่องอีก ๑๐ เล่ม นอกนั้นอาจปรากฏในพระวินัยปิฎก และพระสูตรส่วนอื่น ๆ หรือมีปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทบ้าง^๕

สำหรับเนื้อหาในนิทานชาดกในอรรถกถามีโครงสร้างประกอบด้วย ๕ ส่วนคือ (๑) ปัจจุบัน นิทาน กล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ ประทับอยู่ที่ไหน ทรงปรารภ ใคร (๒) อดีตนิทาน เป็นเรื่องชาดกโดยตรง เรื่องที่เคยมีมาในอดีต บางเรื่องเป็นเรื่องราว ประวัติศาสตร์ของชนชาติต่าง ๆ ในชมพูทวีป บางเรื่องเป็นนิทานท้องถิ่น บางเรื่องเป็นนิทานเทียบ สุภาษิต เช่น คนพูดกับสัตว์ สัตว์พูดกับสัตว์ เป็นต้น (๓) คาถา เป็นพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก บางเรื่องเป็นพุทธพจน์โดยตรง บางเรื่องเป็นถ้อยคำภาษิต บางเรื่องเป็นทิวาทภาษิต แต่ถือเป็นพุทธ พจน์เพราะเป็นคำที่นำมาตรัสเล่าใหม่ (๔) เวยายกรณภาษิต เป็นการอธิบายธรรมที่ปรากฏในชาดก นั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น (๕) สโมธาน เป็นการสรุปชาดกให้เห็นว่าผู้ปรากฏในชาดกนั้น ๆ เป็นใคร เคยทำอะไรไว้ ๆ อย่างไรก็ตาม นิทานชาดกนั้นมีนับพันเรื่อง เนื่องจากพระพุทธเจ้าได้เสวยพระชาติ เป็นพระโพธิสัตว์นับพันชาติ โดยทรงเกิดเป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์บ้าง แต่ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ ๑๐ ชาติสุดท้ายที่เรียกว่า ทศชาติชาดก และชาติสุดท้ายที่สุดนี้ทรงเกิดเป็นพระเวสสันดร จึงเรียกเรื่อง พระเวสสันดรนี้ว่า เวสสันดรชาดก เป็นต้น^๖

จากเรื่องราวในนิทานชาดกเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการ ทางจิตสำนึกเพื่อวิเคราะห์ หรือ ประเมินข้อมูล ในคำแถลง หรือข้อเสนอที่มีผู้แถลงหรืออ้างว่าเป็น ความจริง การคิดวิเคราะห์เป็นรูปแบบของกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นความหมายของคำแถลง และ การตรวจสอบหลักฐานที่ได้รับการไตร่ตรองด้วยเหตุและผล แล้วจึงทำการตัดสินใจตัดสินคำแถลงหรือข้อเสนอ ที่ถูกอ้างว่าเป็นความจริงนั้น การคิดวิเคราะห์อาจทำได้จากการรวบรวมข้อมูล การสังเกตการณ์ ประสบการณ์ หลักแห่งเหตุและผล หรือการสื่อความ การคิดวิเคราะห์ต้องมีพื้นฐานของคุณค่าเชิง พุทธิปัญญาที่สูงเลยไปจากการเป็นเพียงการแบ่งเนื้อหาที่รวมไปถึง ความกระจำจืด ความแม่นยำ ความตรงตรงเนื้อหา หลักฐาน ความครบถ้วนและความยุติธรรม ความหมายหรือนิยามการคิด วิเคราะห์มีมากมายและหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ไปในแนวเดียวกันคือการใช้เหตุผล หลักฐานและ ตรรกะมาวิเคราะห์ให้แน่ชัดก่อนลงความเห็นหรือตัดสิน พระพุทธเจ้าได้ใช้วิธีการสอนที่อาจนับเป็น

^๕ พระมหาประสิทธิ์ อธิสโก (ทองปาน), ปัญญาชาดกปฐมภาค เรื่องที่ ๒๘ - ๔๔: การตรวจชำระและ ศึกษาเชิงวิเคราะห์, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๗, บทคัดย่อ.

^๖ ณรงค์ จิตตโสภโณ, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗, หน้า ๒.

การคิดวิเคราะห์ที่เรียกว่า "ปุจฉาวิสัชนา" ด้วยการให้พระสงฆ์ใช้ "วิจารณ์ญาณ" ถามตอบซักไซ้ไล่เลียงค้ำกันไปมาจนได้คำตอบซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการคิดวิเคราะห์ โดยทรงให้หลักแห่งความเชื่อที่ไม่มลายไว้ในหลักกาลามสูตร^๗

การคิดวิเคราะห์มีขั้นตอนการคิดที่มีประโยชน์ เช่น การจำแนกความเห็นในประเด็นปัญหา ตรวจสอบค่าแฉ่งและความหมาย เพิ่มน้ำหนักเมื่อข้ออ้างมีหลักฐานสนับสนุนที่เด่นชัด โดยเฉพาะการมีเหตุผลที่สอดคล้องกัน หรือมีหลักฐานจากแหล่งใหม่ ๆ หลายแหล่ง ลดน้ำหนักเมื่อข้ออ้างมีความขัดแย้งกัน ปรับน้ำหนักขึ้นลงตามความสอดคล้องของข้อมูลกับประเด็นกลาง จะต้องมีการพิจารณาหลักฐานสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจในการตัดสินใจข้ออ้างที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือมีฉะนั้น จะต้องไม่นำประเด็นการกล่าวอ้างดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจ ประเมินน้ำหนักด้านต่าง ๆ ของข้ออ้าง นิทานชาดกได้แฝงคติธรรม ข้อคิดต่าง ๆ ไว้มากมาย เนื้อหาที่มีความสละสลวยทำให้ผู้อ่านได้ทั้งความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะแง่คิดด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่มีส่วนในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์แยกแยะถึงสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี หากว่าผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาในนิทานชาดกมากขึ้นคาดว่า พฤติกรรมของผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจในการสอนผู้เรียนให้รู้จักการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานครก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นอย่างไร

^๗ ทิศนา ขัมมณี, การพัฒนากระบวนการคิด, วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) (ตุลาคม-ธันวาคม), ๒๕๓๔, หน้า ๑๙ - ๒๘.

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๑.๑ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ จำนวนทั้งหมด ๖๐ คน

๑.๔.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ห้อง ๔/๑ โรงเรียนวัดดอกไม้ จำนวนทั้งหมด ๓๐ คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง พุทธสาวกและชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องกุฎิพุทธชาดกและมหาอุกกุสชาดก

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านสถานที่เพื่อทำการทดลองในการวิจัย คือ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๔.๕.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องกุฎิพุทธชาดกและมหาอุกกุสชาดก ในรายวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง พุทธสาวกและชาดก

๑.๔.๕.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระตุ้น หรือ มีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ทักษะ หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญ และความคล่องแคล่วว่องไว ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ที่จะทำด้วยความรวดเร็ว แม่นยำถูกต้อง ซึ่งอาจจะเป็นทางร่างกาย หรือสมอง ในระยะที่รวดเร็ว เช่น ความสามารถในการคิดเลขได้รวดเร็ว การวาดภาพเร็ว

ทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความชำนาญในการคิดใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือ จุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ แล้วเสนอแนะสิ่งที่ดีสิ่งที่เหมาะสมนั้นอย่างยุติธรรม

ผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์ หมายถึง หลักการคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่านนิทานชาดก โดยกระบวนการคิดนั้น เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในชุดการอ่าน

นิทานชาดก หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับพระโพธิสัตว์หรือเป็นชีวประวัติในชาติก่อนของพระพุทธเจ้า คือ สมัยที่พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้นั่นเอง

วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง ศาสนาแห่งความรู้แจ้ง เป็นศาสนาที่มีพระรัตนตรัย เป็นสรณะอันสูงสุด อันได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ โดยพระรัตนตรัยทั้ง ๓ นี้ย่อมมีคุณเกี่ยวพันเป็นอันเดียวกัน จะแยกออกจากกันโดยเฉพาะไม่ได้ ด้วยพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ธรรมก่อนแล้วสอนให้พระสงฆ์รู้ธรรม พระธรรมนั้น พระสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าย่อมจำทรงไว้ ปฏิบัติและสั่งสอนสืบต่อพระศาสนา พระรัตนตรัยนี้เปรียบด้วยวัตถุวิเศษที่มีราคาอย่างสูง คือ แก้ว จึงเรียกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่า รัตนะ คำว่า "รัตนะ" แปลว่าแก้ว,สิ่งมีค่าสูงยิ่ง,สิ่งประเสริฐ ซึ่งคำว่ารัตนะในที่นี้จะหมายถึง พระรัตนตรัย ซึ่งก็คือแก้ว ๓ ดวง ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาก็คือนับถือแก้ว ๓ ดวงนี้ว่ามีคุณ ย่อมจะเป็นที่พึ่งที่ระลึกแก่ตน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย

๑.๗. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้วิธีการสร้างแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ กรุงเทพมหานคร ที่มีคุณภาพ

๑.๗.๒ ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนจากนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ที่ดีขึ้น

๑.๗.๓ โรงเรียนได้รูปแบบการวิจัยโดยการสร้างแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชา สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการดำเนินงานวิจัยโดยได้เรียงลำดับเนื้อหา ดังนี้

- ๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับชาดก
- ๒.๓ ทักษะการคิด
- ๒.๔ ความหมายของการคิดวิเคราะห์
- ๒.๕ การจัดการเรียนรู้และสอนแบบร่วมมือ
- ๒.๖ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดดอกลำไย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จัดทำขึ้นสำหรับ ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริม

สนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้^๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, คำนวณ.

เป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษาจะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย จึงได้ศึกษาเนื้อตามลำดับ ดังนี้

๒.๑.๑ จุดเน้นสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑

จุดเน้นที่สำคัญเบื้องต้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ศึกษารวบรวมมาเป็นแนวคิดนั้น ได้แก่

๒.๑.๑.๑ วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ^๒

๒.๑.๑.๒ หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

๓) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, หน้า ๖.

๕) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์^๓

๒.๑.๑.๓ จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข
มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ
ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง

๒) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี
และมีทักษะชีวิต

๓) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต
และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา
สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง
มีความสุข^๔

๒.๑.๑.๔ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มี
คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ดังนี้

๑) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้
ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

(๑) ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มี
วัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อ
แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม
รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูล

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, หน้า ๖.

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, หน้า ๖.

ข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

(๒) ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

(๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

(๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

(๕) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

๒) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

- (๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- (๒) ซื่อสัตย์สุจริต
- (๓) มีวินัย
- (๔) ใฝ่เรียนรู้
- (๕) อยู่อย่างพอเพียง
- (๖) มุ่งมั่นในการทำงาน
- (๗) รักความเป็นไทย
- (๘) มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง^๕

๒.๑.๑.๕ มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมคูลนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนจะต้องได้รับการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- ๑) ภาษาไทย
- ๒) คณิตศาสตร์
- ๓) วิทยาศาสตร์
- ๔) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ๕) สุขศึกษาและพลศึกษา
- ๖) ศิลปะ
- ๗) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ๘) ภาษาต่างประเทศ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด^๖

๒.๑.๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผลจากความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกในปัจจุบัน ทำให้ประชากรในส่วนต่าง ๆ ของโลก มีการเคลื่อนไหลหล่อหลอมให้เป็นประชากรโลกและรวมเป็นสังคมเดียวกัน การที่สังคมโลกจะดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข ประชากรจะต้องเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับโลกและระดับประเทศย่อมลงมาถึงสังคมเล็กที่สุด สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสำคัญในด้านพัฒนาคุณลักษณะ

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, หน้า ๗.

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑, หน้า ๘.

ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีเหตุผลด้วยกุศลจิต คิดสร้างสรรค์มั่นในคุณธรรม นำความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตที่ความสุข โดยใช้เทคนิควิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม ได้อย่างมีความสุข

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียน ๑๒ ปีการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อ ส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์ และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยกำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ สาระ ศาสนาศีลธรรมจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ คือ

๑) ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ปรัชญาและศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ

๒) ด้านทักษะกระบวนการ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม เป็นต้น

๓) ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง

พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติแห่งตน มินิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เป็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^๗

๒.๑.๒.๑ วิสัยทัศน์กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่ม ดังนี้

๑) เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำเป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบ โดย

(๑) นำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองดี

(๒) นำความรู้เกี่ยวกับโลกของเรามาสร้างความเข้าใจในกระบวนการก่อเกิดสภาพแวดล้อมของมนุษย์ เพื่อการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม

(๓) นำความรู้เรื่องการเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครองชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติของตน

(๔) นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคสินค้าและการบริการ มาตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการดำรงชีวิต เพื่อการประกอบอาชีพ และการอยู่ในสังคม

(๕) นำความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรม ศาสนา มาตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

(๖) นำวิธีการทางสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ในสังคมและกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

๒) ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูล ความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

๓) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นปัญหาร่วมสมัยกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนในค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

๔) การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้รับการประเมินที่

^๗ คณะครูโรงเรียนศรียาภัย, หลักสูตรโรงเรียน, พิมพ์ที่ โรงเรียนศรียาภัย เลขที่ ๑๔๙ ถนนพิศิษฐ์ พยาบาล ต. ท่าตะเภา อ. เมือง จ. ชุมพร : ๘๖๐๐๐, ๒๕๕๒, หน้า ๔.

เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต^๔

๒.๑.๒.๒ คุณภาพผู้เรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบด้วยศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลายแขนง มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งแสดงบทบาทและความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสภาพแวดล้อม จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

๑) ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

๒) ยึดมั่นศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทย และสังคมโลก

๓) มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔) เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ภาควิชาสนใจในความเป็นไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

๕) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑) ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยและเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

^๔ คณะครูโรงเรียนศรียาภัย, หลักสูตรโรงเรียน, พิมพ์ที่ โรงเรียนศรียาภัย เลขที่ ๑๔๙ ถนนพิศิษฐ์ พยาบาล ต. ท่าตะเภา อ. เมือง จ. ชุมพร : ๘๖๐๐๐, ๒๕๕๒, หน้า ๘.

๒) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

๓) ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

๔) ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๑) ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย

๒) ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา มากยิ่งขึ้น

๓) ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

๔) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๑) ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒) ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับ

ประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

๓) ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๑) ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๒) ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้

๓) ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) ได้รับการส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

๕) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชื่นชอบตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต^๔

๒.๑.๒.๓ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

๑) ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

๒) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง : (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม), ๒๕๕๑, หน้า ๕.

ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

๓) เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่ายและการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔) ประวัติศาสตร์ เป็นการพูดถึงเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

๕) ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน^{๑๐}

๒.๑.๒.๔ สารและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

^{๑๐} กระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง : (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม), ๒๕๕๑, หน้า ๓.

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน^{๑๑}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับชาดก

ชาดก คือ เรื่องราวหรือชีวประวัติในอดีตชาติของพระโคตมพุทธเจ้า คือ สมัยที่พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ พระองค์ทรงนำมาเล่าให้พระสงฆ์ฟังในโอกาสต่าง ๆ เพื่อแสดงหลักธรรมสภาวะที่พระองค์ทรงประสงค์ เรียกเรื่องในอดีตของพระองค์นี้ว่า ชาดก ชาดกเป็นเรื่องราวคล้ายนิทาน บางครั้งจึงเรียกว่า นิทานชาดก^{๑๒}

ชาดกที่ทรงเล่านั้นมีหลายร้อยเรื่อง ว่าทรงเคยเกิดเป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์บ้าง แต่ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ ๑๐ ชาตีสุดท้ายที่เรียกว่าทศชาติชาดก และชาตีสุดท้ายที่สุดที่ทรงเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร จึงเรียกเรื่องความหมายของชาดก

^{๑๑} กระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง : (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม), ๒๕๕๑, หน้า ๔.

^{๑๒} ดุราลัยเถียรโน, พ.ช. (ไทย) ๒๗/๑/๑.

คำว่า ชาตก หรือ ชาตก แปลว่า ผู้เกิด มีรากคำมาจากธาตุ (Root) ว่า ชน แปลว่า “เกิด” แปลง ชน ธาตุเป็นชา ลง ต ปัจจัยในกิริยาภิธาน ต ปัจจัยตัวนี้กำหนดให้แปลว่า “แล้ว” มีรูปคำเป็น “ชาต” แปลว่า เกิดแล้ว เสร็จแล้วให้ลง ก ปัจจัยต่อท้ายอีกสำเร็จรูปเป็น “ชาตก” อ่านออกเสียงตามบาลีสันสกฤตว่า “ชา-ตะ-กะ” แปลว่าผู้เกิดแล้ว เมื่อนำคำนี้มาใช้ในภาษาไทย เราออกเสียงเป็นชาตก โดยแปลง ต เป็น ด และให้ ก เป็นตัวสะกดในแม่กก

ในความหมาย คือเล่าถึงการที่พระโพธิสัตว์เวียนว่ายตายเกิด ถือเอากำเนิดในชาติต่าง ๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้างชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกันมาบ้างน้อยบ้างตลอดมาจนเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย กล่าวอีกอย่างหนึ่ง จะถือว่า เรื่องชาตก เป็นวิวัฒนาการแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดีของพระโพธิสัตว์อยู่ก็ได้ ในอรรถกถาแสดงด้วยว่า ผู้นั้นผู้นี้กลับชาติมาเกิดเป็นใครในสมัยพระพุทธเจ้า แต่ในบาลีพระไตรปิฎกกล่าวถึงเพียงบางเรื่อง เพราะฉะนั้น สารสำคัญจึงอยู่ที่คุณงามความดีและคติธรรมในนิทานนั้น ๆ

ประเภทชาตก

ประเภทของชาตก มี ๒ ประเภทคือ

๑. ชาตกนิบาต ชาตกในนิบาต หรือที่เรียกว่า นิบาตชาตก หมายถึงชาตกทั้ง ๕๔๗ เรื่องที่มีอยู่ในคัมภีร์ขุททกนิายของพระสุตตันตปิฎก ในพระไตรปิฎกภาษาบาลี นิบาตชาตกแต่งเป็นคาถาคือนันทลักษณ์ล้วนๆ โดยจะมีการแต่งขยายความเป็นร้อยแก้วคือรูปแบบคาถาสุภาษิต เหตุที่เรียกว่า นิบาตชาตก ก็เพราะว่า ชาตกในพระไตรปิฎกนี้จะถูกจัดหมวดหมู่ตามจำนวนคาถา มีทั้งหมด ๒๒ หมวด หรือ ๒๒ นิบาต นิบาตสุดท้ายคือ นิบาตที่ ๒๒ ประกอบด้วยชาตก ๑๐ เรื่อง หรือที่เรียกว่า "ทศชาติชาตก"^{๑๓}

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๗ ซึ่งเป็น สุตตันตปิฎกเล่มที่ ๑ จัดไว้เป็น ขุททกนิายชาตก ภาค ๑ พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๗ นั้น เป็นภาคแรกของชาตก ได้กล่าวถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนิทานสุภาษิต แต่ในตัวพระไตรปิฎกไม่มีเล่าเรื่องไว้ มีแต่คำสุภาษิต รวมทั้งคำโต้ตอบในนิทาน ซึ่งถ้าอ่านแล้วจะยังไม่ทราบเนื้อเรื่องตัวละครความเป็นมาของคาถาสุภาษิตนั้น ถ้าต้องการทราบเนื้อเรื่องตัวละครความเป็นมาโดยละเอียด จะต้องศึกษาในชาตกกัฎฐกถาหรืออรรถกถาชาตก คือหนังสือที่แต่งขึ้นอธิบายพระไตรปิฎกอีกต่อหนึ่ง ซึ่งมีความยาวมาก มีถึง ๑๐ เล่ม แต่แม้เช่นนั้นก็มีชาวต่างประเทศแปลและพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษไว้เรียบร้อยแล้ว รวม ๖ เล่มใหญ่ คือฉบับมหาวิทยาลัยเคม บริดจ์ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค. ศ. ๑๘๙๕ คือ ๘๐ ปีเศษมาแล้ว^{๑๔}

ในเล่มที่ ๒๗ นี้ อันเป็นภาคแรกของชาตก ได้กล่าวถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนิทาน สุภาษิต แต่ในตัวพระไตรปิฎก ไม่มีเล่าเรื่องไว้ มีแต่คำสุภาษิต รวมทั้งคำ

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน, ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๒/๑๘๒.

^{๑๔} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี,ชาตก,[ออนไลน์],แหล่งที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B9%4%E0%B8%1#cite_note-1,[๑๘ ส.ค. ๒๕๖๑],[สืบค้นเมื่อ ๑๘ ส.ค. ๒๕๖๑]

โต้ตอบในนิทาน เรื่องละเอียดยุติแล้วไว้ในอรรถกถา คือหนังสือที่แต่ง ขึ้นอธิบายพระไตรปิฎกอีกต่อหนึ่ง. คำว่า ชาตก หรือชาตก แปลว่า ผู้เกิด คือเล่าถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงเวียนว่ายตายเกิด ถู้ออก กำเนิดในชาติต่าง ๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้าง ชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกันมาบ้าง น้อยบ้างตลอดมา จนเป็นพระ พุทธเจ้าในชาติสุดท้าย กล่าวอีกอย่างหนึ่ง จะถือว่าเรื่องชาตกเป็น วิวัฒนาการแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ยังเป็น พระโพธิสัตว์อยู่ก็ได้. ในอรรถกถาแสดงด้วยว่า ผู้นั้นผู้นี้กลับชาติมาเกิดเป็นใครในสมัยพระพุทธเจ้า แต่ในบาลีพระไตรปิฎก กล่าวถึงเพียงบาง เรื่อง เพราะฉะนั้น สารสำคัญจึงอยู่ที่คุณงามความดีและอยู่ที่ศีลธรรม ในนิทานนั้น ๆ. อนึ่ง เป็นที่ทราบกันว่า ชาตกทั้งหมดมี ๕๕๐ เรื่อง แต่เท่าที่ลองนับดูแล้ว ปรากฏว่าในเล่มที่ ๒๗ มี ๕๒๕ เรื่อง ในเล่มที่ ๒๘ มี ๒๒ เรื่อง รวมทั้งสิ้นจึงเป็น ๕๔๗ เรื่อง ชาตกไป ๓ เรื่อง แต่การชาตกไปนั้น น่าจะเป็นด้วยในบางเรื่องมีนิทานซ้อนนิทาน และไม่ได้นับเรื่องซ้อนแยกออกไปก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนที่นับได้ จัดว่า ใกล้เคียงมาก.

วิธีจัดระเบียบชาตกนั้น จัดตามจำนวนคำฉันทน้อยขึ้นไปหามาก และตั้งชื่อหมวดหมู่ตามจำนวน คำฉันทนั้น คือเอกนิบาตชาตก ชาตกที่ชุมนุมคำฉันทบทเดียว มี ๑๕๐ เรื่อง ทุกนิบาตชาตก ชาตกที่ชุมนุมคำฉันท ๒ บท มี ๑๐๐ เรื่อง ดิกนิบาตชาตก ชาตกที่ชุมนุมคำฉันท ๓ บท มี ๕๐ เรื่อง ดังนี้ เป็นต้น ในเล่มที่ ๒๗ มีจนถึงจัดतालีสนิบาตชาตก (ชาตกที่ชุมนุมคำฉันท ๔๐ บท มี ๕ เรื่อง) ส่วนเล่มที่ ๒๘ มีชุมนุมคำฉันท ๕๐ บท, ๖๐ บท, ๗๐ บท, ๘๐ บท และมีมหานิบาต คือชุมนุมเรื่องใหญ่ ๑๐ เรื่อง อันมีมหา เวสสันดรชาตกเป็นเรื่องสุดท้าย.

เป็นอันว่าพระไตรปิฎกที่ว่าด้วยเรื่องชาตกคือคำสอนแบบเล่านิทานคติธรรมนี้ มีอยู่ ๒ เล่ม คือ เล่มที่ ๒๗ และเล่มที่ ๒๘ ส่วนอรรถกถา คือหนังสือที่แต่งขึ้นภายหลัง ขยายความเล่านิทานให้พิสดารออกไปนั้นมีถึง ๑๐ เล่ม แสดงว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก แต่แม้เช่นนั้นก็มีชาวต่างประเทศแปลและพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษไว้เรียบร้อยแล้ว รวม ๖ เล่มใหญ่ คือฉบับมหาวิทยาลัย เคม บริดจ์ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค. ศ. ๑๘๙๕ คือ ๘๐ ปีเศษมาแล้ว. นอกจากนั้นยังมีสำนวนอื่นอีก ๒ สำนวน คือสำนวนของ ริส เดวิดส์ แปลไว้ ๔๐ เรื่องสำนวน ของแฟรนซิส กับ ธอมัส แปลไว้ ๑๑๔ เรื่อง.

ในการย่อนี้จะไม่ดำเนินนิทานในอรรถกถามาเล่าเลย แต่จะเลือกนำภาษิตคติธรรมซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๗ มาแปลให้เห็นเนื้อหาแห่งคำสอนสัก ๑๐ บท จากชาตกต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๑๕}

๑. อปฺปนฺนชาตก " คนบางคนกล่าวฐานะที่ไม่ผิด นักตริก (นักตรรกวิทยา) กล่าวฐานะที่ ๒ บัณฑิตรู้เนื้อความนั้นแล้ว ฟังถื้อเอา เฉพาะฐานะที่ไม่ผิด.

(หมายเหตุ : ภาษิตนี้แสดงให้เห็นหลักทางพระพุทธศาสนา ที่ให้ถื้อความจริงที่แน่นอน เรื่องของการคิดคาด คะเน หรือการเดา ซึ่งเป็นฐานะที่ ๒ นั้นมิใช่คติที่พึงยึดถื้อ พุดง่าย ๆ ว่าทางพระพุทธศาสนา รับรองเฉพาะความจริงที่ประจักษ์ชัด ไม่ยอม เดาในเรื่องใด ๆ)

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน, ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑/๑.

๒. วัฒนูปถชาดก " พ่อค้าเกวียนทั้งหลาย ไม่เกียจคร้าน ขุด (หาน้ำอยู่) ในทางทราย ก็ได้พบน้ำในเนินทราย (ในทะเลทราย) นั้น. ท่านผู้เป็นมุนีก็เช่นกัน เป็นผู้ประกอบด้วย กำลังคือความเพียร ไม่เกียจคร้าน พึงประสบความสำเร็จแห่งหทัยได้."

๓. จุลลกเสฏฐชาดก " ผู้มีปัญญาพิจารณา (เหตุผล) ย่อมตั้งตนได้ด้วยทรัพย์อันเป็นต้นทุนเมื่อน้อย เหมือนคนก่อไฟกองน้อย (ให้เป็นกองใหญ่) ฉะนั้น"

๔. มตกถิตชาดก " ถ้าสัตว์ทั้งหลายรู้อย่างนี้ว่า ความเกิดนี้เป็นทุกข์, ผู้มีชีวิต จึงไม่พึงเบียดเบียนผู้มีชีวิตด้วยกัน, เพราะผู้ทำร้ายผู้มี ชีวิต ย่อมเศร้าโศก."

๕. ติตถชาดก " ดูก่อนนายสารถี ! ท่านจงนำมาไปดื่มที่ท่าอื่นบ้างสิ คนเรายัง เปื้อนข้าวปายาสที่กินซ้ำ ๆ ได้. "

(หมายเหตุ : เป็นคำแนะนำของบัณฑิตให้นำมาของพระราชฯ ซึ่งไม่ยอมลงดื่ม น้ำในหาน้ำที่จำเจ โดยให้นำ ไปดื่มที่ท่าอื่นดูบ้าง เพราะคนเรายังรู้จักเบื่ออาหารที่กินซ้ำ ๆ คติของ เรื่องนี้คือให้แก้ไขเรื่องต่าง ๆ อย่างใช้ปัญญา)

๖. นันทวิสาธชาดก " ควรกล่าวแต่วาจาที่น่าพอใจเท่านั้น ไม่ควรกล่าววาจาที่ ไม่น่าพอใจในกาลไหน ๆ. เมื่อเศรษฐีกล่าวคำที่น่าพอใจ โค (นันทวิสาธ) ได้ลากภาระหนักไปได้ ทำให้ เศรษฐีได้ทรัพย์ และเอิบอímใจ เพราะเหตุนี้. "

๗. สัมโมทมานชาดก " นกทั้งหลายขึ้นชมต่อกัน (สามัคคีกัน) ก็พาเอาขायไปได้ เมื่อโดนทะเล่านั้นทะเลาะกัน เมื่อนั้น ก็มาสู่อำนาจ ของเรา. "

(หมายเหตุ : นายพรานพูดเมื่อนกกระจาบติดขायเพราะทะเลาะและเกียจแย่ง กัน ไม่เหมือนคราวแรก ๆ ที่ยังสามัคคีกันบินขึ้นพร้อมกับนำเอาขायที่ติดไว้ไปติดบนต้นไม้และรอด ชีวิตไปได้)

๘. ทุมเมธชาดก " คนมีปัญญาทรมได้ยศแล้ว ย่อมประพฤตีสั่งที่เป็นความ พินาศแก่ตน, ย่อมปฏิบัติเพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและ คนอื่น. "

๙. สุวณฺณหังสชาดก " พึงยินดีตามที่ได้ เพราะว่าความโลภเกินไปเป็นความชั่ว เช่น เรื่องคนจับพญาหงส์ เลยเลื่อมจากทอง. "

(หมายเหตุ : คือเรื่องโลภมากลาหาย เดิมได้ขนทองซึ่งหงส์ทองมาสลัดให้ แต่ คิดโลภมาก จับหงส์ไว้ แล้ว ถอนขนหมดทั้งตัว ขนที่เคยเป็นทองก็เลยกลายเป็นขนนกธรรมดาไป)

๑๐. อุภโตภักฐชาดก " ตากี้แตก ผ้าก็หาย ทั้งยังทะเลาะกันในเรือนของเพื่อน บ้าน. เขามีการวางงานอันถูกประทุษร้ายทั้งสองทาง คือทั้ง ในน้ำและบนบก. "

(หมายเหตุ: เป็นเรื่องของสองผู้เมียชาวประมง ผู้ตกเบ็ดติดตอ นึกว่าได้ปลา ใหญ่ เกรงว่าเพื่อนบ้านจะ ขอ จึงสั่งให้ลูกไปบอกกับเมียให้ไปเที่ยวทะเลาะกับเพื่อนบ้าน ตัวเองตั้ง สายเบ็ด แต่ตั้งไม่ขึ้น จึงเปลื้องผ้าทิ้งไว้บนฝั่ง ลงไปมกตกตอตำ ตาแตก ครั้นขึ้นมา ก็ไม่มีผ้าจะนุ่ง เพราะมีใครขโมยไปแล้ว ทางบ้านก็แตกกับเพื่อนบ้านหมด เพราะเมียไปทะเลาะตามคำสั่งเรียบร้อยแล้ว)

อนึ่งเป็นที่ทราบกันว่าชาดกทั้งหมดมี ๕๕๐ เรื่อง แต่เท่าที่ได้ลองนับดูแล้วปรากฏว่า ในเล่มที่ ๒๗ มี ๕๒๕ เรื่อง ในเล่มที่ ๒๘ มี ๒๒ เรื่อง รวมทั้งสิ้นจึงเป็น ๕๔๗ เรื่อง ชาดกไป ๓ เรื่อง แต่ การขาดไปนั้น น่าจะเป็นด้วยในบางเรื่องมีนิทานซ้อนนิทาน และไม่ได้นับเรื่องซ้อนแยกออกไปก็ เป็นได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนที่นับได้ จัดว่าใกล้เคียงมาก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๗ อันเป็นชุดต้นตปิฎกเล่มที่ ๑๙ จัดไว้เป็นชุดทกนิกายชาดก ภาค ๑ เป็นเล่มที่รวมเรื่องชาดกที่เล็ก ๆ น้อย ๆ รวมกันถึง ๕๒๕ เรื่อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๘ อันเป็นชุดต้นตปิฎกเล่มที่ ๒๐ จัดไว้เป็นชุดทกนิกายชาดก ภาค ๒ ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๘ นี้มีเพียง ๒๒ เรื่อง เพราะเป็นเรื่องยาว ๆ ทั้งนี้ โดย ๑๒ เรื่องแรก เป็นเรื่องที่มีคำฉันท์ ส่วน ๑๐ เรื่องหลัง คือเรื่องที่เรียกว่า มหานิบาตชาดก แปลว่า ชาดกที่ชุมนุมเรื่อง ใหญ่ หรือที่โบราณเรียกว่า ทศชาติ

๒. ชาดกนอกนิบาต หมายถึง ชาดกที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นชาดกที่ ภิกษุชาวเชียงใหม่ได้รวบรวมเรื่องราวมาจากนิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเป็นชาดก ขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ ๒๐๐๐ - ๒๒๐๐ ชาดกนี้เรียกอีกชื่อว่า "ปัญญาสชาดก" แปลว่า ชาดก ๕๐ เรื่อง^{๑๖} และรวมกับเรื่องใน ปัจฉิมภาคอีก ๑๑ เรื่อง รวมเป็น ๖๑ เรื่อง

ความสำคัญและประโยชน์ของนิทานสำหรับเด็ก

ดวงเดือน แจ่มสว่าง กล่าวถึง ความสำคัญและประโยชน์ของนิทานสำหรับเด็กไว้ดังนี้

๑. นิทานให้ความบันเทิงและความรู้

การเล่านิทานเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่ให้ความบันเทิงแก่คนทุกเพศทุกวัยมาตั้งแต่สมัย โบราณ สำหรับสมัยปัจจุบัน นอกจากจะใช้นิทานเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงแล้วยังมีการนำนิทาน มาเป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้แก่เด็กในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาอย่างกว้างขวางครูคนใด เล่านิทานแก่เด็ก จะรักและเชื่อฟัง โดยครูจะฉวยโอกาสใช้นิทานเป็นสื่อแล้วสอดแทรกความรู้ด้าน ต่าง ๆ ตลอดจนจริยธรรม คุณธรรมที่ครูต้องการปลูกฝังเข้าไปในเนื้อหาของนิทานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่องจะทำให้เด็ก ๆ สามารถจดจำได้ดีเป็นพิเศษ

๒. นิทานเป็นเครื่องมือ

ในการกล่อมเกลาจิตใจและสร้างแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์นอกจากการสร้างความสนใจและให้ ความบันเทิงแก่เด็กแล้วนิทานยังเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการฝึกการสร้างมโนภาพและจินตนาการ ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่งในการช่วยยกระดับกล่อมเกลาจิตใจของเด็ก ซึ่งยังละเอียดอ่อนให้สามารถ รับสิ่งทั้งงามเชิงนามธรรมได้ดีการโน้มน้าวความคิดและจิตใจของเด็กเข้าสู่จุดหมายทางศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมตลอดจนคุณสมบัติที่พึงประสงค์ จะกระทำโดยการเล่านิทานได้ผลดีกว่าการ

^{๑๖} พระมหาราชานันท์ อาทิตวโร (คำคมล), (ปัญญาสชาดกปฐมภาค เรื่องที่ ๘-๒๗: การตรวจชำระและ ศึกษาเชิงวิเคราะห์, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้าบทคัดย่อ

บรรยายหรือการอธิบายโดยตรง นอกจากนี้ ครูยังสามารถนำเหตุการณ์ในเรื่องนิทานผูกโยงบูรณาการเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ได้ทุกหน่วยไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ สังคมศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การเสริมสร้างพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานแห่งบุคลิกภาพที่ดีงามของเด็กและรากฐานความมั่นคงแข็งแรง ลบจุดอ่อนด้อยของสังคมไทย คือ ความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือที่เรียกกันว่า “พฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์” การให้เด็กฟังนิทานที่มีคุณค่าโดยเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องความสำเร็จของตัวเอง ที่ต้องผจญปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ใช้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้และการฝึกฝนจนชำนาญ เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็ไม่ทอดทิ้งกลับพากเพียร แก้ปัญหาจนสำเร็จการกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจที่จะเลียนแบบคุณธรรมที่พึงปรารถนาเช่นนี้อยู่เสมอ ความประทับใจจากการฟังนิทานจะทำให้เด็ก ๆ ค่อย ๆ ซึมซับพฤติกรรมของตัวเองของเรื่อง เข้าสู่ระบบความรู้สึกนึกคิดของตนซึ่งจะยังมีบุคลิกภาพโน้มเอียงไปในทางเดียวกันกับตัวเองของนิทานดังกล่าว

แมคเคลแลนด์ ได้ศึกษาพบว่า ชาติใดที่นิทานมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใฝ่สัมฤทธิ์มากภายในช่วง ๕๐ ปี หลังจากนั้นชาตินี้จะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากขึ้นกว่าเดิมซึ่งแสดงว่านิทานสำหรับเด็กอาจจะเป็นส่วนสำคัญที่เตรียมเยาวชนของชาติให้พร้อมที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจเมื่อเป็นผู้ใหญ่ขึ้นในประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาพบว่าการเล่นนิทานที่มีคุณค่าให้เด็กยกระดับอนุบาลซึ่งมาจากครอบครัวยากจน จะช่วยให้เด็กพัฒนาทางด้านการคิด สติปัญญาและอารมณ์ได้เป็นอย่างดีในการวิจัยเด็กโตในประเทศไทยพบว่าเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูมาแบบให้พึ่งตนเองเร็วแต่ไม่ได้ฟังนิทานที่มีคุณค่า

๓. นิทานเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความคิดเด็ก

ซูคอมลินสกี นักเรียนศึกษาผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซียกล่าวว่า “เทพนิยายเป็นอากาศบริสุทธิ์ ที่กระพือเปลวไฟความคิดและคำพูดของเด็ก ๆ” คากล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่านิทานเป็นเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก ๆ โดยธรรมชาติแล้วเด็กในช่วงปฐมวัยยังเล็กเกินไปที่จะรับการ เรียนรู้ที่เป็นนามธรรม หรือการพูดอธิบายที่เต็มไปด้วยเนื้อหาสาระที่เคร่งเครียดจริงจังและแห้งแล้ง การผูกเรื่องขึ้นเป็นนิทานจะทำให้เด็กสามารถเข้าถึงคตินิยม ข้อคิด ข้อเตือนใจ จดจำข้อเท็จจริง รวมทั้งได้รับความสนุกสนานตื่นเต้นเช่นเดียวกัน “การเล่น” ซึ่งถือว่า “เป็นงานของเด็ก” โดยนิทานจะมีลักษณะเป็นการเล่นทางความคิดและจินตนาการ อันมีผลโดยตรงต่อพัฒนาการและสติปัญญาของเด็กที่มีผลงานการวิจัยพบว่าคนเราเรียนรู้ได้ดีขึ้นในบรรยากาศที่รื่นรมย์และมีความหมาย ดังนั้น การที่ครูนำความรู้ กฎเกณฑ์ ระเบียบ ซึ่งเป็นการยากเกินกว่าความเข้าใจของเด็กนำมาสร้างให้เป็นนิทานเรื่องราวที่สนุกสนานก็จะทำให้เด็ก ๆ เข้าถึงสิ่งที่ครูต้องการจะสื่อสารได้โดยง่าย

๔. นิทานช่วยแก้ไขพฤติกรรมและสร้างเสริมคุณธรรม

ในเด็กเล็ก ๆ ครูสามารถใช้นิทานแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดีโดยหยิบยกพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องซึ่งครูได้สังเกตเห็นในห้องเรียน ในสถานที่กลางแจ้งในการเล่นตามมุมต่าง ๆ ในการตรวจสอบสุขภาพตอนเช้าและในกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ เช่น เล่นของเล่นแล้วไม่เก็บเข้า ที่พูดจาหยาบคาย ทั้งขยะไม่เป็นที่ไม่ยอมแบ่งปันของเล่นให้เพื่อนรังแกเพื่อน รังแกสัตว์ รับประทาน อาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ การไม่ชอบอาบน้ำแปรงฟัน ฯลฯ นำมาผูกขึ้นเป็นนิทานโดยไม่

เอ่ยชื่อว่า พฤติกรรมของเด็กคนใดมาแล้วให้ฟังในชั้นเรียนพฤติกรรมใดพบว่ามีการทำผิดกันมาก ๆ ครูก็ควรจะนำนิทานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นมาแล้วให้ฟังเสมอ โดยเน้นให้เห็นถึงผลไม่ดีที่ตัวเองของเรื่องได้รับ

๕. นิทานจุดประกายความคิดและสร้างสรรค์ประสบการณ์ทางภาษา

ในการเล่านิทานให้เด็กประมณฟัง หากครูได้กระทำอย่างสม่ำเสมอของจากจะเป็นการ จุดประกายความคิดเรื่องต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ๆ แล้วครูยังสามารถใช้กิจกรรมการเล่านิทานชักชวนให้เด็ก ๆ ทดลองเล่านิทานต่อ ๆ กันคนละประโยคสองประโยคนิทานเรื่องนั้น ๆ จะกลายเป็นสื่อให้ได้ฝึกประสบการณ์ทางภาษาที่น่าสนุกสนานยิ่งนิทานช่วยปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

นิทานเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การปลูกฝังเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่เด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดีนอกจากจะผูกเรื่องเป็นเชิงอนุรักษ์โดยตรงแล้วการที่ครูกำหนดตัวละครให้เป็นสัตว์ ต้นไม้ ก้อนหิน หยดน้ำ เมฆฝน ลำธาร ฯลฯ จะช่วยสร้างเสริมความเมตตากรุณาความเอื้ออาทรและผูกพันความรู้สึกว่าธรรมชาติเหล่านั้นเป็นหนึ่งเดียวกับเขาซึ่งนักการศึกษาหนุ่มนีโอฮิวแมนนิสต์ (NeoHumanistic) ให้ความสำคัญกับนิทานเป็นอย่างยิ่งถึงกับกล่าวว่า ข้อคิด คุณธรรม ความรู้ และ ประสบการณ์ต่าง ๆ จากนิทานจะถูกเก็บไว้ในจิตใต้สำนึกของเด็กไปตลอดชีวิต และกลายเป็นความทรงจำที่ล้ำลึก

๖. นิทานทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

นิทานเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดแห่งความคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้เนื่องจากขณะรับฟังนิทาน นั้นความรู้สึกแปลกใหม่ ความฉงนสนเท่ห์ที่ประหลาดใจตื่นเต้น ชื่นชม เบิกบานใจ ฯลฯ จะทำให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองอยากทำอยากสัมผัสสมดังที่อริสโตเติลนักปราชญ์โบราณได้กล่าวไว้ว่า “ความรักแห่งความรู้เริ่มต้นจากความสงสัยและความประหลาดใจ” ดังนั้น หากครูผู้สอนสามารถเล่าหรืออ่านนิทานให้ “กระตือรือร้น” เด็ก ๆ แล้วทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไปจะส่งผลให้กิจกรรมต่อเนื่องนั้นได้รับการตอบสนองจากเด็กอย่างกระตือรือร้นและ “ใส่ใจ” อย่างเต็มที่การรับรู้และการเรียนของเด็ก ๆ จะเป็นไปอย่างเปี่ยมสุขและมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน

๗. นิทานช่วยให้เด็กหายป่วยเร็วขึ้น

นิทานเป็นเครื่องประเทืองใจสำหรับเด็กป่วยการที่เด็กป่วยนอนอยู่บนเตียงนาน ๆ จะทำให้สภาพจิตใจเศร้าหมองเนื่องจากไม่ได้วิ่งเล่นเคลื่อนไหวตามภาวะธรรมชาติของเด็กนิทานจะ ทำให้จิตใจของเขาสดชื่นถึงว่าจะเคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้แต่การได้ฟังนิทานทำให้เด็กสามารถ เคลื่อนไหวทางความคิดและจินตนาการได้ความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่ย่อมรับกัน โดยทั่วไปทั้งในการแพทย์และทางด้านจิตวิทยาเมื่อจิตใจของเขาสดชื่นเบิกบานย่อมจะส่งผลสืบเนื่อง ไปยังร่างกายอันอาจเป็นสาเหตุให้อาการป่วยลุเลาเบาบางลงหรืออาจจะหายป่วยเร็วขึ้นได้

๘. นิทานช่วยให้เด็กจิตใจสงบและหลับง่าย

นิทานช่วยให้การนอนหลับของเด็กเป็นการพักผ่อนที่สมบูรณ์ช่วงเวลาก่อนนอนหลับที่เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งในชีวิตประจำวันของเด็กและเป็นช่วงที่ดีที่สุดของครอบครัวพ่อแม่จะมีเวลาว่าง

ได้อยู่กับลูกๆและเด็ก ๆ จะอยู่ในภาวะจิตใจที่สงบยินดีรับฟังทุกสิ่งทุกอย่างถ้าพ่อแม่ฉวยโอกาสสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นให้เกิดขึ้นด้วยการเล่านิทานที่มีเนื้อเรื่องสดชื่นงดงาม สงบเยือกเย็นสอดแทรกคติธรรมข้อเตือนใจที่ดีงามโดยปฏิบัติเป็นประจำทุกวันเด็กก็จะนอนหลับไปด้วยความรู้สึกผ่อนคลายเก็บเรื่องราวที่งดงามที่ได้ยินได้ฟังนั้นสะสมไว้ในจิตใจได้สำนึกสมาธิและหล่อหลอมรวมกันเข้าเป็นบุคลิกภาพทางความคิดและจริยธรรมของเด็กซึ่งจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหลัง

๙. นิทานเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กรักหนังสือและรักการอ่าน

หากครูจัดหนังสือนิทานดี ๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กมีภาพโต ๆ ชัดเจนสีสันสวยงามมาอ่านให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอเด็กจะสนใจภาพเมื่อครูอ่านให้ฟังพร้อมทั้งชี้ภาพให้ดูความสนใจภาพและสนใจเรื่องจะนำไปสู่การสนใจตัวอักษรซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจและเจตคติของเด็กในเรื่องการอ่านเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจใคร่รู้อยากจะอ่านหนังสือให้รู้เรื่องด้วยตนเอง

๑๐. นิทานช่วยลดความก้าวร้าวและช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจความต้องการของเด็ก

นิทานช่วยให้สุขภาพจิตของเด็กปฐมวัยดีขึ้น สำหรับเด็กที่มีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรงการได้ฟังนิทานจะทำให้อารมณ์ของเด็กเยือกเย็นลงได้สำหรับเด็กที่เก็บตัวเงียบขรึมไม่ช่างพูดช่างคุยมักจะชอบฟังนิทานเพราะเป็นโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดคลอเคลียผู้ใหญ่และโดยปกติเมื่อฟังนิทานเด็กจะเปรียบเทียบตัวเอกของนิทานกับตัวเองเมื่อตัวเอกได้รับความสุขในตอนจบเด็กผู้ฟังก็พลอยเป็นสุขไปด้วยการซักถามพูดคุยระหว่างการเล่านิทานและหลังจากการเล่านิทานจะทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจความต้องการของเด็ก ๆ และสามารถสนองความต้องการดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๑๑. นิทานช่วยขยายประสบการณ์

นิทานช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางขึ้นถ้าครูหรือพ่อแม่พยายามสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ เช่นภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ลงในนิทานที่นำมาเล่าให้เด็กฟัง

๑๒. นิทานช่วยเปลี่ยนบรรยากาศการเรียน

นิทานช่วยเปลี่ยนบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายในบางขณะเมื่อครูสังเกตเห็นว่าเนื้อหาที่ครูสอนซ้ำซากจำเจหรือมีเรื่องราวที่ค่อนข้างเคร่งเครียดถ้าหากครูจะเปลี่ยนบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายนั้นมาเป็นการเล่านิทานสั้นๆคันเวลาก็จะทำให้เด็กกลับกระตือรือร้นในการเรียนขึ้นอีกครั้งหนึ่งได้

ประเภทของนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

ตามความคิดของเบตเตไฮม์ เชื่อว่าเด็ก ๆ จะได้รับความสนุกสนานจากนิทานปรัมปราทำให้เข้าใจตัวเองสามารถ พัฒนาบุคลิกภาพตัวเอง และเกิดความสนใจเรื่องศีลธรรมจรรยาแต่ผู้ใหญ่ไม่สามารถรู้ว่าเด็กอายุ เท่าใดจึงจะสนใจนิทานปรัมปราเป็นพิเศษตามปกติแล้ว พ่อแม่ครูและผู้ใหญ่ทั้งหลายมักจะอ่านหรือ เล่านิทานที่ตนชอบให้เด็ก ๆ ฟังซึ่งนิทานเหล่านี้อาจไม่เหมาะสมกับเด็กก็ได้ ฉะนั้นผู้ใหญ่จึงต้องใช้การ สังเกตและจดปฏิกิริยาของเด็กที่เกิดขึ้นในขณะที่ฟังนิทานโดยเฉพาะเด็ก

เล็ก ๆ อย่างไม่รู้ก็ตามเบตเตลไฮม์ ก็ยังเสนอความคิดต่ออีกว่าผู้ใหญ่ควรยึดเป็นหลักประจำใจไว้เลยว่าไม่ควรนำนิทานปรัมปราที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับแม่มดแม่เลี้ยงใจร้ายกษัตริย์และราชินีซึ่งเด็กไม่คุ้นมาเล่าให้เด็กฟังเพราะเด็กวัยก่อนเรียนไม่สามารถแยกแยะความจริงกับเรื่องเพ้อฝันได้รายละเอียดที่น่ากลัวเหล่านี้จะทำให้เด็กไม่สบายใจแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่นิทานประเภทเพ้อฝันมาเล่าให้เด็กฟังไม่ได้เพราะนิทานบางเรื่องอาจสร้างประสบการณ์ด้านจินตนาการให้แก่เด็ก นิทานบางเรื่องที่เด็กชอบอาจมีสัตว์พูดได้ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของเด็กมักพูดกับสัตว์หรือของเล่นอยู่แล้วในปัจจุบันครูส่วนมากไม่มีใครนิยมใช้นิทานปรัมปราเล่าให้เด็กเล็กฟัง เพราะมักเป็นสิ่งที่ ห่างไกลจากปัจจุบันมองดูเป็นเรื่องที่ไม่จริงมักจะมีโครงเรื่องทำเด็กเกิดความกลัวมีเรื่อง เกี่ยวกับความศอโงงที่ได้รับชัยชนะพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงใจร้าย ดูเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะกับยุควิทยาศาสตร์ ในปัจจุบัน ถ้าครูจะนำนิทานปรัมปรามาเล่าให้เด็กฟัง ควรดูวัยของเด็กด้วยว่าเหมาะสมที่จะรับฟัง นิทานประเภทนี้หรือไม่ เด็ก ๕ - ๘ ขวบพอที่จะรับฟังได้แล้ว

นิทานที่เหมาะสมจะนำมาเล่าให้เด็กฟัง

นิทานที่เหมาะสมจะนำมาเล่าให้เด็กฟังได้แก่นิทานประเภทต่อไปนี้

๑. นิทานที่มีสัตว์พูดได้ควรเป็นสัตว์ที่มีลักษณะที่ควรเป็นจริงเพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับสัตว์จะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์เรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างง่าย ๆ เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน

๒. นิทานประเภทซ้ำซากหรือเล่าไม่รู้จบนิทานประเภทนี้จะช่วยให้เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพราะบางทีอาจเป็นคำกลอนเป็นประโยคที่ตลกขบขัน

๓. นิทานประเภทอธิบายเป็นนิทานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็ก ๖ - ๘ ขวบเพราะอธิบายถึงสาเหตุที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นทำให้นิทานสนุกขึ้น

๔. นิทานตลกขบขัน เด็กชอบฟังเรื่องที่ตลกขบขันถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่จริงเป็นไปไม่ได้ แต่เด็กก็ชอบทำเด็กระบายความเครียด และมีความสนิทสนมกับผู้เล่ามากขึ้น

๕. นิทานประเภทคติสอนใจไม่ควรใช้กับเด็กเล็กเพราะยังไม่เข้าใจคติที่แฝงอยู่แต่ถ้านำมาเล่าให้ฟังโดยไม่กล่าวถึงคติหรือศีลธรรมสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมจากเหตุผลที่กล่าวมานั้น^{๑๗}

สรุปได้ว่า นิทานมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อเด็กมากมายที่ช่วยให้พัฒนาการทางด้านอารมณ์ด้านความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมการพัฒนาการทางด้านภาษาและยังใช้เป็น เครื่องมือที่ดีช่วยในการกระตุ้นพฤติกรรมให้กับเด็กด้วย สรุปนิทาน นิทานชาดกเรื่องวรุณชาดกและวานรินทชาดกเป็น

^{๑๗} สนั่น ดาวภักศรี, ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง วรุณชาดกและวานรินทชาดกกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้หนังสือนิทานชาดกประกอบภาพพระบายสี โรงเรียนบ้านแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๙.

นิทานชาดกที่แสดงถึงความมีไหวพริบ สติปัญญาในการแก้ปัญหาต่ออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ตัวเองเอาตัวรอดจากปัญหาต่าง ๆ ส่วนวรรณชาดก เป็นการเล่าถึงความเกียจคร้านของมนุษย์และปัญหาที่เกิดจากความเกียจคร้านเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือในสังคมที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

๒.๓ ทักษะการคิด

ทักษะการคิด^{๑๘} หมายถึง ความสามารถในการคิดในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน ทักษะการคิดอาจจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ

๑. ทักษะพื้นฐาน (Basic skills) ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย (Communication skills) ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป (Core or general thinking skills)

๒. ทักษะการคิดขั้นสูงหรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher order or more complexed thinking skills)

ทักษะพื้นฐาน (Basic skills) หมายถึง ทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการคิดในระดับที่สูงขึ้นหรือซับซ้อน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทักษะการสื่อความหมายที่บุคคลทุกคนจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารความคิดของตน

ทักษะการคิดขั้นสูง

๑. การสรุปความ (Drawing conclusions)
๒. การให้คำจำกัดความ (Defining)
๓. การวิเคราะห์ (Analyzing)
๔. การผสมผสานข้อมูล (Integrating)
๕. การจัดระบบความคิด (Organizing)
๖. การสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructing)
๗. การกำหนดโครงสร้างความรู้ (Structuring)
๘. การแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างความรู้เสียใหม่ (Restructuring)
๙. การค้นหาแบบแผน (Finding patterns)
๑๐. การหาความเชื่อพื้นฐาน (Finding underlying assumption)
๑๑. การคิดคะเน / การพยากรณ์ (Predicting)
๑๒. การตั้งสมมุติฐาน (Formulating hypothesis)
๑๓. การทดสอบสมมุติฐาน (Testing hypothesis)
๑๔. การตั้งเกณฑ์ (Establishing criteria)
๑๕. การพิสูจน์ความจริง (Verifying)
๑๖. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying)

^{๑๘} ศรีนิธ วิทยะสิรินันท์. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด. ๒๕๔๔. หน้า ๑๑๘-๑๔๐

การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) หมายถึง การคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มองภาพรวมอย่าง เป็นระบบ มีส่วนประกอบย่อยๆ โดยอาศัยการคิดในรูปแบบโดย ทางตรงและโดยทางอ้อม

ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ให้แนวคิดที่ว่าแต่ละสิ่งย่อมอยู่ในเอกภพ (The Universe) สิ่งเล็ก/ใหญ่เพียงใดล้วนเป็นหนึ่งหน่วยระบบมีวงจรของการทำงาน มีปัจจัยนำเข้า (ปัจจัยการผลิต) กระบวนการ มี ผลผลิต นำไปสู่ผลลัพธ์อย่าง เป็นระบบ ผลผลิตรวมย่อมเกิดจากการประสานงานกันหลาย ๆ ระบบ แต่ละหน่วย มีระบบการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ผลผลิตจะไหลจาก หน่วยการผลิต (กระบวนการ) หนึ่งไปสู่อีกหน่วยการผลิต หรือกระบวนการ หนึ่งอย่างครบวงจร ไม่มีที่สิ้นสุด แต่ละสิ่งในเอกภพมีความเป็นระบบตามมิติต่าง ๆ กัน ในเวลาเดียวกัน การคิดเชิงระบบจึงเป็นการคิดที่มีความเข้าใจเชื่อมโยง มีความเชื่อในทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐาน คนปกติมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบในสรรพสิ่งที่อยู่ในโลกที่สอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบอยู่แล้ว เพียงแต่ความสามารถใน การทำได้ดีในระดับที่แตกต่างกัน

การคิดระบบโดยทางตรงมุ่งกระทำโดยตรงมีเป้าหมายกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ จำแนก รูปแบบการคิดตามพื้นฐานของมนุษย์ แต่แยกรูปแบบการคิดโดยมุ่งที่เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ โดยจำแนกออกเป็น ๓ แบบ

๑. การคิดเพื่อรู้เข้าใจหน่วยระบบ
๒. การคิดเพื่อวิเคราะห์และประเมินหน่วยของระบบ
๓. การคิดเพื่อออกแบบ และก่อตั้งหน่วยระบบ

การคิดระบบโดยทางอ้อม คือ การคิดเชิงระบบโดยอาศัยพื้นฐานแห่งการคิด เช่น การวิเคราะห์ การอุปมา อุปมัย การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การประเมินค่า ฯลฯ

การคิดเชิงระบบโดยทางอ้อม การคิดเป็นพฤติกรรมทางสมองที่สมองกระทำกับวัตถุความคิด (Object of thinking) ซึ่งเรียกว่า มโนคติ (Concept) มโนคติของคนเราอาจมีหลายมิติ ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ และการคิดขึ้นเองจากโลกแห่งความเป็นจริง หรือจินตนาการจากโลกมายาก็ได้

การคิดที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์มีหลายรูปแบบการคิดเชิงระบบเป็นวิธี การคิดเชิงบูรณาการเป็นการขยายขอบเขตการคิดของเราที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ ออกไป โดยไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินใจ แต่พิจารณาเรื่องนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกมุมมอง เปิดโอกาสให้ความคิดของคนเราได้มีการเชื่อมโยงเพื่อหาความเป็นไปได้ใหม่ๆ ได้มุมมองใหม่ๆ เห็นแนวทางแก้ปัญหาที่ดีกว่าสร้างสรรค์ รวมทั้งให้เห็นความสัมพันธ์แบบเชื่อมโยงระหว่างเรื่องนั้น กับปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

การคิดเชิงระบบกับการพัฒนาองค์กร องค์กรที่มีประสิทธิภาพ ต้องนำระบบการคิดเชิงระบบมาจัดการระบบต่าง ๆ ในองค์กรให้สอดคล้อง สัมพันธ์กัน องค์กรประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เชื่อมสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ทั้งหมดรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน การคิดเชิงระบบจะไม่มองเฉพาะฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายพัฒนาองค์กร ฝ่ายขาย ฝ่ายวิศวกรรม หรือ ฝ่ายบัญชี ถ้าเรายังเราคิดเชิงระบบไม่เป็นเราจะมองว่า ฝ่ายผลิตคือองค์กร ฝ่ายบุคคล ฝ่ายขาย คือองค์กร เมื่อ เกิดปัญหาขึ้นเราก็จะแก้ปัญหาที่จุดนั้นหรือมองเฉพาะส่วนที่คิดว่าเป็นปัญหา แล้วแก้เฉพาะส่วนนั้น และคิดว่า

ได้ แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นเรียบร้อยแล้ว โดยมองว่านั่นคือการแก้ปัญหาขององค์กร การคิดเชิงระบบที่แท้จริง เราจะมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ว่า เกิดจากองค์กร แต่ไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ปัญหาทุกอย่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

องค์กรแห่งการเรียนรู้และความคิดเชิงระบบ

ในการที่ส่วนราชการจะเข้าสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยที่บุคลากรภายในหน่วยงานสามารถ พัฒนาความสามารถทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่บุคลากรระดับต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริง ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติ ๕ ประการ คือ

๑. การคิดเชิงระบบ (System Thinking) คือ คนในส่วนราชการสามารถมองเห็นวิธีคิดและภาษาที่ใช้ อธิบายพฤติกรรมความเป็นไปต่าง ๆ ถึงความเชื่อมโยงต่อเนื่องของสรรพสิ่งและเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ผูกโยงกันเป็นระบบ เป็นเครือข่ายด้วยสภาวะการพึ่งพาอาศัยกัน สามารถมองปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นวัฏจักรโดยนำมาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเป็นไป ในโลกแห่งความจริง

๒. แบบแผนความคิด (Mental Model) คือ การตระหนักถึงกรอบแนวคิดของตนเอง รูปแบบความคิด ความเชื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำของตน และพยายามพัฒนารูปแบบ ความคิดความเชื่อให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถที่จะบริหารปรับเปลี่ยนกรอบความคิดของตน ได้

๓. การสร้างพลังแห่งตน (Personal Mastery) คือ การส่งเสริมให้คนในองค์กรสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง โดยการจัดทำกลไกต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกของคนในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างหน่วยงาน ระบบสารสนเทศ ระบบการพัฒนาบุคคล หรือแม้แต่ระเบียบวิธีการปฏิบัติงานประจำวัน

๔. การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) คือ การกำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับสภาพในอนาคต ของหน่วยงานที่ทุกคนในหน่วยงาน มีความปรารถนาช่วยกันสร้างภาพอนาคตของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เริ่มทดลองสิ่งใหม่ๆ ของคนในหน่วยงาน และให้การทำงานเป็นไปในทิศทาง หรือกรอบแนวทางที่มุ่ง ไปสู่จุดเดียวกัน

๕. การเรียนรู้ร่วมเป็นทีม (Team Learning) คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และทักษะวิธีคิด เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของทีมงาน รวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นทีมด้วย ซึ่งการเรียนรู้และพัฒนาในเรื่องนี้ จะช่วยให้การทำงานร่วมกันในหน่วยงาน มีความเป็นทีมที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาได้อย่างเต็มที่

ความคิดเชิงระบบ

การคิดเชิงระบบจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. การคิดแบบมีความเป็นองค์รวม (Holistic) หรือ Wholeness เป็นการประเมินองค์ประกอบของสถานการณ์หรือสภาพปัญหาของหน่วยงาน ในภาพรวมทั้งหมด

๒. การคิดเป็นเครือข่าย (Networks) เป็นการคิดเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นเครือข่ายของระบบ

๓. คิดเป็นลำดับชั้น (Hierarchy) ระบบหนึ่งๆ อาจจะมาจากระบบย่อย ๆ หลายระบบที่ประกอบกันขึ้นมา และในระบบย่อยเองก็มีความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบบ

๔. คิดแบบมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) ระหว่างระบบด้วยกัน ทั้งระบบย่อยกับระบบย่อยด้วยกันระบบใหญ่กับสภาพแวดล้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยจะมีผลต่อระบบใหญ่ด้วย

๕. คิดอย่างมีขอบเขต (Boundary) ระบบหนึ่งๆ มาจากระบบย่อยหลายระบบ และระหว่างระบบย่อย และระบบใหญ่ต่างมีขอบเขตที่แสดงให้เห็นว่า ระบบนั้นๆ ครอบคลุมอะไรบ้าง และอะไรบ้างที่อยู่นอกเขตแดน ซึ่งในความเป็นจริงระบบก็ไม่ได้แยกเขตแดนกันอย่างเด็ดขาด แต่มีการทับซ้อน (Overlap) กันอยู่

๖. คิดอย่างมีแบบแผน (Pattern) ระบบจะต้องมีความคงที่แน่นอนเพื่อเป็นหลักประกันว่ากระบวนการทำงานทุกอย่างในทุก ๆ ขั้นตอน จะไม่เบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายโดยรวมของระบบ

๗. คิดอย่างมีโครงสร้าง (System Structure) แต่ละส่วนที่ประกอบเป็นระบบมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ แต่ก็มีความเชื่อมโยงกัน อย่างเหมาะสมทำหน้าที่อย่างสัมพันธ์กัน ทำงานเสริมประสานกันกับส่วน อื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของระบบโดยรวม

๘. คิดอย่างมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Adaptation) ระบบต่าง ๆ จะมีการปรับตัว และพยายาม สร้างสภาวะสมดุล และคงความสมดุลนั้นไว้ ด้วยการจัดระบบภายในตนเอง (Self-Organize)

๙. คิดเป็นวงจรป้อนกลับ (Feedback-Loops) เป็นการคิดในลักษณะเป็นวง (Loops) มากกว่าจะเป็นเส้นตรง ทุกส่วนต่างมีการเชื่อมต่อ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

เทคนิคการคิดเชิงระบบ

๑. ยอมรับตนเองและเปลี่ยนใจตนเองให้ได้ว่าตน คือส่วนประกอบที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ

๒. ฝึกการมองภาพรวมแทนสิ่งเล็ก ๆ แล้วค่อยมองย่อยกลับ

๓. เข้าใจธรรมชาติของระบบและทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นระบบสัมพันธ์กัน

๔. มองเห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยต่าง ๆ ที่เื้อต่อระบบ

๕. มองเห็นวัฏจักรของเหตุปัจจัย (Circles of Causality) และการส่งผลย้อนกลับ

๖. เปิดอิสระในเรื่องการคิด ไม่ตีกรอบ ครอบงำความคิดคนอื่น

๗. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนเกิดแรงร่วมในการสร้างความสัมพันธ์
๘. ฝึกการแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุแท้ โดยแก้ที่อาการ ที่ทำให้ เกิดปัญหา
๙. ยึดหลักการเรียนรู้ในองค์กรเป็นส่วนประกอบ คือ การเป็นนายตนเอง ปลูกความ
เชื่อฟังใจแต่อดีต สร้างความใฝ่ฝันถึงอนาคตร่วมกัน (Shared Vision) และฝึกการเรียนรู้ของทีม

ประโยชน์ของการคิดเชิงระบบ

๑. ช่วยให้เกิดความคิดเพื่อพัฒนาองค์กรในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ประสานงานร่วมกับบุคคลอื่นให้เป็นไปตามกระบวนการ และระบบการบริหารงานภายใน
๓. สามารถแก้ปัญหา ตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๕. เพื่อให้มองเห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับระบบภายในองค์กร ซึ่ง
เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบโดยการ เชื่อมโยงติดต่อกัน และสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

๒.๔ ความหมายของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์^{๑๙} (Critical Thinking) คำว่า คิดหมายถึง นักคิด ระลึก ตรึกตรอง ส่วน
คำว่า วิเคราะห์หมายถึงว่า ดูสังเกต ใคร่ครวญ อย่างละเอียดรอบครอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมี
เหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ แล้ว เสนอแนะสิ่งที่ดีที่
เหมาะสมอย่างยุติธรรม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดไว้ ดังนี้

Bloom ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์^{๒๐} เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหา
ส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไร
เป็นเหตุอะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการของอะไร

Dewey ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง โดย
อธิบายขอบเขตการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และสิ้นสุด
ลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

Russel ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหาชนิดหนึ่งโดยผู้คิดจะต้อง
ใช้การพิจารณาตัดสินในเรื่องราวต่าง ๆ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย การคิดวิเคราะห์จึงเป็น
กระบวนการประเมินหรือการจัดหมวดหมู่โดยอาศัยเกณฑ์ที่เคยยอมรับกันมาแต่ก่อนๆ แล้วสรุปหรือ
พิจารณาตัดสิน

^{๑๙} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญ
ทัศน์ ๒๕๓๐). หน้า ๔๙๒.

^{๒๐} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน๑, กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๙. หน้า ๔๑-๔๔.

Ennis ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ เป็นการประเมินข้อความได้ถูกต้อง เป็นการคิดแบบตรรกะตรงและมีเหตุผล เพื่อการตัดสินใจก่อนที่จะเชื่อหรือก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

Watson and Glaser ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากส่วนประกอบของทัศนคติ ความรู้และทักษะ โดยทัศนคติเป็นการแสดงออกทางจิตใจ ต้องการสืบค้นปัญหาที่มีอยู่ ความรู้จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการประเมินสถานการณ์การสรุปความอย่างเที่ยงตรงและการเข้าใจในความเป็นนามธรรม ส่วนทักษะจะประยุกต์รวมอยู่ในทัศนคติและความรู้

สมจิต สวธนไพบุลย์ ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบครอบโดยใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ คือการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยการระบุ จำแนก แยกแยะ ข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นแหล่งคิดวิเคราะห์ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หรือจุดเด่น จุดด้อย ในสถานการณ์เป็นการจัดข้อมูลให้เป็น ระบบเพื่อไปใช้เป็นพื้นฐานในการคิดระดับอื่น ๆ

อรพรรณ พรสีมา กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะการคิดระดับกลางซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาต่อจากทักษะการคิดพื้นฐาน มีการพัฒนาแง่มุมของข้อมูลโดยรอบด้านเพื่อหาเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “คิด” หมายความว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูป หรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คาคะเนคานวณ มุ่ง จงใจ ตั้งใจ ส่วนคำว่า “วิเคราะห์” มีความหมายว่าใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ ดังนั้นคำว่าคิดวิเคราะห์ จึงมีความหมายว่า เป็นการใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างละเอียดรอบคอบแยกเป็นส่วน ๆ ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ และเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการคิดวิเคราะห์จึงสามารถกระทำได้โดยการฝึกทักษะการคิดและให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการคิดวิเคราะห์ สามารถเสนอความคิดของตนเองและอภิปรายร่วมกันในกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนต่างยอมรับเหตุผลและความคิดของแต่ละคน โดยเชื่อว่า ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นความสามารถในการจำแนกแจกแจงและแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ ให้ความหมายของการวิเคราะห์และการคิดวิเคราะห์ว่าการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาว่า มีองค์ประกอบย่อย ๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไรและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) หมายถึงความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และ

หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหา สภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

ชาตรี สำราญ ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์คือ การรู้จักพิจารณา ค้นหาใคร่ครวญ ประเมินค่าโดยใช้เหตุผลเป็นหลักในการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง หลอหลอมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์แบบอย่างสมเหตุสมผลก่อนที่จะตัดสินใจ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการระบุเรื่องหรือปัญหา จำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ ระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอในการตัดสินใจ/แก้ปัญหา/คิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาและนักวิจัยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของการคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกัน คือ การคิดวิเคราะห์หมายถึง การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ในส่วนย่อย ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านความสัมพันธ์และด้านหลักการจัดการโครงสร้างของการสื่อความหมาย และสอดคล้องกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ คือ การคิดจำแนก รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และจับประเด็นต่าง ๆ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดังนั้น การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ และให้คงทนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเอง เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีต้องเป็นเรื่องของการรู้จักคิด ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดเป็น เรียนรู้เป็น สามารถจำแนก ให้เหตุผล จับประเด็นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จากข้อมูลที่ได้รับการพินิจพิจารณา

กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้เรียนถูกผูกขาดโดยการบอกของครู ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการฝึกทักษะการคิด และไม่สามารถต่อยอดความรู้ต่าง ๆ ได้ ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ดังนั้น ครูยุคใหม่จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความคงทนและสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่นๆ ที่สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องต้นของสิ่งที่เกิด เข้าใจความเป็นมาของเหตุการณ์ เพื่อนำมาตัดสินใจแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือ ครู ดังนั้นครูจึงควรทำความเข้าใจและนำกระบวนการคิดวิเคราะห์มาบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ในปัจจุบันพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ๕ ประการ คือ

๑. ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับคำตอบมากกว่ากระบวนการ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการทำแบบฝึกหัดเพื่อหาคำตอบ และการให้คะแนนก็เน้นที่คำตอบมากกว่ากระบวนการ

๒. นักเรียนขาดเครื่องมือช่วยในระหว่างการเรียนรู้ โดยผู้เรียนแทบไม่มีโอกาสได้ใช้ศักยภาพสมองเพื่อคิดหาคำตอบ แต่ใช้สมองในการจำมากกว่า

๓. นักเรียนไม่เกิดการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ ซึ่งที่ผ่านมาการจัดการเรียนรู้มักดำเนินตามกระบวนการป้อนเนื้อหาให้นักเรียนทำความเข้าใจ จดจำ แล้วทำแบบฝึกหัด ซึ่งใช้ได้เฉพาะเด็กที่มีความจำดีเท่านั้น

๔. ระบบการศึกษาขาดการประเมินผลสัมฤทธิ์ในส่วนกระบวนการเรียนรู้ อาจเนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มั่นใจในผลระยะยาวที่เกิดจากกระบวนการคิด ปฏิบัติ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์ผลงาน มองว่ากระบวนการเหล่านี้เสียเวลา จึงใช้การป้อนความรู้ซึ่งใช้เวลาสั้นกว่า

๕. นักเรียนขาดประสบการณ์ความภาคภูมิใจจากผลงานที่คิดได้ เนื่องจากคำตอบที่นักเรียนคิดได้เป็นคำตอบที่คนอื่นคิดไว้แล้ว การตอบถูกเป็นเพียงการจำได้เท่านั้น

จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาซึ่งแนวทางการยกระดับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การกำหนดสถานการณ์ปัญหา เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์หรือปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะแก้ไขมากขึ้น

๒) การวิเคราะห์หาคำตอบหรือทางออกของปัญหา ซึ่งสามารถประยุกต์แนวคิดของมาร์ซาโน (Marzano) ได้ดังนี้

(๑) กระบวนการหาคำตอบด้วยการเปรียบเทียบ ซึ่งจะทำได้สามารถจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และสามารถเข้าใจปัญหานั้นมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจใช้เครื่องมือช่วยคิด เช่น การใช้แผนผังเปรียบเทียบเวนน์ การเปรียบเทียบโดยใช้ตารางวิเคราะห์ และการหาลักษณะร่วม เป็นต้น

(๒) กระบวนการหาคำตอบด้วยการจัดหมวดหมู่ เป็นการรวบรวมองค์ประกอบให้เป็นหมวดหมู่หรือเป็นประเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยอาจให้นักเรียนใช้ผังต่าง ๆ ในการจัดหมวดหมู่ เช่น ผังจัดประเภท และผังต้นไม้ เป็นต้น

(๓) กระบวนการหาคำตอบโดยการทบทวนข้อผิดพลาด เป็นการค้นหาเหตุผลที่น่าจะผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนออกจากเหตุผลที่เราสร้างขึ้นโดยนำหลักฐานต่าง ๆ มาอ้างอิง ซึ่งมีขั้นตอนการทบทวนข้อผิดพลาด โดยเริ่มจากจำแนกส่วนประกอบของเรื่องนั้น จากนั้นตรวจสอบว่าเหตุและผลที่ให้นั้นมีข้อผิดพลาดอย่างไร แล้วหาข้ออธิบายการเชื่อมโยงเหตุและผลนั้น ๆ สุดท้ายคือเขียนสรุปความคิดการลำดับเหตุผล

๓) การสรุปคำตอบและกำหนดกรอบแนวคิด

(๑) กระบวนการสรุปข้อค้นพบในเชิงหลักการ เป็นกระบวนการสร้างข้อสรุปเพื่ออ้างอิงหรือสร้างหลักการใหม่จากสารสนเทศเดิมที่รู้จักอยู่แล้ว โดยใช้วิธีการลงความเห็นสรุปด้วยวิธีการแบบอุปนัย และนิรนัย

(๒) กระบวนการนำหลักการไปใช้ เป็นการเรียบเรียงความคิด กำหนดกลวิธีหรือคาดการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอยู่บนฐานของหลักการ

๔) การขยายผลสู่การปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ผลงาน โดยส่งเสริมให้ข้อค้นพบต่าง ๆ ของผู้เรียนนำไปสู่การปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นรูปธรรม กระบวนการคิดวิเคราะห์แต่ละขั้นตอนครูสามารถออกแบบเครื่องมือช่วยคิดสร้างเป็นใบงานให้นักเรียนคิดวิเคราะห์หาคำตอบทีละขั้นตอน จึงสามารถประเมินการเรียนรู้จากผลงานของนักเรียนได้ และผลงานเหล่านั้นจะเป็นผลสะท้อนการเรียนรู้ได้ถึงระดับกระบวนการเรียนรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการค้นหาคำตอบและการลงมือปฏิบัติ

จากการที่ได้ศึกษาบทความข้างต้นทำให้ทราบถึงความสำคัญ หรือความจำเป็นในการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและสาเหตุของปัญหาต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ ๔ ขั้นตอน พร้อมทั้งมีแนวทางการนำไปใช้ที่ง่ายต่อการประยุกต์ใช้ สำหรับข้อดีของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียน คือ เป็นการส่งเสริมการคิดขั้นสูงให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้ายอมรับแม้คำตอบนั้นผิด นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ มีความภาคภูมิใจในการคิดของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในอนาคตอีกด้วย แต่กระบวนการคิดวิเคราะห์ข้างต้นก็มีผลเสียเช่นกัน คือ ใช้เวลานานในการให้นักเรียนได้ความรู้ที่ตรงประเด็น จากบทความข้างต้นพฤติกรรมบางอย่างข้าพเจ้าปฏิบัติอยู่และคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว แต่กลับเป็นต้นเหตุของการเกิดปัญหาในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ข้าพเจ้าจะนำความรู้ที่ได้รับจากบทความไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้การสอนของข้าพเจ้าต่อไป

สรุปแล้ว สภาพปัจจุบันและแนวทางการแก้ปัญหา นั้นเป็นขั้นตอนเป็นระบบ อีกทั้งมีตัวอย่างของกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง ซึ่งบทความดังกล่าวมีความสำคัญมากกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นของคนในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ที่จะช่วยให้คนอยู่รอดได้อย่างมีความสุข และปลอดภัย อีกทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดพื้นฐานที่จะช่วยต่อยอดสู่การคิดในขั้นสูง และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความจำในระยะยาว มีความภาคภูมิใจในความคิดของตนเอง ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและสร้างสรรค์ผลงานที่ดีมีคุณภาพได้ในอนาคต ดังนั้นจึงสมควรที่จะส่งเสริมการสอดแทรกกระบวนการคิดวิเคราะห์ลงไปในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามีคุณภาพ^{๒๑}

^{๒๑} มนตรี วงษ์สะพาน, การยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ : ๑๓ (๒), ๒๕๕๖, หน้า ๑๒๕ – ๑๓๙.

องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย

๑. การตีความ ความเข้าใจ และให้เหตุผลแก่สิ่งที่ต้องการวิเคราะห์เพื่อแปลความของสิ่งนั้นขึ้นกับความรู้ประสบการณ์และค่านิยม

๒. การมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์

๓. การช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม ขอบเขตของคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิเคราะห์จะยึดหลัก ๕ W ๑ H คือ ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How)

๔. การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (คำถาม) ค้นหาคำตอบได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เรื่องนั้นเชื่อมกับสิ่งนี้ได้อย่างไร เรื่องนี้ใครเกี่ยวข้อง เมื่อเกิดเรื่องนี้ส่งผลกระทบอย่างไรมีองค์ประกอบใดบ้างที่นำไปสู่สิ่งนั้น มีวิธีการ ขั้นตอนการทำให้เกิดสิ่งนี้อย่างไร มีแนวทางแก้ไขปัญหาย่างไรบ้าง ถ้าทำเช่นนี้จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรเขาทำสิ่งนี้ได้ได้อย่างไร สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ใช้ปัญญา หรือใช้ความคิดนำพฤติกรรม ผู้ที่คิดวิเคราะห์เป็น จึงสามารถใช้ปัญญานำชีวิตได้ในทุก ๆ สถานการณ์ เป็นบุคคลที่ไม่โลภไม่เห็นแก่ตัวไม่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีเหตุผล ไม่มีอคติ มีความยุติธรรม และพร้อมที่จะสร้างสันติสุขในทุกโอกาส การคิดวิเคราะห์จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญสองเรื่อง คือ เรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องกับเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งทั้งสองเรื่องมีความสำคัญต่อการคิดวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง^{๒๒}

ความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง การจัดให้เรื่องของการให้เหตุผลอย่างถูกต้องว่ามีความสำคัญก็เนื่องจากในเรื่องของการคิดการใช้ปัญญาทั้งหลายนั้น เรื่องของเหตุผลจะต้องมีความสำคัญ ถ้าเหตุผลที่ให้ในเบื้องต้นไม่ถูกต้อง หรือมีความคลุมเครือไม่ชัดเจนแล้ว กระบวนการคิดก็就会有ความไม่ชัดเจนตามไปด้วยการเชื่อมโยงสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกันย่อมไม่สามารถกระทำได้ และมีผลสืบเนื่องต่อไปคือ ทำให้การสรุปประเด็นที่ต้องการทั้งหลายขาดความชัดเจน หรืออาจผิดพลาดตามไปด้วย ความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องประกอบด้วย

๑. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้เหตุผล วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้เหตุผลต้องมีความชัดเจนโดยปกติการให้เหตุผลในเรื่องต่าง ๆ บุคคลจะต้องให้เหตุผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเรื่องนั้น เช่นในการเขียนเรียงความ งานวิจัย การอภิปราย ฯลฯ ถ้าวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้มีความชัดเจน การให้เหตุผลก็จะเป็นเรื่องง่าย แต่ถ้าไม่ชัดเจน

^{๒๒} วณิช สุธารัตน์, เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์, โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๕-๑๒๘.

หรือมีความสลับซับซ้อน จะต้องทำให้ชัดเจนการให้เหตุผลก็จะเป็นเรื่องง่าย หรืออาจจะต้องแบ่งแยกออกเป็นข้อย่อย เพื่อลดความสลับซับซ้อนลง และนอกจากนี้เป็นเป้าหมายจะต้องมีความสำคัญและมองเห็นว่าสามารถจะทำให้สำเร็จได้จริง ๆ

๒. ความคิดเห็นหรือกรอบความจริงที่นำมาอ้าง เมื่อมีการให้เหตุผล ต้องมีความคิดเห็นหรือกรอบของความจริงที่นำมาสนับสนุน ถ้าสิ่งที่นำมาอ้างมีข้อบกพร่อง การให้เหตุผลก็จะผิดพลาดหรือบกพร่องตามไปด้วย ความคิดเห็นที่แคบเฉพาะตัว ซึ่งอาจเกิดจากอคติหรือการเทียบเคียงที่ผิด ทำให้การให้เหตุผลทำได้ในขอบเขตอันจำกัด เทียงตรง และมีเสถียรภาพ

๓. ความถูกต้องของสิ่งที่อ้างอิง การอ้างอิงข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ มีหลักการอยู่ว่า สิ่งที้นำมาอ้างจะต้องมีความชัดเจน มีความสอดคล้อง และมีความถูกต้องแน่นอนถ้าสิ่งที่นำมาอ้างผิดพลาดการสรุปผลหรือการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องย่อมผิดพลาดด้วย สิ่งที่ต้องระมัดระวังก็คือ ต้องเข้าใจข้อจำกัดของข้อมูลต่าง ๆ ลองหาข้อมูลอื่น ๆ ที่มีลักษณะตรงกันข้าม หรือขัดแย้งกับข้อมูลที่เราอยู่บ้างว่ามีหรือไม่และก็ต้องแน่ใจว่าข้อมูลที่ใช้อ้างนั้นมีความสมบูรณ์เพียงพอด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีความถูกต้อง มีการบิดเบือนหรือการนำเสนอเพียงบางส่วนและปิดบัง หรือมีเจตนาปล่อยปละละเลยในบางส่วน ทำให้การนำไปอ้างอิงหรือเผยแพร่ขาดความสมบูรณ์ก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบหรือสร้างความเสียหายต่อบุคคลองค์กรหรือสังคมได้ดังนั้นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงทุก ๆ เรื่องจึงเป็นเรื่องที่ควรจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

๔. การสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอด การให้เหตุผลจะต้องอาศัยการสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอด ซึ่งมีตัวประกอบที่สำคัญคือทฤษฎี กฎ หลักการ อันเป็นตัวประกอบสำคัญของการสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดถ้าหากเข้าใจผิดพลาดในเรื่องของทฤษฎี กฎ หรือหลักการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว การสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดก็จะผิดพลาด การให้เหตุผลก็จะไม่ถูกต้องด้วย ดังนั้นเมื่อสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดขึ้นมาได้แล้ว จะต้องแสดงหรืออธิบาย เพื่อบ่งบอกออกมาให้ชัดเจน ลักษณะของความคิดรวบยอดที่ดีจะต้องมีความกระจ่างมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์มีความลึกซึ้ง และมีความเป็นกลางไม่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลกับสมมติฐาน การให้เหตุผลขึ้นอยู่กับสมมติฐาน เมื่อได้มีการกำหนดสมมติฐานขึ้นมาในกระบวนการแก้ปัญหา ต้องแน่ใจว่าสมมติฐานนั้น กำหนดขึ้นจากสิ่งที่เป็นความจริงและจากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ ความบกพร่องในการให้เหตุผลสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลไปติดยึดในสมมติฐานที่ตั้งขึ้น จนทำให้ความคิดเห็นโน้มเอียงหรือผิดไปจากสภาพที่ควรจะเป็น สมมติฐานที่ดีจะต้องมีความชัดเจน สามารถตัดสินใจ และมีเสถียรภาพเช่นเดียวกัน

๖. การลงความเห็น การให้เหตุผลในทุก ๆ เรื่อง จะต้องแสดงถึงความเข้าใจด้วยการสรุปและให้ความหมายของข้อมูล ลักษณะการให้เหตุผลนั้นโดยธรรมชาติจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เชื่อมโยงกันอยู่ระหว่างเหตุกับผล เช่นเพราะว่าสิ่งนี้เกิดสิ่งนั้นจึงเกิดขึ้น หรือเพราะว่าสิ่งนี้เป็นอย่างนี้สิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งนี้จึงเป็นอย่างนั้น ถ้าความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้นผิดพลาดการให้เหตุผลย่อม

ผิดพลาดด้วย ทางออกที่ดีก็คือ การลงความเห็นจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐานบ่งบอกอย่างชัดเจน จะต้องตรวจสอบความเห็นนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อไหนและมีอะไรเป็นตัวชี้ นำอยู่อีกบ้าง ซึ่งอาจทำให้การลงความเห็นผิดพลาด

๗. การนำไปใช้ เมื่อมีข้อสรุปแล้วจะต้องมีการนำไปใช้หรือมีผลสืบเนื่อง จะต้องมีความคิดเห็นประกอบว่าข้อสรุปที่เกิดขึ้นนั้น สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด ควรจะนำไปใช้ ลักษณะใดจึงจะถูกต้อง ลักษณะใดไม่ถูกต้อง โดยพยายามคิดถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลต่อเนื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การคิดวิเคราะห์ที่ดีหรือมีมาตรฐาน ในอันดับแรกจะต้องรู้จักการให้เหตุผลที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ตามที่ได้แสดงรายละเอียดมาแล้ว เรื่องที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการคิดวิเคราะห์อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เทคนิคการตั้งคำถาม เพื่อการวิเคราะห์เป็นการบอกให้ทราบว่า นักคิดวิเคราะห์จะต้องใช้คำถามอย่างไร เพื่อเป็นการนำความคิดไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อการคิดวิเคราะห์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญพอๆกับความสามารถ ในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง การตั้งคำถามที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้การใช้เหตุผลเป็นไปด้วยความสะดวก มีระบบและช่วยแก้ปัญหาได้ นักคิดวิเคราะห์ต้องมีความสามารถในการตั้งคำถามหลายๆแบบ คำถาม ที่ต้องการคำตอบกว้าง ๆ ต้องการหลายๆ คำตอบ คำถามต้องการคำตอบเดียวแต่มีความลึกซึ้ง ลักษณะคำถามที่จะช่วยให้คิดหาเหตุผลในระดับลึก หรือมีเหตุผลจากการใช้ปัญญาของการคิด วิเคราะห์นั้นจะต้องมีคุณสมบัติ ๘ ประการ^{๒๓}

๑. ความชัดเจน (Clarity) ความชัดเจนของปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการคิด เช่น ตัวอย่างของปัญหาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบความชัดเจน เช่นยังมีเรื่องอะไรอีกในส่วนนี้ที่เรายังไม่รู้สามารถยกตัวอย่างมาอ้างอิงได้หรือไม่ สามารถอธิบายขยายความส่วนนั้นให้มากขึ้นได้หรือไม่

๒. ความเที่ยงตรง (Accuracy) เป็นคำถามที่บอกว่าทุกคนสามารถตรวจสอบได้ ถูกต้องตรงกันหรือไม่ เช่น จริงหรือ เป็นไปได้หรือไม่ ทำไมถึงเป็นไปไม่ได้ สามารถตรวจสอบได้หรือไม่ ตรวจสอบอย่างไร เราจะหาข้อมูลหลักฐานได้อย่างไร ถ้าตรงนั้นเป็นเรื่องจริงเราจะทดสอบมันได้ อย่างไร

๓. ความกระชับ ความพอดี (Precision) เป็นความกะทัดรัด ความเหมาะสม ความ สมบูรณ์ของข้อมูล เช่น จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนี้อีกหรือไม่ ทำให้ดูดีกว่านี้ได้อีกหรือไม่ ทำให้กระชับกว่านี้ได้อีกหรือไม่

๔. ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) เป็นการตั้งคำถามเพื่อคิดเชื่อมโยงหา ความสัมพันธ์ เช่น สิ่งนั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร มันเกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นตรงนั้นได้อย่างไร ผลที่เกิดขึ้น ตรงนั้น มันมีที่มาอย่างไร ตรงส่วนนั้นช่วยให้เราเข้าใจอะไรได้บ้าง

^{๒๓} วณิช สุธารัตน์, *ความคิดและความคิดสร้างสรรค์*, โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพมหานคร: สุวีริยา สาส์น, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๘ - ๑๓๐.

๕. ความลึก (Depth) หมายถึงความหมายในระดับที่ลึกความคิดลึกซึ้ง การตั้งคำถามที่สามารถเชื่อมโยงไปยังการคิดหาคำตอบที่ลึกซึ้ง ถือว่าคำถามนั้นมีคุณค่ายิ่ง เช่น ตัวประกอบอะไรบ้างที่ทำให้ตรงนี้เป็นปัญหาสำคัญ อะไรที่ทำให้ปัญหาเรื่องนี้มันซับซ้อน สิ่งใดบ้างที่เป็นความลำบากหรือความยุ่งยากที่เราจะต้องพบ

๖. ความกว้างของการมอง (Breadth) เป็นการทดลองเปลี่ยนมุมมอง โดยให้ผู้อื่นช่วยเช่น จำเป็นจะต้องมองสิ่งนี้จากด้านอื่น คนอื่น ด้วยหรือไม่ มองปัญหานี้โดยใช้วิธีทางอื่น ๆ บ้างหรือไม่ ควรจะให้ความสำคัญของความคิดเห็นจากบุคคลอื่นหรือไม่ ยังมีข้อมูลอะไรในเรื่องนี้อีกหรือไม่ที่ไม่นำมากล่าวถึง

๗. หลักตรรกวิทยา (Logic) มองในด้านของความคิดเห็นและการใช้เหตุผล เช่นทุกเรื่องที่เรารู้ เราเข้าใจตรงกันหมดหรือไม่ สิ่งที่เราคิดมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่ สิ่งที่เราสรุปนั้นเป็นเหตุผลที่สมบูรณ์หรือไม่ สิ่งที่เราอ้างมีข้อบ่งชี้ครอบคลุมรายละเอียดทั้งหมดหรือไม่

๘. ความสำคัญ (Significance) ซึ่งหมายถึง การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบว่าสิ่งเหล่านั้นมีความสำคัญอย่างแท้จริงหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากในบางครั้งพบว่า ความสำคัญเป็นสิ่งที่เราต้องการจะให้เป็นมากกว่าเป็นความจริงจริง ๆ เช่น ส่วนไหนของความจริงที่สำคัญที่สุด ยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่มีความสำคัญอยู่อีกหรือไม่ นี่คือนัยสำคัญที่สุดในเรื่องนี้ใช่หรือไม่ ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่เราควรให้ความสนใจหรือเปล่า

กล่าวโดยสรุปแล้ว การคิดวิเคราะห์จะเกิดความสำเร็จได้นั้น นอกจากจะต้องอาศัยความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องแล้ว เรื่องของเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อการวิเคราะห์ก็มีความสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน โดยที่องค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้จะทำงานประสานสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการคิดวิเคราะห์ ส่วนประกอบทั้งสองส่วนจะต้องไปด้วยกัน คุณค่า ความสวยงาม ความลงตัว รวมทั้งประโยชน์อย่างสมบูรณ์จึงจะเกิดขึ้นได้

๒.๕ การจัดการเรียนรู้และสอนแบบร่วมสมัยเพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์

ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล เป็นทฤษฎีที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ เกี่ยวกับการทำงานของสมอง ทฤษฎีเริ่มได้รับความนิยมตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ จนถึงปัจจุบัน ชื่อในภาษาไทยหลายชื่อ เช่น ทฤษฎีประมวลผลข้อมูล ข่าวสาร ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ ในที่นี้จะใช้เรียกว่าทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการทำงานของสมองมีความคล้ายคลึงกับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ คลอสเมียร์ (Klausmeier) ได้อธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์โดยเปรียบเทียบการทำงานของคอมพิวเตอร์กับการทำงานของสมอง ซึ่งมีการทำงานเป็นขั้นตอนดังนี้ คือ

๑. การรับข้อมูล (Input) โดยผ่านทางอุปกรณ์หรือเครื่องรับข้อมูล

๒. การเข้ารหัส (Encoding) โดยอาศัยชุดคำสั่งหรือซอฟต์แวร์ (Software)

๓. การส่งข้อมูลออก (Output) โดยผ่านทางอุปกรณ์

คลอสเมียร์ (Klausmeier) ได้อธิบายการประมวลผลข้อมูลโดยเริ่มต้นจากการที่มนุษย์รับสิ่งเร้าเข้ามาทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ สิ่งเร้าที่เข้ามามีได้รับการบันทึกไว้ในความจำระยะสั้น ซึ่งการบันทึกนี้จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ การรู้จัก (Recognition) และความสนใจ (Attention) ของบุคคลที่รับสิ่งเร้า บุคคลจะเลือกรับสิ่งเร้าที่ตนรู้จักหรือมีความสนใจ สิ่งเร้าเหล่านั้นได้รับการบันทึกลงในความจำระยะสั้น (Short-Term Memory) ซึ่งดำรงคงอยู่ในระยะเวลาที่จำกัดมาก แต่แต่ละบุคคลมีความสามารถในการจำระยะสั้นที่จำกัด ในการทำงานที่จะต้องเก็บข้อมูลไว้ใช้ชั่วคราว อาจจำเป็นต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการจำช่วย เช่น การจัดกลุ่มคำ หรือการท่องซ้ำ ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยให้จดจำไว้ใช้งานได้ การเก็บข้อมูลไว้ในภายหลัง^{๒๔} สามารถทำได้โดยข้อมูลนั้นจำเป็นต้องได้รับการประมวลและเปลี่ยนรูปโดยการเข้ารหัส (Encoding) เพื่อนำไปเก็บไว้ในความจำระยะยาว (Long Term Memory) ซึ่งอาจต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การท่องซ้ำหลาย ๆ ครั้ง หรือการทำข้อมูลให้มีความหมายกับตนเอง โดยการสัมพันธ์สิ่งที่เรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งเก่าที่เคยเรียนรู้มาก่อน ซึ่งเรียกว่า เป็นกระบวนการขยายความคิด (Elaborative Operations Process) ความจำระยะยาวนี้มี ๒ ชนิด คือ ความจำที่เกี่ยวกับภาษา (Semantic) และความจำที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ (Affective Memory) เมื่อข้อมูลข่าวสารได้รับการบันทึกไว้ในความจำระยะยาวแล้ว บุคคลจะสามารถเรียกข้อมูลต่าง ๆ ออกมาใช้ได้ ซึ่งในการเรียกข้อมูลออกมาใช้ บุคคลจำเป็นต้องถอดรหัสข้อมูล (Decoding) จากความจำระยะยาว และส่งต่อไปสู่ตัวก่อกำเนิดพฤติกรรมตอบสนอง ซึ่งจะเป็นแรงขับหรือกระตุ้นให้บุคคลมีการเคลื่อนไหว หรือการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กระบวนการของการประมวลผลข้อมูลของมนุษย์

กระบวนการสมองในการประมวลผลข้อมูล หากเปรียบเทียบกับคอมพิวเตอร์แล้ว ก็คือ โปรแกรมสั่งงาน หรือ “Software” การบริหารควบคุมการประมวลผลข้อมูลของสมองคือการที่บุคคลรู้ถึงความคิดของตนและสามารถควบคุมความคิดของตนให้เป็นไปในทางที่ตนต้องการ การรู้ เรียกว่า “Metacognition” หรือ “การรู้คิด” หมายถึง การตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความรู้และความสามารถของตน และใช้ความเข้าใจในการรู้การจัดการควบคุมกระบวนการคิด ด้วยวิธีต่าง ๆ ช่วยให้การเรียนรู้และงานที่ทำประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ องค์ประกอบสำคัญของการรู้คิดที่ใช้ในการบริหารควบคุมกระบวนการประมวลผลข้อมูล ประกอบด้วยแรงจูงใจ ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ กระบวนการรู้คิด ประกอบด้วย ความใส่ใจ (Attention) การรับรู้ (Perception) กลวิธีต่าง ๆ (Strategies) เช่น รู้ว่าตนไม่สามารถจดจำสิ่งที่ครูสอนได้ เราคิดหา

^{๒๔} ทิศนา ขัมมณี . ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๓.

กลวิธีต่าง ๆ ที่จะมาช่วยให้จดจำสิ่งที่เรียนได้มากขึ้น อาจใช้วิธีการท่อง การจดบันทึก การท่องจำเป็นกลอน การท่องด้วยอ การทำรหัส การเชื่อมโยงในสิ่งที่สัมพันธ์กัน เป็นต้น
แผนผังเมตาคอกนิชันหรือกระบวนการควบคุมการรู้คิดในกรอบทฤษฎี

กระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอน

๑. การรู้จัก มีผลต่อการรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากเรารู้จักสิ่งนั้นมาก่อน เราก็มักจะเลือกรับรู้สิ่งนั้น และนำไปเก็บไว้ในหน่วยความจำต่อไป ดังนั้น การนำเสนอสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรู้จักหรือมีข้อมูลอยู่ แล้วจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนหันมาใส่ใจและรับรู้สิ่งนั้น ซึ่งผู้สอนสามารถเชื่อมโยงไปถึงสิ่งใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นได้

๒. ความใส่ใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการรับข้อมูลเข้ามาไว้ในความจำระยะสั้น ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน จึงควรจัดสิ่งเร้าในการเรียนรู้ให้ตรงกับความสนใจของผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนใส่ใจและรับรู้สิ่งนั้น และนำไปเก็บบันทึกไว้ในความจำระยะสั้นต่อไป

๓. หากต้องการจะให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระใด ๆ ได้เป็นเวลานาน สาระนั้นจะต้องได้รับการเข้ารหัส เพื่อนำไปเข้าหน่วยความจำระยะยาว วิธีการเข้ารหัสสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การท่องจำซ้ำ ๆ การทบทวน หรือการใช้กระบวนการขยายความคิด ได้แก่ การเรียบเรียง ผสมผสาน ขยายความ และการสัมพันธ์ความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

๔. ข้อมูลที่ถูกนำไปเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะสั้นหรือระยะยาวแล้ว สามารถเรียกออกมาใช้งานได้โดยผ่าน “Effector” ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมทางวาจาหรือการกระทำ (Vocal and Motor Response Generator) ซึ่งทำให้บุคคลแสดงความคิดภายในออกเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ การที่บุคคลไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่เก็บไว้ได้ อาจจะเป็นเพราะไม่สามารถเรียกข้อมูลให้ขึ้นถึงระดับจิตสำนึกได้ (Conscious Level) หรือเกิดการลืมขึ้น

๕. การที่ผู้เรียนรู้ตัวและรู้จักการบริหารควบคุมกระบวนการทางปัญหาหรือกระบวนการคิดของตนก็จะสามารถทำให้บุคคลนั้นสามารถสั่งงานให้สมองกระทำการต่าง ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้

ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences)

การจะบอกว่าเด็กคนหนึ่งฉลาด หรือมีความสามารถมากน้อยเพียงใด ถ้าเรานำระดับสติปัญญาหรือไอคิว ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมาเป็นมาตรวัด ก็อาจได้ผลเพียงเสี้ยวเดียว เพราะว่าวัดได้เพียงเรื่องของภาษา ตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ และมิติสัมพันธ์เพียงบางส่วนเท่านั้น ยังมีความสามารถอีกหลายด้านที่แบบทดสอบในปัจจุบันไม่สามารถวัดได้ครอบคลุมถึง เช่น เรื่องของความสามารถทางดนตรี ความสามารถทางกีฬา และความสามารถทางศิลปะ เป็นต้น ศาสตราจารย์โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นผู้ที่พยายามอธิบายให้เห็นถึงความสามารถที่หลากหลาย โดยคิดเป็น “ทฤษฎีพหุปัญญา” (Theory of Multiple

Intelligences) เสนอแนวคิดที่ว่า สติปัญญาของมนุษย์มีหลายด้านที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครจะโดดเด่นในด้านไหนบ้าง แล้วแต่ละด้านผสมผสานกัน แสดงออกมาเป็นความสามารถในเรื่องใด เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนไป ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ การ์ดเนอร์ ได้เสนอว่าปัญญาของมนุษย์มีอยู่อย่างน้อย ๗ ด้าน คือ ด้านภาษา ด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้เพิ่มเติมเข้ามาอีก ๑ ด้าน คือ ด้านธรรมชาติวิทยา เพื่อให้สามารถอธิบายได้ครอบคลุมมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า พหุปัญญา ตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ ในปัจจุบันมีปัญญาอยู่อย่างน้อย ๘ ด้าน ดังนี้

๑. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) คือ ความสามารถในการใช้ภาษา รูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ภาษาพื้นเมือง จนถึงภาษาอื่น ๆ ด้วย สามารถรับรู้ เข้าใจภาษา และสามารถสื่อภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ตามที่ต้องการ ผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น ก็มักเป็น กวี นักเขียน นักพูด นักหนังสือพิมพ์ ครู หนายความ หรือนักการเมือง

๒. ปัญญาด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) คือ ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุและผล การคิดเชิงนามธรรม การคิดคาดการณ์ และการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ ผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น ก็มักเป็น นักบัญชี นักสถิติ นักคณิตศาสตร์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักเขียนโปรแกรม หรือวิศวกร

๓. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual-Spatial Intelligence) คือ ความสามารถในการรับรู้ทางสายตาได้ดี สามารถมองเห็นพื้นที่ รูปทรง ระยะทาง และตำแหน่งอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน แล้วถ่ายทอดแสดงออกอย่างกลมกลืน มีความไวต่อการรับรู้ในเรื่องทิศทาง สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น จะมีทั้งสายวิทย์ และสายศิลป์ สายวิทย์ ก็มักเป็น นักประดิษฐ์ วิศวกร ส่วนสายศิลป์ ก็มักเป็นศิลปินในแขนงต่าง ๆ เช่น จิตรกร วาดรูป ระบายสี เขียนการ์ตูน นักปั้น นักออกแบบ ช่างภาพ หรือสถาปนิก เป็นต้น

๔. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily Kinesthetic Intelligence) คือ ความสามารถในการควบคุมและแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก โดยใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมถึงความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทางประสาทสัมผัส สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักกีฬา หรือไม่ก็ศิลปินในแขนง นักแสดง นักฟ้อน นักเต้น นักบัลเล่ย์ หรือนักแสดงกายกรรม

๕. ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence) คือ ความสามารถในการซึมซับ และเข้าถึงสุนทรียะทางดนตรี ทั้งการได้ยิน การรับรู้ การจดจำ และการแต่งเพลง สามารถจดจำจังหวะ ทำนอง และโครงสร้างทางดนตรีได้ดี และถ่ายทอดออกมาโดยการฮัมเพลง เคาะจังหวะ เล่นดนตรี และร้องเพลง สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักดนตรี นักประพันธ์เพลง หรือนักร้อง

๖. ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ทั้งด้านความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเจตนาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน มีความไวในการสังเกต สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม สร้างมิตรภาพได้ง่าย เจรจา

ต่อรอง ลดความขัดแย้ง สามารถจูงใจผู้อื่นได้ดี เป็นปัญญาด้านที่จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกคน แต่สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นครูบาอาจารย์ ผู้ให้คำปรึกษา นักการทูตเซลแมน พนักงานขาย ตรง พนักงานต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ นักการเมือง หรือนักธุรกิจ

๗. ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก ตระหนักรู้ในตนเอง สามารถเท่าทันตนเอง ควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ และสถานการณ์ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรเผชิญหน้า เมื่อไหร่ควรหลีกเลี่ยง เมื่อไหร่ต้องขอความช่วยเหลือ มองภาพตนเองตามความเป็นจริง รู้ถึงจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องของตนเอง ในขณะเดียวกันก็รู้ว่าตนมีจุดแข็ง หรือความสามารถในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา และตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง เป็นปัญญาด้านที่จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกคนเช่นกัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีความสุข สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักคิด นักปรัชญา หรือนักวิจัย

๘. ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เข้าใจกฎเกณฑ์ ปรัชญาการณ และการรังสรรค์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ มีความไวในการสังเกต เพื่อคาดการณ์ความเป็นไปของธรรมชาติ มีความสามารถในการจัดจำแนก แยกแยะประเภทของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืชและสัตว์ สำหรับผู้ที่มีปัญญาด้านนี้โดดเด่น มักจะเป็นนักธรณีวิทยา นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย หรือนักสำรวจธรรมชาติ

ทฤษฎีนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเน้นความสำคัญใน ๓ เรื่องหลัก ดังนี้

๑. แต่ละคน ควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ปัญญาด้านที่ถนัด เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้

๒. ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่มีอยู่หลายด้าน

๓. ในการประเมินการเรียนรู้ ควรวัดจากเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถครอบคลุมปัญหาในแต่ละด้าน

ทฤษฎีพหุปัญญา ของการ์ดเนอร์ ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งมีหลายด้าน หลายมุม แต่ละด้านก็มีความอิสระในการพัฒนาตัวของตนเองให้เจริญงอกงาม ในขณะเดียวกันก็มีการบูรณาการเข้าด้วยกัน เติบโตขึ้นซึ่งกันและกัน แสดงออกเป็นเอกลักษณ์ทางปัญญาของมนุษย์แต่ละคน คนหนึ่งอาจเก่งเพียงด้านเดียว หรือเก่งหลายด้าน หรืออาจไม่เก่งเลยสักด้าน แต่ที่ชัดเจน คือ แต่ละคนมักมีปัญญาด้านใดด้านหนึ่งโดดเด่นกว่าเสมอ ไม่มีใครที่มีปัญญาทุกด้านเท่ากันหมด หรือไม่มีเลยสักด้านเดียว นับเป็นทฤษฎีที่ช่วยจุดประกายความหวัง เปิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษาด้านสติปัญญาของมนุษย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งในกลุ่มเด็กปกติ เด็กที่มีความบกพร่อง และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้แนวคิด Constructivism เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความรู้ของมนุษย์ มีความหมายทั้งในเชิงจิตวิทยาและเชิงสังคมวิทยา ทฤษฎีด้านจิตวิทยา เริ่มต้นจาก Jean Piaget ซึ่งเสนอว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นกระบวนการส่วนบุคคลมีความเป็นอัตนัย Vygotsky ได้ขยายขอบเขตการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลว่า เกิดจากการสื่อสารทางภาษากับบุคคลอื่น สำหรับด้านสังคมวิทยา Emile Durkheim และคณะ เชื่อว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อการเสริมสร้างความรู้ใหม่

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว Constructivism จัดเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitive psychology) มีรากฐานมาจากผลงานของ Ausubel และ Piaget ประเด็นสำคัญประการแรกของทฤษฎีการเรียนรู้ตาม Constructivism คือ ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้ จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (cognitive apparatus) ของตน ประเด็นสำคัญประการที่สองของทฤษฎี คือ การเรียนรู้ตามแนว Constructivism คือ โครงสร้างทางปัญญา เป็นผลของความพยายามทางความคิด ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ แต่ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้โดยจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น

ลักษณะการพัฒนารูปแบบการสอน

๑. การสอนตามแนว Constructivism เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และความสำคัญของความรู้เดิม

๒. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ ผู้เรียนจะเป็นผู้ออกไปสังเกตสิ่งที่ตนอยากรู้ มาร่วมกันอภิปราย สรุปผลการค้นพบ แล้วนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสารวิชาการ หรือแหล่งความรู้ที่ทำได้ เพื่อตรวจความรู้ที่ได้มา และเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

๓. การเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้วิเคราะห์ต่อจนรู้จริงว่า ลึก ๆ แล้วสิ่งนั้นคืออะไร มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร และศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งลงไป จนถึงรู้แจ้ง

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ผู้สอน

๑. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกต สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา
๒. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่นแนะนำ ถามให้คิด หรือสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง
๓. ช่วยให้ผู้เรียนคิดค้นต่อ ๆ ไป ให้ทำงานเป็นกลุ่ม
๔. ประเมินความคิดรวบยอดของผู้เรียน ตรวจสอบความคิดและทักษะการคิดต่าง ๆ การปฏิบัติการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เคารพความคิดและเหตุผลของผู้อื่น

บทบาทของผู้เรียน ในการเรียนตามทฤษฎี Constructionism ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติและสร้างความรู้ไปพร้อม ๆ กันด้วยตัวของเขาเอง (ทำไปและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน) บทบาทที่คาดหวังจากผู้เรียน คือ

๑. มีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสนใจ
๒. เรียนรู้ได้เอง รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ด้วยตนเอง
๓. ตัดสินปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
๔. มีความรู้สึกและความคิดเป็นของตนเอง
๕. วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
๖. ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับ

มอบหมาย

๗. นำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้นั้น

การประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างสาระการเรียนรู้และผลงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง
๒. การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตาม ความสนใจ
๓. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิด การทำและการเรียนรู้ต่อไป
๔. จัดสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ เช่น วัสดุ ทัศนคติ ความสามารถ และประสบการณ์
๕. สร้างบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร
๖. ครูต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
๗. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องประเมินทั้งผลงานและกระบวนการ
๘. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน เช่น การประเมินตนเอง การประเมินโดยครูและ เพื่อน การสังเกต การประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน Constructionism

หลักการ การเรียนรู้ที่ติดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะได้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรม การสร้างความรู้ในตนเองของผู้เรียน เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น จะเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน มีความคงทน ไม่ลืมง่าย และสามารถถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้ดี ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น จะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

การประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างสาระการเรียนรู้และผลงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง
๒. การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ
๓. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิด การทำ และการเรียนรู้ต่อไป
๔. จัดสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ เช่น วิทยุ ความถนัด ความสามารถ และประสบการณ์
๕. สร้างบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร
๖. ครูต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
๗. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องประเมินทั้งผลงานและกระบวนการ
๘. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน เช่น การประเมินตนเอง การประเมินโดยครูและเพื่อน การสังเกต การประเมินโดยแฟ้มสะสมงาน

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning)

ทิตนา แชมมณี ได้รวบรวมทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

Johnson and Johnson กล่าวไว้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี ๓ ลักษณะคือ

๑. ลักษณะแข่งขันกัน ในการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ได้คะแนนดี ได้รับการยกย่องหรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ
 ๒. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น
 ๓. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน และในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วย
- การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ ๓ – ๖ คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวิธีการที่ หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน และครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่มเดียว

Johnson and Johnson ได้สรุปว่า Cooperative Learning มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก (Positive Interdependent) หมายถึงการพึ่งพากันในทางบวก แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์ คือการพึ่งพากันในด้านการได้รับผลประโยชน์จากความสำเร็จของกลุ่มร่วมกัน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มอาจจะเป็นผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม ในการสร้างการพึ่งพากันในเชิงผลลัพธ์ได้ดั่งนั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนทำงาน โดยมีเป้าหมายร่วมกัน จึงจะเกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน สามารถร่วมมือกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ และการพึ่งพาในเชิงวิธีการ คือ การพึ่งพากันในด้านกระบวนการทำงานเพื่อให้งานกลุ่มสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมาย ซึ่งต้องสร้างสภาพการณ์ให้ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มได้รับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม ในการสร้างสภาพการพึ่งพากันในเชิงวิธีการ มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑ การทำให้เกิดการพึ่งพาทรัพยากรหรือการพึ่งพาข้อมูล (Resource Interdependence) คือ แต่ละบุคคลจะมีข้อมูลความรู้เพียงบางส่วนที่เป็นประโยชน์ต่องานของกลุ่ม ทุกคนต้องนำข้อมูลมารวมกันจึงจะทำให้งานสำเร็จได้ ในลักษณะที่เป็นการให้งานหรืออุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน

๑.๒ ทำให้เกิดการพึ่งพาเชิงบทบาทของสมาชิก (Role Interdependence) คือ การกำหนด บทบาทของการทำงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่ม และการทำให้เกิดการพึ่งพาเชิงภาระงาน (Task Interdependence) คือ แบ่งงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่มมีทักษะที่เกี่ยวข้องกัน ถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งทำงานของตนไม่เสร็จ จะทำให้สมาชิกคนอื่นไม่สามารถทำงานในส่วนที่ต่อเนื่องได้

๒. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม (Face to Face Promotive Interdependence) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยเหลือกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กัน การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกในกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกภายในกลุ่ม จะก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันทางสังคม จากการช่วยเหลือสนับสนุนกัน การเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ทำให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับ การทำงานของตนเอง จากการตอบสนองทางวาจาและท่าทางของเพื่อนสมาชิกช่วยให้รู้จักเพื่อนสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

๓. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (Individual Accountability) หมายถึง ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน โดยต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนสมาชิก ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสามารถและความรู้ที่แต่ละคนจะได้รับ มีการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือไม่ โดยประเมินผลงานของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งรวมกันเป็นผลงานของกลุ่มให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งกลุ่มและรายบุคคลให้สมาชิกทุกคนรายงานหรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึง

ตรวจสอบสรุปผลการเรียนเป็นรายบุคคลหลังจบบทเรียน เพื่อเป็นการประกันว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มรับผิดชอบทุกอย่างร่วมกับกลุ่ม ทั้งนี้สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีความมั่นใจ และพร้อมที่จะได้รับการทดสอบเป็นรายบุคคล

๔. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small Group Skills) หมายถึง การมีทักษะทางสังคม (Social Skill) เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คือ มีความเป็นผู้นำ รู้จักตัดสินใจ สามารถสร้างความไว้วางใจ รู้จักติดต่อสื่อสาร และสามารถแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกันที่จะช่วยให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ

๕. กระบวนการทำงานของกลุ่ม (Group Processing) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม โดยผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด มีความร่วมมือทั้งด้านความคิด การทำงาน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ การที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายนั้น กลุ่มจะต้องมีหัวหน้าที่ดี สมาชิกดี และกระบวนการทำงานดี นั่นคือ มีการเข้าใจในเป้าหมายการทำงานร่วมกัน^{๒๕}

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) แนวคิดของทฤษฎีนี้ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ ๓ – ๖ คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์กระบวนการของกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวิธีการที่หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน และครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสนี้จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม

บริหารการศึกษา กลุ่มตอนทอง๕๒ กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ช่วยกันเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม นักศึกษาคนสำคัญ ได้แก่ สลาวิน เดวิดจอห์นสัน และรอเจอร์ จอห์นสัน

๑. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

๑.๑ การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน

๑.๒ การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

๑.๓ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน

^{๒๕} ทิศนา แคมมณี .ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

- ๑.๔ การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย
- ๑.๕ การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม
๒. ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - ๒.๑ มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น
 - ๒.๒ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น
 - ๒.๓ สุขภาพจิตดีขึ้น
๓. ประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - ๓.๑ กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ
 - ๓.๒ กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ
 - ๓.๓ กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนที่สำคัญๆได้รับการพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายลักษณะการเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะใช้หลักจิตวิทยาใดควรคำนึงถึงบริบทของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา^{๒๖}

หลักพุทธวิธีการสอน

พระพุทธเจ้าได้รับยกย่องว่าทรงเป็น “พระบรมครู” หรือ “ศาสดาเอก” ในโลกเพราะพระองค์ทรงมีวิธีสอนที่ดีเยี่ยม ทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง มีคำกล่าวที่ว่า ถ้าพระพุทธองค์ทรงตัดสินพระทัยจะแสดงธรรมโปรดใคร เขาผู้นั้นย่อมได้บรรลุผลไม่ระดับใดก็ระดับหนึ่ง การได้บรรลุธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงนั้นเป็นการรับรองถึงความสามารถในการตรัสสอนของพระองค์ที่เป็นยอดในความเป็นพระบรมครู ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ในที่นี้จะกล่าวถึงหลักการสอน วิธีสอนธรรมและเทคนิควิธีสอนธรรมของพระพุทธองค์โดยสังเขป ดังนี้

๑. การสอนตามหลักองค์แห่งนักเทศน์ ๕ ประการ

การสอนตามหลักองค์แห่งนักเทศน์จะเห็นได้จากพระดำรัสที่ว่า “อานนท์ การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่กระทำโดยง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่นพึงตั้งธรรมหาอย่างไว้นใจ” คือ

- ๑) เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ
- ๒) เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ
- ๓) เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา
- ๔) เราจักไม่แสดงด้วยเห็นแก่อาภิส
- ๕) เราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น^{๒๗}

^{๒๖} บริหารการศึกษา กลุ่มดอนทอง ๕๒, จิตวิทยาการศึกษา,[ออนไลน์],แหล่งที่มา : <http://dontong52.blogspot.com/> [๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑].(สืบค้นเมื่อ ๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑).

^{๒๗} ดูรายละเอียดใน, อด. ปญจก. (ไทย), ๒๒/๑๕๙/๒๐๕

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภารกิจสำคัญของการศึกษา คือ การฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาวะของสิ่งทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ตน คือ ความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุด มีจิตใจเป็นอิสระ มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ และประโยชน์ต่อผู้อื่นคือ สามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลายที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้

๒. ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อมองกว้างๆ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน ๔ อย่าง ดังนี้

- ๑) สันทสนา อธิบายให้เห็นชัดแจ้งเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา
- ๒) สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติตาม
- ๓) สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่ว้าว้าว บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก
- ๔) สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ^{๒๘}

๓. วิธีสอนแบบต่าง ๆ

วิธีสอนของพระพุทธเจ้า มีหลายแบบหลายอย่าง ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้

- ๑) แบบสากัจฉา หรือสนทนา วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใด ๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั่น ยังไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหลักธรรม
- ๒) แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้
- ๓) แบบตอบปัญหา ผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่าง ๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาทูลถามเพื่อต้องการรู้หลักคำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปรามให้จน หรือให้ได้รับความอับอาย
- ๔) แบบวางกฎข้อบังคับ ในการสอนแบบนี้พึงสังเกตว่าพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทโดยความเห็นชอบของสงฆ์ หมายความว่า ทรงบัญญัติ โดยชี้แจงให้เห็นแล้วว่าถ้าไม่รับจะ

^{๒๘} ดูรายละเอียดใน, อง. ปญจก. (ไทย), ๒๒/๑๕๙/๒๐๕

เกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมีผลดีอย่างไร จนสงสัยรับคำของพระองค์ว่า ดีแล้ว ไม่ทรงบังคับเอาโดย
พลการ^{๒๙}

๔. กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

๑) ยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำแม่น เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น

๒) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้น

๓) การใช้อุปกรณ์ในการสอน ในสมัยพุทธกาล หากจะใช้อุปกรณ์บ้าง ก็ต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่

๔) การทำเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองสาธิตให้ดู

๕) การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปัญญา

๖) อุบายเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล ทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศพระศาสนาในถิ่นใดถิ่นหนึ่งควรไปโปรดใครก่อน

๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้เรียนยังไม่พร้อม ก็ต้องมีความอดทน ไม่ชิงหักหาญหรือตั้งต้นทำ แต่ต้องตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อถึงจังหวะหรือเป็นโอกาส

๘) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตาย ตัดค้นหา มานะ ทิฐิเสียได้ ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้น

๙) การลงโทษและให้รางวัล สำหรับผู้สอนทั่วไป อาจต้องคิดคำนึงว่า การลงโทษควรมีหรือไม่ แคไหน และอย่างไร แต่ผู้ที่สอนคนได้สำเร็จผลโดยไม่ต้องอาญาโทษเลยย่อมถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการสอนมากที่สุด

๑๐) กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปัญญา คือความสามารถในการประยุกต์หลัก วิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้งเฉพาะคราวไป^{๓๐}

สรุปแล้ว หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับการสอนมีดังนี้

๑) ปัญญาเป็นสิ่งสร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง

๒) ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน

^{๒๙} พระธรรมปิฎก, **พุทธวิธีการสอน**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์. หน้า ๖๕.

^{๓๐} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา: ๑๓๑๗๐, ๒๕๕๕, หน้า ๑๑๐.

- ๓) วิธีสอน อุปาย และกลวิธีต่าง ๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอน
๔) อิสระภาพทางความคิด เป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างปัญญา

กล่าวโดยสรุปแล้ว กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกันประมาณ ๓ – ๖ คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกัน จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การเรียนรู้แบบร่วมมือยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือทีมตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถปรับตัวให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒.๖ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดดอกไม้

โรงเรียนวัดดอกไม้ เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งอยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาความเป็นมาดังนี้

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนวัดดอกไม้ ตั้งอยู่เลขที่ ๕๘๓ ถนนพระราม ๓ แขวงบางโพธิ์บางเขน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๒-๒๕๔-๐๗๙๖ มีพื้นที่ ๗ ไร่ ๒ งาน โรงเรียนวัดดอกไม้เดิมมีชื่อว่า โรงเรียนประชาบาล ตำบลช่องนนทรี ๕ (วัดดอกไม้) ตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๗๗ เปิดทำการสอนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ประถมศึกษาปีที่ ๔ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลช่องนนทรี อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร เป็นโรงเรียนประเภทนายอำเภอ จัดตั้ง ตัวอาคารเรียนหลังแรกเป็นแบบเรือนปั้นหยา ๒ ชั้น มีมุขในตัว ปลูกสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๗ สิ้นเงิน ค่าก่อสร้าง ๙๘๕ บาท(เก้าร้อยแปดสิบห้าบาทถ้วน) ขนาดอาคารเรียนกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๘ เมตร ระเบียงกว้าง ๒ เมตร หลังคามุงสังกะสีใช้ที่ดินของวัดดอกไม้ จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๘ ได้เกิดเพลิงไหม้กุฎเสนาสนะสงฆ์ ทางวัดจึงให้ย้ายอาคารเรียนจากที่เดิมมาตั้งทางฝั่งด้านขวาของคลอง ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบัน โดยทางวัดยกพื้นที่ให้ปลูกสร้างโรงเรียนเป็นพื้นที่ทั้งหมด ๗ ไร่ ๒ งาน

เปิดเรียนครั้งแรกมีจำนวน ๙๑ คน โดยมี นายเฉลิม สาธุ เป็นครูใหญ่คนแรก

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๐๖ โอนไปสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพ มีชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนเทศบาลวัดดอกไม้”

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๔ โอนไปสังกัดเทศบาลนครหลวง คงใช้ชื่อเดิม

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ โอนไปสังกัดเทศบาลนครกรุงเทพมหานคร ใช้ชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนวัดดอกไม้” จนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนวัดดอกลำไย ในปัจจุบันมีนักเรียนจำนวน ๘๖๗ คน ชาย ๔๖๒ คน หญิง ๔๐๕ คน
 ชั้นอนุบาล ๒๐๐ คน ชาย ๑๐๒ คน หญิง ๙๘ คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑- ๖ จำนวน ๖๖๗ คน ชาย
 ๓๖๐ คน หญิง ๓๐๗ คน ปัจจุบันมี นางอังคณา ธนะปัญญา เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอกลำไย

คำขวัญประจำโรงเรียน

“มีวินัย ตั้งใจเรียน เพียรทำดี”

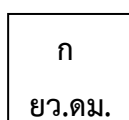
คติพจน์

“แสงสว่าง เสมอด้วยปัญญาไม่มี”

สัญลักษณ์ประจำโรงเรียน

ต้นประดู่

อักษรย่อของโรงเรียน

ดอกลำไยประจำโรงเรียน

ดอกลำไยฟ้า

สีประจำโรงเรียน

สีชมพู+สีเขียว

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนวัดดอกลำไยเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม นำความเป็นไทย ใฝ่เรียนรู้ คู่
 สามภาษา ก้าวหน้าเทคโนโลยี มีจิตสาธารณะ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่
 ประชาธิปไตย พร้อมก้าวไปสู่สากล

ปรัชญาของโรงเรียน

“การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตและสังคม”

พันธกิจ (Mission)

๑. ส่งเสริมการผลิตและการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในทุกระดับชั้น
๒. ปลุกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการดูแลสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน
๓. ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนรักความเป็นไทย อนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย
๔. พัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานโดยเน้นผู้เรียน
 เป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง
๕. ปลุกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ
๖. เสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน

๗. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย (School Goals)

นักเรียนโรงเรียนวัดดอกลำไย เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรู้ความสามารถในการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถสร้างสรรค์ม่งพัฒนางานอย่างมีคุณภาพ มีสุขภาพกายและจิตที่ดี สัมพันธ์กับชุมชนอยู่อย่างพอเพียง รักความเป็นไทยและเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ^{๓๑}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

พิษณุ กันธิยะ “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”^{๓๒} ผลการวิจัยพบว่า (๑) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยนักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้านการวิเคราะห์หลักการเพิ่มมากขึ้น (๒) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (๓) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยความพึงพอใจมากอันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗ จำนวน ๓ รายการ ได้แก่ นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ นักเรียนสามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และนักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น รองลงมาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ จำนวน ๒ รายการ ได้แก่ บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนกล้าคิดกล้าตอบในการแสดงความคิดเห็น และอันดับสุดท้าย คือ กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕

มินตรา กันคำ “การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปาซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ๗ ขั้นตอน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถกระตุ้นให้

^{๓๑} คณะครูโรงเรียนวัดดอกลำไย, โรงเรียนวัดดอกลำไย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.watdokmaischool.ac.th [๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑]. (สืบค้นเมื่อ ๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑)

^{๓๒} พิษณุ กันธิยะ. “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ๒๕๕๙, บทคัดย่อ

ผู้เรียนใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้อย่างกว้างขวาง และส่งเสริมการนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ นักเรียนเกิดความเข้าใจและ จำในสิ่งที่ตนเรียนได้เป็นอย่างดี (๒) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนมีคะแนน เฉลี่ย ๑๔.๕๙ จากคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙๕ (๓) ความสามารถในการคิด วิเคราะห์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตาม รูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑^{๓๓}

วิมล ทองผิว “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓” ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ทั้ง ๖ แผน การ จัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิก ก่อนเรียนและ หลังเรียนไม่แตกต่างกัน และความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกอยู่ในระดับมาก^{๓๔}

ดลยา แดงสมบูรณ์ “การศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหา และค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓” ผลการวิจัยพบว่า (๑) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ประกอบการประเมินตามสภาพจริง มีคะแนนการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการ จำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ และด้านการคาดการณ์ พยากรณ์ สูงขึ้น (๒) หลังจากใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการ ประเมินตามสภาพจริง พบว่านักเรียนมีการคิดวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก ด้านการจัด หมวดหมู่ ด้านการสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ ด้านการคาดการณ์/พยากรณ์ และรวมทุกด้าน สูง กว่าก่อนใช้กิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๓๕}

^{๓๓} มินตรา กันคำ. “การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตาม รูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

^{๓๔} วิมล ทองผิว. “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๖๖, บทคัดย่อ.

^{๓๕} ดลยา แดงสมบูรณ์. “การศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหาและ ค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑, บทคัดย่อ.

สุริย์พร แชนเอียบ “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ที่พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม มีนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมจำนวน ๓๒ เรื่องดังนี้ ๑. เทวธัมมชาดก ๒. นพปานชาดก ๓. กุลาวกชาดก ๔. โลสกชาดก ๕. วานรินทชาดก ๖. พิฬาวตชาดก ๗. ฆตาสนชาดก ๘. การชาดก ๙. สิงคาลชาดก ๑๐. สุกรชาดก ๑๑. คุณชาดก ๑๒. ทิวิหาณชาดก ๑๓. มันทาตุราชชาดก ๑๔. สุวณณกัปปชาดก ๑๕. อุลูกชาดก ๑๖. กากวดีชาดก ๑๗. ชัมพูชาดก ๑๘. พาเวรุชาดก ๑๙. สุตตันธิชาดก ๒๐. มิตตวินทุกชาดก ๒๑. ลมุกกิกชาดก ๒๒. ทัพพปุปผชาดก ๒๓. สังขชาดก ๒๔. ฆตปณทิตชาดก ๒๕. สุปปารกชาดก ๒๖. สมุททวาณิชาดก ๒๗. ขวนหังสชาดก ๒๘. ปันทรกนาคราชชาดก ๒๙. กิงฉันทชาดก ๓๐. กุณาลชาดก ๓๑. มหาชนกชาดก ๓๒. มโหสถชาดก นิทานชาดกเหล่านี้มีหลักธรรมต่าง ๆ สอดแทรกอยู่ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดหลักธรรมเป็น ๑๙ หลักธรรม อาทิ หลักไตรสิกขา หลักฆราวาสธรรม ๔ สัปปริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ โลกธรรม ๘ และอุปกิเลส ๑๖ เป็นต้น และเมื่อถึงตอนจบของนิทานชาดกจะปรากฏการประกาศสัจจะของพระพุทธเจ้า นั่นคือการแสดงอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา จนทำให้ผู้ที่ได้ฟังนิทานชาดกในขณะนั้นได้บรรลุธรรมต่าง ๆ ตั้งแต่พระโสดาบัน จนถึงระดับพระอรหันต์ แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถพัฒนาระดับจิตใจของบุคคลให้ก้าวออกจากโลกีย์ บรรลุถึงโลกุตตรธรรมได้ นอกจากนั้น หลักธรรมจากนิทานชาดกเหล่านี้ ยังส่งเสริมคุณค่าการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเมือง การปกครอง ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย หลักธรรมที่พบ มีผลต่อสังคมไทยทุกด้าน เช่น ศีล หิริ โอตตัปปะ ปัญญา ในอริยทรัพย์ ๗ เป็นต้น เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทย เห็นได้ชัดเจนถึงคุณประโยชน์ของนิทานชาดกที่ปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมในพระวิหารหลวงแห่งนี้ บุคคลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประพฤติตนและดำเนินชีวิต เพื่อให้ตนเองและสังคมมีความสุขและความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างดียิ่ง จึงควรที่จำได้นำวิทยานิพนธ์นี้เผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป^{๓๖}

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Clifton Chadwick “แนวคิดในการสอนการคิดเชิงวิพากษ์ในระบบเศรษฐกิจความรู้เทคโนโลยีการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและขอบเขตที่ประสบการณ์ของพวกเขาไปสู่การเติบโตของการเรียนรู้ ดูเหมือนว่าสิ่งสำคัญในการวัดระดับของการเรียนรู้ทั่วไปและการพัฒนาความคิดวิเคราะห์และการวิเคราะห์ ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของโครงการนี้คือการกำหนดระดับที่โปรแกรมการศึกษาระดับปริญญาโทที่สอนในมหาวิทยาลัยระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาจะพัฒนาทักษะการคิด

^{๓๖} สุริย์พร แชนเอียบ. “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม พระวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, บทคัดย่อ.

วิเคราะห์และการวิเคราะห์ของนักเรียน บทความนี้จะศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและค้นพบแนวทางในการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ด้วยการระบุเนื้อหาและประเด็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีซึ่งอาจมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในการคิดอย่างจริงจัง มหาวิทยาลัยบริติชในดูไบ (BUiD) ได้รับเลือกให้เป็นกรณีศึกษาสำหรับงานนี้และมี ๓ คณะที่มีหลักสูตรปริญญาเอกเจ็ดหลักสูตรที่ได้รับการสอน การศึกษาครั้งนี้จะใช้การทดสอบความคิดเชิงวิพากษ์ (CT) ที่ได้รับการยกย่องในระดับสากลและเป็นครั้งแรกหลังจากที่นักเรียนได้เรียนครบทุกโมดูลแล้ว เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดสอบและหลังการทดสอบเป็นไปได้อย่างไรโปรแกรมเหล่านี้จะเพิ่มทักษะการคิดเชิงวิพากษ์หรือไม่ การสำรวจและการสัมภาษณ์ยังใช้ กับผู้เข้าร่วม รวมทั้งนักเรียนเอง นักวิชาการและผู้บริหารระดับสูง เป้าหมายของการสำรวจและการสัมภาษณ์เหล่านี้คือการระบุเนื้อหาและประเด็นทางระเบียบวิธีการซึ่งอาจมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ที่จะคิดอย่างจริงจังรวมถึงการระบุตัวแปรด้านประชากรศาสตร์สังคมหรือวัฒนธรรมซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการคิดอย่างถนัด ผลการวิจัยครั้งนี้อาจมีค่ามากสำหรับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียนที่กว้างขึ้น^{๓๗}

Kincaid ได้ทำการศึกษาของการนำเกมคณิตศาสตร์ไปใช้ที่บ้านโดยการฝึกบิดาหรือมารดาของนักเรียนเป็นพิเศษ เพื่อศึกษาทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำการทดลองกับนักเรียนระดับ ๒ ซึ่งบิดามารดาของนักเรียนสมัครใจที่จะร่วมการศึกษาจำนวน ๓๕ คน เข้าประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาและสร้างอุปกรณ์ในการเล่นเกมไปไว้ใช้ที่บ้านของตนก่อนที่จะนำกลับไปบ้านจะต้องทดลองเล่นก่อน มีการแนะนำบิดามารดาของนักเรียนให้กระตุ้นนักเรียนมีบทบาทในการเล่นอย่างเต็มที่ ใช้อุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพทำการทดลองเป็นเวลา ๑๐ สัปดาห์ ผลการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้เล่นเกมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ไม่ได้เล่นเกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในด้านทัศนคติ นักเรียนได้เล่นเกมมีทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ที่ดีสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เล่นเกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๓๘}

Bergthold ศึกษารูปแบบการคิดเชิงวิเคราะห์ และการใช้ความรู้ต่อการเข้าใจเบื้องต้นของนักเรียนในโมโนทัศน์จำกัด ในวิชาแคลคูลัส จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียน ๑๐ คน มีการพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก ในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่สามารถอ่านผลของกราฟและตารางและคาดเดาความจำกัด นักเรียนเรียนรู้ว่าตารางและกราฟที่ไม่ชัดเจนอาจทำให้อ่านผลผลิตและวิเคราะห์ยาก กราฟและตารางที่ปรากฏบนเครื่องคิดเลขจำถูกกำหนดเป็น

^{๓๗} Clifton Chadwick “Teaching Concepts in Critical Thinking of Economic System Knowledge and Education Technology”, British University in Dubai, Wall lee, No. 3, (May - July), 37- 42

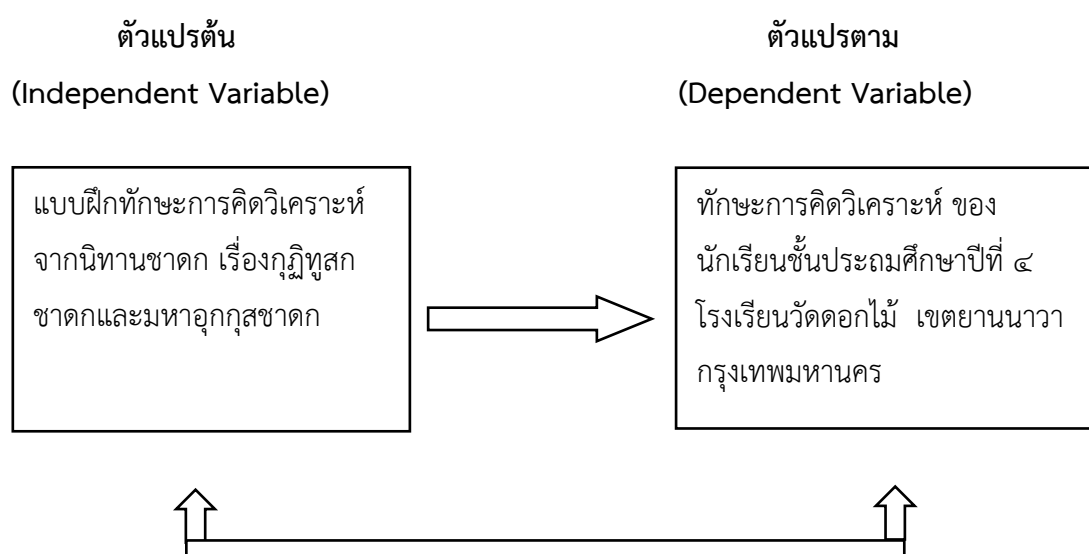
^{๓๘} Kincaid, Instructional Model of the Four Noble Truths Approach Using Collaborative Information and Communication Technology, Curriculum and instruction Oxford University, 1999. Reprinted Delhi: Motilal Banarsidas, 2559, Abstract.

มาตรฐานนำมาเปรียบเทียบโดยไม่มีวิเคราะห์ การตระหนักในข้อจำกัดของเครื่องคิดเลขไม่มีนัยกับการคาดเดาอย่างจำกัด นักเรียนไม่รู้วิธีการเปลี่ยนจากเกือบใช้เป็นใช้ในการตัดสินใจในสถานการณ์อันจำกัด^{๓๙}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า เกมการศึกษาเป็นสื่อที่มีหลายรูปแบบ สามารถส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ฝึกทักษะการสังเกตเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับและรู้ค่าจำนวน อันเป็นทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ฉะนั้นการสร้างชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จึงถือว่าเป็นเกสการศึกษาหรือนวัตกรรมการศึกษาที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ของเด็กได้ และเพื่อให้เด็กนักเรียนนี้ทักษะการคิดดีขึ้นตามลำดับ

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ตามตารางภาพดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดทางการวิจัย

^{๓๙} Bergthold, The Solve conflicts of Leader Roleplay on the Four Noble Truths, Cambridge, *Theses of Political Science*, U.K. : Cambridge University Press, 2013, Abstract.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชา พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย โดยศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการวิจัย กลุ่มประชากรในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเรียงตามลำดับได้ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มประชากรในการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Experimental Research) เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้วางแผนการดำเนินการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อน – ทดสอบหลัง (One Group Pretest – Posttest Design) เป็นดังนี้

กลุ่มทดลอง	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T _๑	X	T _๒

- เมื่อ E หมายถึง กลุ่มที่ใช้ในการทดลอง
- T_๑ หมายถึง การทดสอบก่อนเรียน
- X หมายถึง แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก
- T_๒ หมายถึง การทดสอบหลังเรียน

๓.๒ กลุ่มประชากรในการวิจัย

๓.๒.๑ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด ๖๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ห้อง ๔/๑ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๐ คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

๓.๓.๑ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก จำนวน ๔ ชุด ได้แก่

๑) แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุฎิทุสกชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๒) แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุฎิทุสกชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๓) แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๔) แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๓.๓.๒ แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียน-หลังเรียน จำนวน ๒๐ ข้อ

๓.๔ ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัยเพื่อดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ๑ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เพื่อคัดเลือกเนื้อหาจัดทำแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

๒) ผู้วิจัยได้จัดทำแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

เรื่องที่ ๑ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุฎิทุสกชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๒ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุฎิทุสกชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๓ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๔ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หัตถานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๓) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กับหน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

๔) กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ๑๒ ส่วน คือ มาตรฐาน, ตัวชี้วัด, สาระสำคัญ, สาระการเรียนรู้, สมรรถนะของผู้เรียน, จุดประสงค์การเรียนรู้, กิจกรรมการเรียนรู้, สื่อและแหล่งเรียนรู้, ภาระงาน/ชิ้นงาน, การวัดผลและประเมินผล, ความเห็นของผู้บริหาร และบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๕) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หัตถานชาดก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ รวมเวลาทั้งหมดจำนวน ๔ ชั่วโมง พร้อมทั้งสร้างใบงานจำนวน ๔ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน ๒๐ ข้อ

๖) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หัตถานชาดก พร้อมทั้งใบงานจำนวน ๔ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน ๒๐ ข้อ ที่ผู้วิจัยได้ทำไว้เพื่อใช้ในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ให้คำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

๗) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หัตถานชาดก พร้อมทั้งใบงานจำนวน ๔ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน ๒๐ ข้อ มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้เสนอแนะไว้

๘) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หัตถานชาดก พร้อมทั้งใบงานจำนวน ๔ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน ๒๐ ข้อ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื้อหาและภาษาที่ใช้ ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และทำการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

+๑ ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

-๑ ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่มี ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

๙) นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มาวิเคราะห์หาความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าเฉลี่ยทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Excel ซึ่งมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ถ้าหากว่าได้ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ ๐.๕ สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบบาง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์นั้นไปใช้ได้ แต่ถ้าหากว่าได้ค่า IOC น้อยกว่า ๐.๕ ต้องนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบบาง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปปรับปรุง แก้ไข ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจนกว่าจะสามารถนำไปใช้ได้

๑๐) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง (IOC) แล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งพร้อมแก้ไขตามคำแนะนำของท่าน เพื่อให้สามารถนำไปทำการทดลองใช้ต่อไป

๑๑) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง ใบบาง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐ คน เพื่อทราบถึงข้อบกพร่องและทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ต่อไป

๑๒) นำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าความ ยาก - ง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีวิธีการ ดังนี้

(๑) นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยนำแบบทดสอบที่ตรวจแล้วมาให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ ๐ คะแนน โดยมีเกณฑ์ความยาก - ง่ายที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๒๐ - ๐.๘๐ ถ้าหากค่า P มีค่า นอกจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบนั้นหรือตัดทิ้งไป

(๒) นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ต่อจากค่าความยาก - ง่าย โดยมีเกณฑ์ของค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้จะต้องมีค่าอยู่ในระหว่าง ๐.๒๐ - ๑.๐๐ หากค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า ๐.๒๐ จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

(๓) นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ต่อจากค่าอำนาจจำแนก โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีค่าอยู่ในระหว่าง ๐.๒๑ - ๐.๔๐ (ความเชื่อมั่นต่ำ) ๐.๔๑ - ๐.๗๐ (ความเชื่อมั่นปานกลาง) และ ๐.๗๑ - ๑.๐๐ (ความเชื่อมั่นสูง) หากค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า ๐.๒๑ จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ประสานงานกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๒) ปฐมนิเทศและชี้แจงบทบาทนักเรียน

๓) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนเรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งหน่วยโดยแบบทดสอบเป็นแบบปรนัยจำนวน ๒๐ ข้อ แล้วดำเนินการสอนเรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ รวมเวลาทั้งหมด ๔ ชั่วโมง ดังนี้

เรื่องที่ ๑ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๒ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องกุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๓ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๔ แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

๔) ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง ๔ แผน โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย จำนวน ๒๐ ข้อ แล้วตรวจให้คะแนนเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนต่อไป

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ไว้เป็นลำดับ ดังนี้

๓.๖.๑ การวิเคราะห์การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกจะใช้วิธีวิเคราะห์แบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

๓.๖.๒ การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) (๑. การหาค่า IOC ของแผนการจัดการเรียนรู้ ๒. การหาค่า IOC ของใบงาน ๓. การหาค่า IOC ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้) การหาค่าความยาก-ง่าย (P) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ การหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้

๓.๖.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้จริง แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเพื่อหาค่า t-test หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก เสร็จสิ้นลง

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๗.๑ การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ของเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ๑) การหาค่า IOC ของแผนการจัดการเรียนรู้ ๒) การหาค่า IOC ของใบงาน และ ๓) การหาค่า IOC ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยการหาค่า IOC ของแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ค่าความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ คือ ระหว่าง ๐.๕๐ – ๑.๐๐ ส่วนค่าความเที่ยงตรง IOC ต่ำกว่า ๐.๕๐ ต้องปรับปรุง ถือว่ายังใช้ไม่ได้

สูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องทางการวิจัย ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด^๑

๓.๗.๒ การวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ที่ได้จากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (try out) เมื่อนักเรียนได้ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลการทดสอบนั้นมาวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

๑) การหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เกณฑ์ความยากง่ายที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๔๐ – ๐.๘๐ สามารถนำไปใช้ได้ ถ้าค่าความยาก-ง่ายอยู่ในระดับต่ำกว่า ๐.๒๐ หรือมากกว่า ๐.๘๐ ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ต้องปรับปรุงข้อสอบนั้นหรือตัดทิ้งไป

การหาค่าความยาก-ง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

P คือ ดัชนีความยากของข้อสอบ

R คือ จำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบนั้นได้ถูกต้อง

N คือ จำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบทั้งหมด

^๑ สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: เจริญดี มั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๕-๙.

๒) การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๒๐ - ๑.๐๐ ถ้าค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า ๐.๒๐ จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้น หรือตัดทิ้งไป

การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ใช้สูตร ดังนี้

$$r = \frac{R_U - R_L}{N}$$

R คือ ค่าอำนาจจำแนก
 R_U คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงที่ตอบถูก
 R_L คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำที่ตอบถูก
 N คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

๓) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ระหว่าง ๐.๒๑ - ๐.๔๐ (ความเชื่อมั่นต่ำ) ๐.๔๑ - ๐.๗๐ (ความเชื่อมั่นปานกลาง) และ ๐.๗๑ - ๑.๐๐ (ความเชื่อมั่นสูง)

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ใช้สูตร KR-20 (Kuder – Richardson : KR) ดังนี้

$$r_t = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

$$S_t^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N^2}$$

r_t คือ สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
 n คือ จำนวนข้อของแบบทดสอบ
 p คือ สัดส่วนของผู้เรียนที่ทำข้อสอบข้อนั้นถูกกับผู้เรียนทั้งหมด
 q คือ สัดส่วนของผู้เรียนที่ทำข้อสอบข้อนั้นผิดกับผู้เรียนทั้งหมด
 S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนสอบทั้งฉบับ
 N คือ จำนวนผู้เรียน

๓.๗.๓ สถิติพื้นฐาน เมื่อผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเก็บข้อมูลจริงเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

๑) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง^๒

๒) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร

$$S.D. = \frac{\sqrt{n\sum x^2 - (\sum x)^2}}{N(N-1)}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละคน

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

$\sum$ แทน ผลรวม^๓

๓) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักของ T-test (Dependent - Samples) โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\sum D}{\frac{\sqrt{N\sum D^2 - (\sum D)^2}}{(N-1)}}$$

เมื่อ t แทน ค่าทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่

$\sum D$ แทน ผลรวมความต่างของคะแนนก่อนเรียน - หลังเรียนรายคู่

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของคะแนนกำลังสองของความแตกต่างก่อนเรียนและหลังเรียนรายคู่ยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

^๒ บุญชม ศรีสะอาด อ่างใน สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๕-๑๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕-๑๒.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชา พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ห้อง ๔/๑ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน ทั้งหมด ๓๐ คน ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ซึ่ง ดำเนินการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๒ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชา พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลัง เรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

จากการดำเนินการเก็บข้อมูลทางการวิจัยและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนเสร็จสิ้น เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเป็นลำดับดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ตอนที่ ๒ ผลการเก็บข้อมูลทางการวิจัย

ตอนที่ ๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

๑) แสดงผลการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

๒) แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียน และหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและการทดสอบค่า t - test โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อน เรียนและหลังเรียน

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย จากการดำเนินการวิจัยมาเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑) ผลจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ด้านเนื้อหาที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องด้านระยะเวลาในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ นั้นได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ดังตารางต่อไปนี้

ชั่วโมง	ตัวชี้วัด	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้
๑	ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ นิทานชาดก เรื่องกุกกุฏสชาดก (ตอนที่ ๑)
๒	ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ นิทานชาดก เรื่องกุกกุฏสชาดก (ตอนที่ ๒)
๓	ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุ สชาดก (ตอนที่ ๑)
๔	ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	- แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ นิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุ สชาดก (ตอนที่ ๒)

(ตารางที่ ๔.๑ เนื้อหาที่เลือกมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้)

๒) ผลการจัดลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) **ขั้นเกริ่นนำ** โดยให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

(๒) **ขั้นสอน** ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน, ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว, ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้วรวมทั้งสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู – นักเรียน, ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงานเพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

(๓) **ขั้นสรุป** ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว, นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน, ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

๓) ผลการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก หลังจากที่ได้ศึกษาด้านเนื้อหาและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ โดยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอน ๑๒ ส่วน คือ มาตรฐาน, ตัวชี้วัด, สาระสำคัญ, สาระการเรียนรู้, สมรรถนะของผู้เรียน, จุดประสงค์การเรียนรู้, กิจกรรมการเรียนรู้, สื่อและแหล่งเรียนรู้, ภาระงาน/ชิ้นงาน, การวัดผลและประเมินผล, ความเห็นของผู้บริหารและบันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๔) ผลการสร้างใบงานและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หลังจากผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้สร้างใบงานเพื่อใช้ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน ๔ ใบงาน ในหนึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ ในส่วนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาจากใบความรู้ทั้งหมดจำนวน ๔ ใบความรู้โดยแต่ละใบความรู้ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน ๕ ข้อ โดยรวมจากใบความรู้ทั้ง ๔ ใบความรู้จะได้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ จำนวน ๒๐ ข้อ (ใบงาน, ใบความรู้, แบบทดสอบ อยู่ในภาคผนวก)

๕) ผลการหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งใบงานจำนวน ๔ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จำนวน ๒๐ ข้อ ที่ได้ผ่านความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื้อหาและภาษาที่ใช้ ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และทำการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญดังนี้

+๑ ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

-๑ ถ้าแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่มี ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัด

การประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน เมื่อนำมาวิเคราะห์หาความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าเฉลี่ยทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Excel ซึ่งมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ถ้าหากว่าได้ค่า (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ ๐.๕ สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์นั้นไปใช้ได้ แต่ถ้าหากว่าได้ค่า IOC น้อยกว่า ๐.๕ ต้องนำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปปรับปรุง แก้ไข ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจนกว่าจะสามารถนำไปใช้ได้

สรุปผลการหาคุณภาพเครื่องมือทางการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญได้ดังนี้

ชนิดเครื่องมือ	ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ
แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะ การคิดวิเคราะห์จาก นิทานชาดก	ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผล การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้
ใบงาน	ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของใบงาน โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผลการประเมิน พบว่า ใบงานทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้
แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนรู้	ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์นิทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องโดย รวมอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผลการประเมิน พบว่า แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

(ตารางที่ ๔.๒ ผลการประเมินเครื่องมือทางการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ)

๖) ผลการนำเครื่องมือทางการวิจัยไปทดลองใช้ (try out) เมื่อผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ
ทางการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินหาค่าความสอดคล้อง IOC เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้น
ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการ
ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา
๒๕๖๑ จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการทดลอง
ใช้ (try out) เครื่องมือทางการวิจัยได้ผลเป็นดังนี้

วิธีการหาคุณภาพ	ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย
การวิเคราะห์ความยาก-ง่ายของแบบทดสอบ (P)	ผลการวิเคราะห์จากการนำเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้นักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ได้ทดลองทำ พบว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อ มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ในระหว่าง ๐.๕๓ – ๐.๘๐ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้
การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ (r)	ผลการวิเคราะห์จากการนำเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้นักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ได้ลองทำ พบว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในระหว่าง ๐.๒๐ – ๐.๗๓ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้
การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Kr20) ของแบบทดสอบ	ผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Kr20) อยู่ในระดับ ๑.๐ ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

(ตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือทางการวิจัย)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การได้มาซึ่งคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ คือนำผลคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าความยาก - ง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีวิธีการ ดังนี้

(๑) นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยนำแบบทดสอบที่ตรวจแล้วมาหาคะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ ๐ คะแนน โดยมีเกณฑ์ความยาก - ง่ายที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๒๐ – ๐.๘๐ หากค่า P มีค่านอกจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้นี้จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบนั้นหรือตัดทิ้งไป

(๒) นำผลคะแนนจากการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่อจากค่าความยาก - ง่าย โดยมีเกณฑ์ของค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้จะต้องมีค่าอยู่ในระหว่าง ๐.๒๐ – ๑.๐๐ หากค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า ๐.๒๐ จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

(๓) นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่อจากค่าอำนาจจำแนก โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต้องมีค่าอยู่ในระหว่าง ๐.๒๑ – ๐.๔๐ (ความเชื่อมั่นต่ำ) ๐.๔๑ – ๐.๗๐ (ความเชื่อมั่นปานกลาง) และ ๐.๗๑ – ๑.๐๐ (ความเชื่อมั่นสูง) หากค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า ๐.๒๑ จะต้องปรับปรุงแบบทดสอบข้อนั้นหรือตัดทิ้งไป

๔.๒ ผลการเก็บข้อมูลทางการวิจัย

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทางการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกที่เขียนไว้ทั้งหมดจำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้นำใบความรู้ ใบงาน รวมถึงสื่อการสอนที่เตรียมไว้ไปใช้ตามความเหมาะสมของสภาพความพร้อมในแต่ละชั่วโมงที่สอน ซึ่งสภาพความพร้อมของผู้เรียนนั้นได้จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในการเก็บข้อมูลในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ อยู่ในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้สัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมง ในหน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา รวมทั้งหมดจำนวน ๔ สัปดาห์ ดังตาราง

สัปดาห์ ที่	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้	จำนวน ชั่วโมง
๑	แผนการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องกัณฐิฑฐกชาดก (ตอนที่ ๑)	๑
๒	แผนการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องกัณฐิฑฐกชาดก (ตอนที่ ๒)	๑
๓	แผนการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑)	๑
๔	แผนการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒)	๑

(ตารางที่ ๔.๔ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก จนครบทั้งหมด ๔ ชั่วโมงนั้น พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนฯ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ด้วยดี เนื่องจากแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก มีเนื้อหาที่น่าสนใจ ภาษาที่ใช้มีความสละสลวย แฝงไปด้วยคติธรรมข้อคิดต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน มีพัฒนาการทางการอ่านคิดวิเคราะห์อย่างเห็นได้ชัดตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๔.๓ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

การแสดงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์นั้นผู้วิจัยขอเสนอเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แสดงผลการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีระยะเวลา ๔ ชั่วโมง ในแต่ละแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) วิเคราะห์เนื้อหาตามตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้วคัดเลือกเนื้อหาที่ต้องการมาเพื่อจัดทำเป็นแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์โดยเน้นเนื้อหาที่เป็นเรื่องชาดก

๒) การพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาที่เลือกมาแล้วเพื่อทำความเข้าใจ หลังจากนั้นก็เขียนนิทานชาดกนั้นขึ้นโดยเนื้อหาจะต้องไม่สั้นเกินไปหรือไม่ยาวเกินไป มีการตรวจชำระสำนวนภาษาที่ใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนศึกษาแล้วเกิดองค์ความรู้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

๓) กำหนดคำสำคัญเพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ในขณะที่อ่าน ผู้วิจัยได้กำหนดคำสำคัญแทรกไว้ในแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์แต่ละชุดไว้ โดยลักษณะการกำหนดคำสำคัญนั้นจะต้องซ่อนนัยสำคัญไว้ที่แฝงไปด้วยข้อคิด หรือคติธรรมต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนได้อ่านแล้วสามารถสร้างองค์ความรู้การคิดวิเคราะห์ขึ้นเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่พบเจอในชีวิตประจำวันได้

๔) กำหนดเกณฑ์การอ่านคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก โดยการกำหนดคำสำคัญที่ซ่อนข้อคิดไว้ ผู้เรียนอ่านแล้วสามารถคาดเดาความหมาย หรือสามารถบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ของเรื่องนิทานชาดกแต่ละเรื่องได้ สามารถอธิบายสรุปความเรื่องนิทานชาดกที่อ่านแล้วได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกนั้น ต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เนื้อหาต้องไม่ยาวเกินไปไม่สั้นเกินไป ใช้ภาษาที่สละสลวย อ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เกิดแรงบันดาลใจในการอ่านนิทานชาดกแล้วสามารถบอก สรุป อธิบาย เรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นขั้นตอน

เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในคตินิยมหรือข้อคิดที่แฝงอยู่ในชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นต้องเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตอนที่ ๒ แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบค่า t - test โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t - test โดยรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน (N)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จากคะแนน เต็ม ๒๐	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าความ ต่างเฉลี่ย	ค่าสถิติ ทดสอบ (T- test)	ค่าระดับ นัยสำคัญ ทางสถิติ *
ก่อนเรียน	๓๐	๘.๘๓	๒.๒๗๖	๒๙	-๒๒.๘๙๓	.๐๐๐
หลังเรียน	๓๐	๑๘.๗๓	๑.๐๔๘			

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๘.๘๓ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๘.๗๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๒๗๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = ๑.๐๔๘ และผลการทดสอบ t - test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -๒๒.๘๙๓ มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๐ เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

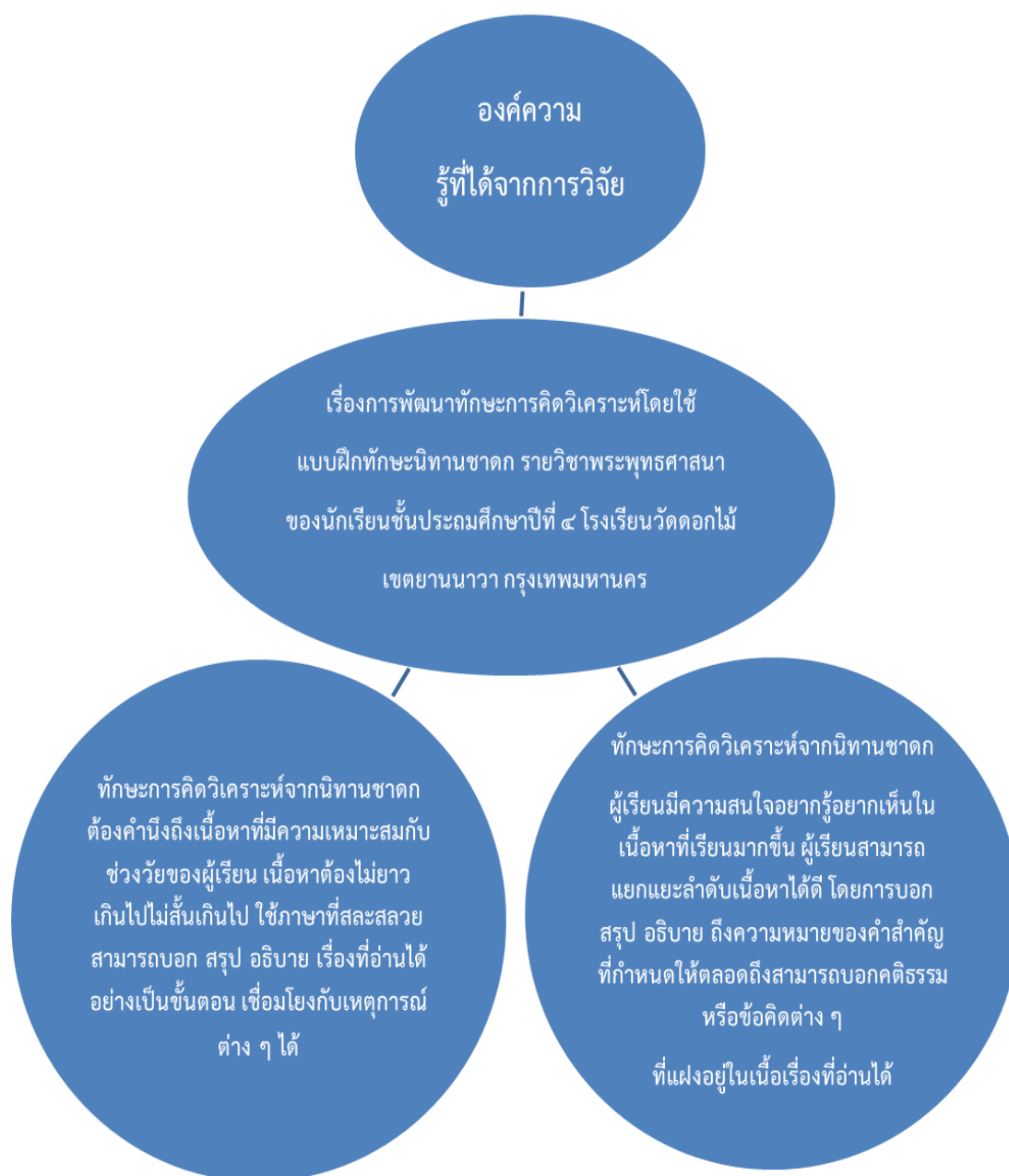
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก พบว่า การศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกนั้น ต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เนื้อหาต้องไม่ยาวเกินไปไม่สั้นเกินไป ใช้ภาษาที่สละสลวย เมื่อผู้เรียนอ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เกิดแรงบันดาลใจในการอ่านนิทานชาดกแล้วสามารถบอก สรุป อธิบาย เรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นขั้นตอน เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ต้องเป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในคตินิยมหรือข้อคิดที่แฝงอยู่ในชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นต้องเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า จากการที่ผู้วิจัยได้นำชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงเห็นว่า ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้อยากเห็นในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถแยกแยะลำดับเนื้อหาได้ดี โดยการบอก สรุป อธิบาย ถึงความหมายของคำสำคัญที่กำหนดให้ตลอดถึงสามารถบอกคตินิยมหรือข้อคิดต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องที่อ่านได้ หลังจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จริง

๔.๔.๓ สรุปองค์ความรู้ในการวิจัยเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Mapping)

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ห้อง ๔/๑ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๓๐ คน ตามขอบข่ายดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกนั้น ต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เนื้อหาต้องไม่ยาวเกินไปไม่สั้นเกินไป ใช้ภาษาที่สละสลวย เมื่อผู้เรียนอ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เกิดแรงบันดาลใจในการอ่านนิทานชาดกแล้วสามารถบอก สรุป อธิบาย เรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นขั้นตอน เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ต้องเป็นเนื้อหาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในคตินิยมหรือข้อคิดที่แฝงอยู่ในชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นต้องเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

๕.๑.๒ แสดงผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบหาค่า $t - test$ โดยรวม

ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งหมดได้จากการนำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา จำนวน ๔ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีระยะเวลา ๔ ชั่วโมง ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

เรื่องที่ ๑ การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องกัณฐกชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๒ การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องกัณฐกชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๓ การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๑) จำนวน ๑ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๔ การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก เรื่องมหาอุกกุสชาดก (ตอนที่ ๒) จำนวน ๑ ชั่วโมง

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๘.๘๓ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = ๑๘.๗๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = ๒.๒๗๖ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = ๑.๐๔๘ และผลการทดสอบ t – test ก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าทางสถิติที่ -๒๒.๘๙๓มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๐๐ เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัย พบว่า การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จากการที่ผู้วิจัยได้นำชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงเห็นว่า ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถแยกแยะลำดับเนื้อหาได้ดี โดยการบอก สรุป อธิบาย ถึงความหมายของคำสำคัญที่กำหนดให้ตลอดถึงสามารถบอกคตินิยมหรือข้อคิดต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องที่อ่านได้หลังจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จริง ดังที่ พิชญะ กันธิยะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น วิชา

วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”^๑ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยนักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้านการวิเคราะห์หลักการเพิ่มมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นสามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มินตรา กันคำ** ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปาซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ๗ ขั้นตอน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างกว้างขวาง และส่งเสริมการนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ นักเรียนเกิดความเข้าใจและจำในสิ่งที่ตนเรียนได้เป็นอย่างดี การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นลำดับ^๒ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิมล ทองผิว** ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓” ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ทั้ง ๖ แผน การจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกัน และความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกอยู่ในระดับมาก”

^๑ พิษณุ กันธิยะ, “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๙, บทคัดย่อ

^๒ มินตรา กันคำ. “การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

^๓ วิมล ทองผิว. “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๖๐, บทคัดย่อ.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นสามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดลยา แดงสมบูรณ์** ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง มีคะแนนการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ และด้านการคาดการณ์พยากรณ์ สูงขึ้น และหลังจากใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง พบว่านักเรียนมีการคิดวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ ด้านการคาดการณ์/พยากรณ์ และรวมทุกด้าน สูงกว่าก่อนใช้กิจกรรม^๔

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นสามารถช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดด้านคตินิยมต่าง ๆ ได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรีย์พร แซ่เอี้ยบ** ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม” ผลการวิจัย พบว่า หลักธรรมจากนิทานชาดกเหล่านี้ ยังส่งเสริมคุณค่าการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย หลักธรรมที่พบ มีผลต่อสังคมไทยทุกด้าน เช่น ศีล หิริ โอตตปปะ ปัญญา ในอริยทรัพย์ ๗ เป็นต้น เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทย เห็นได้ชัดเจนถึงคุณประโยชน์ของนิทานชาดกที่ปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมในพระวิหารหลวงแห่งนี้ บุคคลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประพฤติตนและดำเนินชีวิต เพื่อให้ตนเองและสังคมมีความสุขและความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างดียิ่ง จึงควรที่จำได้นำวิทยานิพนธ์นี้เผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **Clifton Chadwick** ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดในการสอนการคิดเชิงวิพากษ์ในระบบเศรษฐกิจความรู้ เทคโนโลยีการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อหรือการพัฒนาวัตกรรมการเพื่อใช้ในการเรียนรู้ทั่วไปและการพัฒนาความคิดวิเคราะห์นั้นจะเห็นความก้าวหน้าของการคิดวิเคราะห์ได้ดี^๖ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ **หลักสูตรแกนกลางการศึกษา**

^๔ ดลยา แดงสมบูรณ์. “การศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑, บทคัดย่อ.

^๕ สุรีย์พร แซ่เอี้ยบ. “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔, บทคัดย่อ.

^๖ Clifton Chadwick “Teaching Concepts in Critical Thinking of Economic System Knowledge and Education Technology”, **British University in Dubai**, Wall lee, No. 3, (May - July), 37- 42

พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า “ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ”^๗

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากผลงานวิชาการและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถแยกแยะลำดับเนื้อหาได้ดี โดยการบอก สรุป อธิบาย ถึงความหมายของคำสำคัญที่กำหนดให้ตลอดถึงสามารถบอกคตินิยามหรือข้อคิดต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องที่อ่านได้หลังจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จริง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะจากนิทานชาดก เพื่อยกระดับความคิด ความอ่านของผู้เรียนให้ดีขึ้น

๒) คณะครูในโรงเรียนควรพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะจากนิทานชาดก ในกระบวนการวิจัยเพื่อให้เกิดเป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

๓) คณะกรรมการสถานศึกษาควรใช้หลักการคิดวิเคราะห์จากการศึกษาวิจัย เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางการศึกษาร่วมกัน โดยเน้นการสำรวจปัญหาจากด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนแล้วระดมความคิดเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาทุกด้าน

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐), ๒๕๖๐, คำนำ.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ครูควรประยุกต์การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้มองเห็นปัญหาการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจนแล้วสามารถกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

๒) โรงเรียนควรนำวิธีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกมาประยุกต์เป็นกลยุทธ์ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน

๓) ผู้เรียนควรศึกษาหลักการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดก ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และประยุกต์หลักการคิดวิเคราะห์นั้นเป็นแนวทางในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของตนเอง หรือนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตต่อไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกในรายวิชาพระพุทธศาสนาให้มากขึ้นต่อไป

๒) ควรศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกกับรายวิชาอื่นนอกจากวิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จากนิทานชาดกกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อดูความแตกต่างของวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละอย่าง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธวิธีการสอน, พิมพ์ที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา : ๑๓๑๗๐, ๒๕๕๕.

ณรงค์ จิตตโสภณ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บุญชม ศรีสะอาดและคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน, กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๖.

พระธรรมปิฎก, พุทธวิธีการสอน, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์.

รังสรรค์ พิมพ์ช่างทอง, วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ. ปทุมธานี ฯ : ๑๒๑๑๐, ๒๕๕๓.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วนิช สุธารัตน์, เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์, โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๗.

ศรินทร์ วิริยะสิรินันท์, **วิทยาการด้านการคิด**, กรุงเทพมหานคร: บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์**, กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๙.

สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, **การคิดเชิงวิพากษ์ในงานสังคมสงเคราะห์ (Critical Thinking in Social Work)**, พิมพ์ที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๕.

สมถวิล วิจิตรวรรณและคณะ, **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน**, กรุงเทพมหานคร: เจริญดี มั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๖.

อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย, **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส แอนกราฟิก, ๒๕๕๓.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ดลยา แต่งสมบูรณ์, “การศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบการประเมินตามสภาพจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑, บทคัดย่อ.

พิชญะ กันธิยะ, “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได ๕ ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ๒๕๕๙.

พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร (คำกมล), (ปัญญาสชาดกปฐมภาค เรื่องที่ ๘-๒๗: การตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาประสิทธิ์ อธิสโก (ทองปาน), (ปัญญาสชาดกปฐมภาค เรื่องที่ ๒๘ - ๔๔: การตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

มินตรา กันคำ, “การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปา ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ วิชาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

วิมล ทองผิว, “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการสอนผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๖.

สนั่น ดาวภักศรี, ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง วรรณชาดกและวานรินชาดกกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โดยใช้หนังสือนิทานชาดกประกอบ ภาพพระบายสี โรงเรียนบ้านแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๙.

สุริย์พร แซ่เอี้ยบ, “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากนิทานชาดกที่ปรากฏในภาพจิตรกรรม พระวิหารหลวง วัดสุทัศน์เทพวราราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ :

คณะครูโรงเรียนศรีयाภัย, **หลักสูตรโรงเรียน**, พิมพ์ที่ โรงเรียนศรีयाภัย เลขที่ ๑๔๙ ถนนพิศิษฐ์ พยาบาล ต. ท่าตะเภา อ. เมือง จ. ชุมพร : ๘๖๐๐๐, ๒๕๕๒.

ทศนา แคมมณี, **การพัฒนากระบวนการคิด**, วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) (ตุลาคม-ธันวาคม), ๒๕๓๔.

มนตรี วงษ์สะพาน, **การยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์**, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ : ๑๓ (๒), ๒๕๕๖.

(๔) ข้อมูลออนไลน์ :

คณะครูโรงเรียนวัดดอกไม้, **โรงเรียนวัดดอกไม้**, แหล่งที่มา: www.watdokmaischool.ac.th, (สืบค้นเมื่อ ๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑).

บริหารการศึกษา กลุ่มดอนทอง ๕๒, **จิตวิทยาการศึกษา**, แหล่งที่มา : <http://dontong52.blogspot.com/>, (สืบค้นเมื่อ ๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **ชาดก**, แหล่งที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B8%81#cite_note-1, (สืบค้นเมื่อ ๑๘ ส.ค. ๒๕๖๑).

๒ ภาษาอังกฤษ :

Report of Research:

Bergthold, The Solve conflicts of Leader Roleplay on the Four Noble Truths, Cambridge, **Theses of Political Science**, U.K.: Cambridge University Press, 2013.

Clifton Chadwick, Teaching Concepts in Critical Thinking of Economic System Knowledge and Education Technology, **British University in Dubai**, Wall lee, No. 3, (May - July), 37- 42, 2558.

Kincaid, Instructional Model of the Four Noble Truths Approach Using Collaborative Information and Communication Technology, **Curriculum and instruction Oxford University**, 1999. Reprinted Delhi: Motilal Banarsidas, 2559.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ของพระมหาภาควินัย ฐานิสฺสโร (นาคทั้ง) ประกอบด้วย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ประวัติการศึกษา

๑. พระมหาสมบุญ สุธมฺโม รศ.ดร.	Ph.D. (Buddhist Studies)
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา)
พธ.บ. (การสอนภาษาไทย)
น.ธ. เอก, ป.ธ. ๗
ตำแหน่งทางวิชาการ : รองศาสตราจารย์
๒. นางสาวปทุมวรรณ มณีสุธรรม	ค.บ. (สังคมศึกษา)
ตำแหน่งครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ)
๓. นายอำนาจ รักดียัง	ศศ.บ. (สังคมศึกษา)
ตำแหน่งครู คศ. ๓ (ครูชำนาญการพิเศษ)
๔. นายประจักษ์ จูปิ่น	ศศ.บ. (สังคมศึกษา)
ตำแหน่งครู คศ. ๓ (ครูชำนาญการพิเศษ)
๕. นางวีณา กลิ่นพิบูลย์	ค.บ. (สังคมศึกษา)
ตำแหน่งครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ)

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๘๒-๔๕๐-๘๗๓๒
 ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔ / ๒๕๖๔ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม, รศ.ดร.

ด้วย พระมหาภาควิชา ญา ยานัฐสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑
 นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
 รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา
 กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
 พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
 อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

๒๕๖๔/๑๑/๒๕๖๔
 ๑๗ ก.พ. ๖๕

ผู้ประสานงาน

อาจารย์ กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปัญญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ ๖๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นางวิณา กลั่นพิบูลย์
ที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาภาควินัย ญาสา ฐานิสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา
กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

- การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึก
ทักษะนิทานชาดกช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ตรงตามผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ สามารถใช้สอน
ได้ชั้น ป.๔ ขึ้นไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางวิณา กลั่นพิบูลย์)
ศษ. ๑๓.๑

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔
พระศักดิ์ดา อคฺคปัญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/๖๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๖๔

พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นายอานวย ภักดียัง

ที่ส่งมาด้วย ๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหากษัตริย์ ญา ฐานิสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา
กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

การพัฒนาทักษะ: การคิดวิเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

โดยใช้แบบฝึกทักษะ: นิทานชาดก

และ: คู่มือ การเขียนรู้ สักพจนานุกรม

กับตรงตามหลักสูตร: ค. ๓๖๖๑

สำหรับ นำมาสอนในชั้นปี ๔

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(๖๑๖๑๖๐๖ ๖๖๖๖)

๖๖ ๖๖.๖

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๕๖๔

พระศักดิ์ดา อคฺคปญฺโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

www.mcu.ac.th

พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและขอเสนอแนะดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

✓

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

เมื่อแล้วเสร็จ ๐.๑๓ มีในวิชา พระพุทธ-
ศาสนาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔/๑๕

~~มี~~
 (เคยมีแล้ว) ~~มี~~
 ด. วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล
 ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดีดา อคคปณโณ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	
เรียน	นางสาวปทุมวรรณ มณีสุธรรม	
ที่ส่งมาด้วย	๑. เล่มวิทยานิพนธ์ ๓ บท	จำนวน ๑ เล่ม
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาภาคภูมิ ฉายา ฐานิสฺสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑
 นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
 รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกลำไย เขตยานนาวา
 กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พิจารณาเห็นแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจรรยาแก่ไขเครื่องมื่อที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและขอเสนอแนะดำเนินการต่อไป.

การพัฒนาศักยภาพ : วิจัย และ : ๖
 ทักษะเฉพาะทาง : ๑

ขอแสดงความนับถือ

- คู่มือการบริหารจัดการชุมชน
 100 ตัวอย่าง การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ 2525
 1. การบริหารชุมชน

(รองศาสตราจารย์.ดร สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

[illegible]

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดีดา อคคปณโณ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC)

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้
โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นันทนาการ รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. มาตรฐาน มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓. สารสำคัญ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔. สารการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๕. สมรรถนะ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๖. จุดประสงค์การเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๗. กิจกรรมการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องตามกระบวนการ จัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้ มี ความสอดคล้องตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๐. การวัดผลและประเมินผล มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสอดคล้องตามกระบวนการจัดการเรียนรู้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของใบงาน
โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ใบ งาน ที่	รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมิน จาก ผู้เชี่ยวชาญ
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

	ตัวชี้วัด								
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔	ข้อที่ ๑ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๒ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๓ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

	ตัวชี้วัด								
	ข้อที่ ๔ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
	ข้อที่ ๕ คำถาม - คำตอบ มีความสอดคล้องกับ ตัวชี้วัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของใบงาน โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หันทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มีค่าความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผลการประเมิน พบว่า ใบงานทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์หนีทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

รายการที่ประเมิน	ระดับการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน					ΣR	ระดับ คุณภาพ	ผลการ ประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. พระมหากัสสปเถระมีภิกษุเป็น ลูกศิษย์คอยดูแลรับใช้ประจำที่รูป ก. ๑ รูป ข. ๒ รูป ค. ๓ รูป ง. ๔ รูป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒. ชื่อว่า อุรุทกสัททกะ แปลว่าอะไร ก. เสียงบาตรเปล่า ข. เสียงจานเปล่า ค. เสียงช้อนเปล่า ง. เสียงกระบวยเปล่า	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๓. ภิกษุอุรุทกสัททกะตอบโยมของ พระมหากัสสปเถระว่าท่านไปไหน จึงไม่มาบิณฑบาต ก. ท่านไปกิจนิมนต์ ข. ท่านไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ค. ท่านไม่สบาย(อาพาธ) ง. ท่านไปเยี่ยมโยมบิดา มารดา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๔. ภิกษุอุรุทกสัททกะ ตายแล้วได้ ตกนรกขุมไหน ก. อเวจีมหานรก ข. มหาตাপนมหานรก ค. มหาโรรัมมหานรก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ง. สัญชีวมหานรก								
๕. พระศาสดาตรัสสอนว่า “ภิกษุ ตั้อรันว่ายากสอนยาก โกรธเคือง คำสั่งสอนของอาจารย์ ทำลายที่พัก ของอาจารย์” ภิกษุตั้อรันจัดเป็น คนประเภทใด ก. เป็นคนฉลาด ข. เป็นคนดี ค. เป็นคนโง่ ง. เป็นคนพาล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๖. ลิงไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัย อย่างมนุษย์ได้ เพราะอะไร ก. เพราะไม่มีมือ ข. เพราะไม่มีเท้า ค. เพราะไม่มีปัญญา ง. เพราะไม่มีเงิน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๗. ลิงโกรธไม่พอใจนกขมิ้น เพราะ เหตุใด ก. เพราะคิดว่านกขมิ้นดู หมิ่นเหยียดหยาม ข. เพราะคิดว่านกขมิ้นพูด ไม่ให้กำลังใจ ค. เพราะคิดว่านกขมิ้นด่า ด้วยคำพูดหยาบคาย ง. เพราะอิจฉาริษยานก ขมิ้นที่มีรังอยู่สบาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๘. ลิงโกรธไม่พอใจนกขมิ้นแล้ว ได้ ทำอะไรต่อนกขมิ้น ก. ได้สร้างรังให้นกขมิ้น ข. ได้ทุบทำลายรังของนก ขมิ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ค. ได้ข้ามกขมื่น ง. ได้ด่านกขมื่น								
๙. นกขมื่นมีรังอยู่ในที่ไหน ก. ป่าเวฬุวัน ข. ป่าอสีปตนมฤคทายวัน ค. ป่าอนุปิยอัมพวัน ง. ป่าหิมพานต์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๐. ภิกษุผู้เฝ้ากุฎีในบัดนี้ ในอดีต เกิดเป็นอะไร ก. ลิง ข. ช้าง ค. นกขมื่น ง. เสือ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๑. อุบาสกมิตตคันถกะอาศัยอยู่ในเมืองใด ก. พาราณสี ข. เวสาลี ค. ราชคฤห์ ง. สāvātthī	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๒. การให้ทาน การพุดจาด้วย ถ้อยคำที่ไพเราะ การบำเพ็ญตนให้ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตัว เสมอต้นเสมอปลาย เรียกว่าธรรม อะไร ก. สังคหวัตถุ ๔ ข. อิทธิบาท ๔ ค. อริยสัจ ๔ ง. พรหมวิหาร ๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๓. อุบาสกมิตตคันถกะบรรลु ธรรมอะไร ก. พระโสดาบัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ข. พระสภากาฬ ค. พระอนาคามี ง. พระอรหันต์								
๑๔. อุบาสกมิตตคันถกะได้ผู้กมิตร กับบุคคลใดเป็นคนแรก ก. พระราชา ข. อำมาตย์ ค. คนเฝ้าประตูพระนคร ง. เสนาบดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๕. ภรรยาของอุบาสกมิตตคันถกะ ให้อุบาสกไปทำอะไรกับบุคคลต่าง ๆ ก. ผู้กซื้อมือ ข. ผู้กคอก ค. ผู้กขา ง. ผู้กมิตร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๖. พญาเหยี่ยวไม่ได้ผู้กมิตรกับ สัตว์ชนิดไหน ก. พญานาค ข. พญานกออก ค. พญาเต่า ง. พญาราชสีห์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๗. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้เอน้ำมา พนใส่คบเพลิงจนดับ ก. พญาเหยี่ยว ข. พญานกออก ค. พญาเต่า ง. พญาราชสีห์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๑๘. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้ไล่ นายพรานจนหนีไป ก. พญาเหยี่ยว ข. พญานกออก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ค. พญาเต่า ง. พญาราชสีห์								
๑๙. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้เอาเปี้ยก ต้มและสาหร่ายมาดับไฟ ก. พญาเหยี่ยว ข. พญานกออก ค. พญาเต่า ง. พญาราชสีห์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้
๒๐. นางเหยี่ยวให้กำเนิดลูกน้อยกี่ ตัว ก. ๑ ตัว ข. ๒ ตัว ค. ๓ ตัว ง. ๔ ตัว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	นำไปใช้ได้

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์นิทานชาดก จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน มี
ค่าความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับ ๑.๐ ทุกข้อ ผลการประเมิน พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)

โรงเรียนวัดดอกไม้
รับที่ 1086
วันที่ 22 / 2 / 61
เวลา 14.00
ที่ ศธ ๖๑๐๓.๕/๕๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงการทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอกไม้
ที่ส่งมาด้วย แบบทดลองเครื่องมือวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระมหากษัตริย์ ญาธิสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชา
พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และแนวทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอกไม้ ด้วยดีตั้งมีเอกสารที่
แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ
โอกาสนี้.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนोक)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔
พระศักดิ์ดา อคฺคปัญโญ ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

- ผอ.โรงเรียนวัดดอกไม้
ได้ส่งเอกสารไปเรียบร้อยแล้ว
H K

ภาคผนวก จ

ผลวิเคราะห์จากการทดลองเครื่องมือวิจัย (try out)

ผลวิเคราะห์ความยากง่าย (P) ของข้อสอบ

จากนักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ป.๔/๑ จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบ ๒๐ ข้อ

ลำดับข้อสอบ	จำนวนคนที่ตอบถูก	ค่าความยากง่าย (P)	ผลวิเคราะห์	แปลความ	ระดับเกณฑ์
๑	๑๑	๐.๕๗	ดีมาก	ยากพอเหมาะ	นำไปใช้ได้
๒	๑๑	๐.๖๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๓	๑๕	๐.๗๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๔	๑๓	๐.๗๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๕	๑๓	๐.๖๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๖	๑๒	๐.๕๗	ดีมาก	ยากพอเหมาะ	นำไปใช้ได้
๗	๑๑	๐.๕๓	ดีมาก	ยากพอเหมาะ	นำไปใช้ได้
๘	๑๔	๐.๗๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๙	๑๓	๐.๖๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๐	๑๕	๐.๖๓	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๑	๑๕	๐.๗๗	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๒	๑๒	๐.๖๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๓	๑๒	๐.๕๗	ดีมาก	ยากพอเหมาะ	นำไปใช้ได้
๑๔	๑๔	๐.๖๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๕	๑๑	๐.๕๗	ดีมาก	ยากพอเหมาะ	นำไปใช้ได้
๑๖	๑๕	๐.๘๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๗	๑๕	๐.๘๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๘	๑๔	๐.๘๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๑๙	๑๔	๐.๗๗	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้
๒๐	๑๔	๐.๖๐	ดี	ค่อนข้างง่าย	นำไปใช้ได้

จากการนำเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้นักเรียนกลุ่มนอกตัวอย่าง (Try Out) ได้ลองทำ พบว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อ มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ในระหว่าง ๐.๕๓ – ๐.๘๐ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

ผลวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบ

นักเรียนนอกกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ป.๔/๑ จำนวน ๓๐ คน ต่อข้อสอบ ๒๐ ข้อ

ลำดับ ข้อสอบ	กลุ่มที่แบ่ง ตามระดับ คะแนน	จำนวนคน ที่ตอบถูก	ค่าอำนาจ จำแนก (r)	ผลการวิเคราะห์	ระดับเกณฑ์
๑	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๓๓	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๖			
๒	กลุ่มสูง	๑๑	๐.๒๐	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๘			
๓	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๕๓	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๗			
๔	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๒๗	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๙			
๕	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๖			
๖	กลุ่มสูง	๑๒	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๗	กลุ่มสูง	๑๑	๐.๔๐	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๘	กลุ่มสูง	๑๔	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๗			
๙	กลุ่มสูง	๑๓	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๖			
๑๐	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๗๓	อำนาจจำแนกดีมาก	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๔			
๑๑	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๘			
๑๒	กลุ่มสูง	๑๒	๐.๔๐	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๖			

๑๓	กลุ่มสูง	๑๒	๐.๔๗	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๕			
๑๔	กลุ่มสูง	๑๔	๐.๖๗	อำนาจจำแนกดีมาก	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๔			
๑๕	กลุ่มสูง	๑๑	๐.๓๓	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๖			
๑๖	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๔๐	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๙			
๑๗	กลุ่มสูง	๑๕	๐.๔๐	อำนาจจำแนกดี	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๙			
๑๘	กลุ่มสูง	๑๔	๐.๒๗	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๑๐			
๑๙	กลุ่มสูง	๑๔	๐.๓๓	อำนาจจำแนกพอใช้	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๙			
๒๐	กลุ่มสูง	๑๔	๐.๖๗	อำนาจจำแนกดีมาก	นำไปใช้ได้
	กลุ่มต่ำ	๔			

จากการนำเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้นักเรียนกลุ่มนอกตัวอย่าง (Try Out) ได้ลองทำ พบว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในระหว่าง ๐.๒๐ – ๐.๗๓ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

ผลวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Kr20) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เพื่อนำไปใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้โปรแกรม Excel ตามตารางดังต่อไปนี้

ผลจากการวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่น (Kr20) สามารถแทนค่าตามสูตรดังต่อไปนี้

ข้อที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	X	X2
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	20	400
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	19	361
3	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19	361
4	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19	361
5	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19	361
6	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19	361
7	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	18	324
8	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	17	289
9	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	17	289
10	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	17	289
11	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	16	256
12	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	16	256
13	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	16	256
14	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	16	256
15	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	16	256
16	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16	256
17	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	16	256
18	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	14	196
19	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	11	121
20	0	0	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	10	100
21	0	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	10	100
22	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	9	81
23	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	8	64
24	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	7	49
25	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	7	49
26	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	7	49
27	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	6	36
28	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	4	16
29	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	4	16
30	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	4	16
รวม	17	19	22	22	19	17	16	21	19	19	23	16	17	16	17	24	24	24	23	18	337	157603
p	0.57	0.63	0.73	0.73	0.63	0.57	0.53	0.70	0.63	0.63	0.77	0.60	0.57	0.60	0.57	0.80	0.80	0.80	0.77	0.60		
q	0.43	0.37	0.27	0.27	0.37	0.43	0.47	0.30	0.37	0.37	0.23	0.40	0.43	0.40	0.43	0.20	0.20	0.20	0.23	0.40		
pq	0.25	0.23	0.20	0.20	0.23	0.25	0.21	0.23	0.23	0.23	0.18	0.24	0.25	0.24	0.25	0.16	0.16	0.16	0.18	0.24	4.32	
s2	5078.51																					
kr20	1.05																					

$$S_t^2 = \frac{(\text{ผลรวม } X^2) - (\text{ผลรวม } X)^2}{\text{ผลรวม } X}$$

เมื่อ

$$X = 337$$

$$X^2 = 157603$$

$$N = 30$$

$$N^2 = 900$$

$$Pq = 4.32$$

$$n-1 = 29$$

$$S_t^2 = 5078.51$$

$$r_t = \frac{20}{29} \left\{ 1 - \frac{4.32}{5078.51} \right\}$$

เมื่อ

$$n = 30$$

$$n-1 = ๑๙$$

$$\sum pq = ๔.๓๒$$

$$S_t^2 = ๕๐๗๘.๕๑$$

$$Kr20 = ๑.๐$$

จากการนำเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปให้นักเรียนกลุ่มนอกตัวอย่าง (Try Out) ได้ลองทำ พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Kr20) อยู่ในระดับ ๑.๐ ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูง ที่สามารถนำไปใช้ได้

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกเครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัย

โรงเรียนวัดดอกไม้
รับที่ 1086
วันที่ 28 / 09 / 69
เวลา 09.00
ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหลังพื้นที่ทดลองการสอนจริง เพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอกไม้

ด้วย พระมหาภาควม ญาฐานิสโร นามสกุล นาคทั้ง รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๒๐๑ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชา
พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการ
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอกไม้ จึงขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์ดำเนินการต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร สมชัย ศรีนोक)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ติดต่อประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระศักดิ์ดา อุดมปัญญา ๐๘๑-๑๘๖-๔๑๖๔

- มจร ๗๐๓๓๓ อ.สมชัย
๒๕๖๑
H R

ภาคผนวก ช
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจริง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจริง เพื่อหาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า
T-Test โดยใช้โปรแกรม SPSS ได้ดังต่อไปนี้

จำนวน นักเรียน (N)	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ๒๐	คะแนนทดสอบหลังเรียน (Posttest) ๒๐
๑	๑๐	๑๙
๒	๑๑	๒๐
๓	๕	๑๘
๔	๑๒	๒๐
๕	๑๓	๑๘
๖	๑๑	๑๘
๗	๑๐	๑๙
๘	๘	๒๐
๙	๗	๒๐
๑๐	๖	๑๙
๑๑	๕	๑๗
๑๒	๗	๑๘
๑๓	๘	๑๗
๑๔	๙	๑๘
๑๕	๑๐	๑๙
๑๖	๑๑	๒๐
๑๗	๑๒	๑๗
๑๘	๑๐	๑๙
๑๙	๙	๑๗
๒๐	๗	๒๐
๒๑	๘	๑๙
๒๒	๕	๑๘
๒๓	๘	๒๐
๒๔	๑๐	๒๐
๒๕	๑๑	๑๘

๒๖	๑๒	๑๙
๒๗	๙	๒๐
๒๘	๘	๑๘
๒๙	๖	๑๙
๓๐	๗	๑๘
รวม	๒๖๕	๕๖๒
ค่าเฉลี่ย	๘.๘๓	๑๘.๗๓
ค่า S.D.	๒.๒๗๖	๑.๐๔๘
ค่า T	-๒๒.๘๙๓	

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Pretest	8.83	30	2.276	.415
Posttest	18.73	30	1.048	.191

ตารางที่ ๑ เป็นตารางสรุปค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและจำนวน Case จำแนกตามตัวแปรคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 Pretest & Posttest	30	.140	.461

ตารางที่ ๒ เป็นตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ค่าที่ ๐.๑๔๐ แสดงว่าคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงและไปในทิศทางเดียวกัน

Paired Samples Test

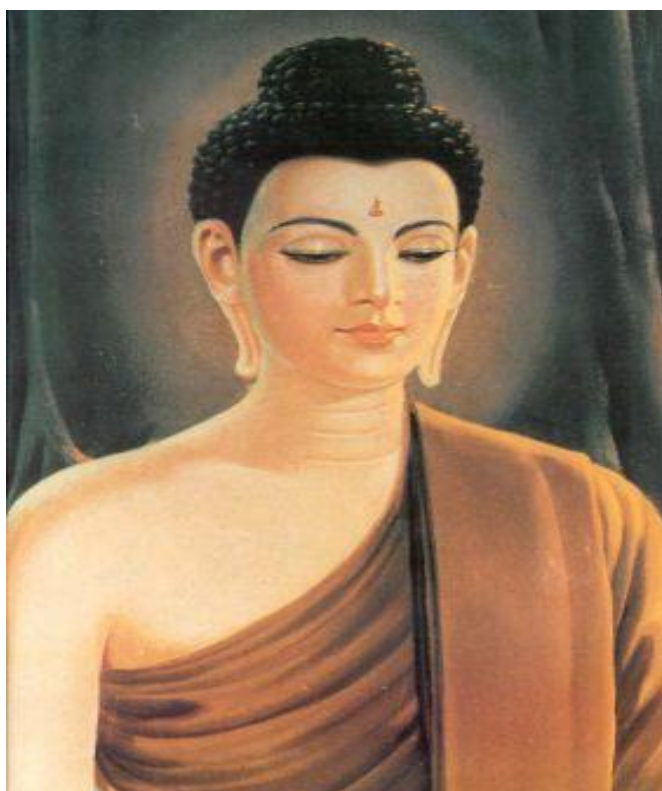
	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 Pretest - Posttest	-9.900	2.369	.432	-10.784	-9.016	-22.893	29	.000

ตารางที่ ๓ เป็นตารางค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน (Mean) อยู่ที่ระดับ -๙.๙๐๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างของตัวแปรคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียน (Std. Deviation) อยู่ที่ระดับ ๒.๓๖๙ ค่าสถิติทดสอบ (t) อยู่ที่ระดับ -๒๒.๘๙๓ และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติแบบสองทาง (Sig) อยู่ในระดับที่ .๐๐๐ ซึ่งนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ภาคผนวก ซ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คู่มือการจัดการเรียนรู้

โดยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก
 รายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอน
 ของพระพุทธศาสนา

จัดทำโดย

พระมหาภาคภูมิ ฐานิสฺสโร (นาคทั้ง)
 นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะครุศาสตร์ สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พุทธศักราช ๒๕๖๑

คำชี้แจง

คู่มือการจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยยึดนิทานชาดกที่ปรากฏในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการนำเอานิทานชาดกมาเป็นแนวทางในการจัดทำชุดแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

ในด้านเนื้อหาที่สอนในครั้งนี้ ได้แก่ นิทานชาดก รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เลือกวิชานี้เป็นเพราะว่าผู้สอนได้สอนในรายวิชานี้มาแล้วมองเห็นปัญหาบางประการจึงเกิดการตระหนักในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นที่กระบวนการคิดวิเคราะห์ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดกนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ท่านที่สนใจในเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้มากพอสมควร

จัดทำโดย

พระมหาภาควมณี ฐานิสฺสโร (นาคทั้ง)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก ในครั้งนี้ผู้สอนได้ตระหนักถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

๑. ผู้สอน เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการที่จะแปลมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เป็นตัวหนังสือให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม น่าสนใจ และมีกระบวนการเรียนรู้หลากหลายวิธีอย่างอิสระ จะต้องรู้จักเลือกปรับปรุงเทคนิคและวิธีการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนโดยไม่ใช้วิธีการเดียว ควรมีการดัดแปลงและเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาในแต่ละเรื่องเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

๒. ผู้เรียน เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความสมบูรณ์ของร่างกาย ผู้เรียนควรมีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และมีโอกาสเลือกวิธีเรียนได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมภายใต้การแนะนำของผู้สอน

๓. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้

๔. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ อุปกรณ์ช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้แล้วผู้สอนต้องมีวิธีการประยุกต์ใช้สื่อในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

๕. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีวิธีการที่จะจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางวิชาการ เช่น จัดห้องชวนคิด ห้องกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา การดัดแปลงห้องเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ดี และจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ ผู้สอนได้เน้นถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะนิทานชาดก มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ๓ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นเกริ่นนำ

- นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

ขั้นสอน

- ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน
- ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว

- ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้ว รวมทั้งสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู - นักเรียน

- ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงาน เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว

- นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

- ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

สิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียม

สิ่งที่ผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจให้ดีเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จผู้สอนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑. หลักสูตร (Curriculum) หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ โดยได้รับการรับรองมาตรฐานของหลักสูตรจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว เพื่อกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ให้นักเรียนได้รับตามจำนวนหน่วยกิตและปีสำหรับเรียนตามปีการศึกษาที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

๒. คำอธิบายรายวิชา (Course Description) คือ สารที่กำหนดเป็นหลักของแต่ละรายวิชาในหลักสูตรที่ได้รับการอนุมัติแล้ว ส่วนใหญ่จะเขียนเพียงหลักสำคัญของวิชานั้น

๓. คำโครงรายวิชา (Course Outline) หมายถึง การกำหนดโครงร่างของการสอนแต่ละรายวิชา

๔. แผนการสอน (Lesson Plan) หมายถึง รายละเอียดของกิจกรรม วิธีการสอน เนื้อหาในแต่ละหน่วย หรือแต่ละชั่วโมงที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ เพื่อสอนในแต่ละชั่วโมง โดยอาจกำหนดเป็น

๔.๑ แผนการสอนรายสัปดาห์ คือ การนำเนื้อหาตามที่ได้กำหนดไว้จากประมวลการสอนรายวิชามาแบ่งเป็น หัวข้อการสอนย่อย ๆ เพื่อที่จะสอนในแต่ละสัปดาห์

๔.๒ แผนการสอนรายครั้ง คือ การนำเนื้อหาตามที่ได้กำหนดไว้มาแบ่งเป็นหัวข้อย่อยที่มีขอบเขตเนื้อหาที่พอเหมาะกับการสอนแต่ละครั้ง

บทบาทของผู้สอน

ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกระบวนการให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ ผู้สอนจึงควรมีความรู้ในทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ และเข้าใจสาระสำคัญของบทเรียนอย่างดี ปรับบทบาททัศนคติของตนเองและของผู้เรียนให้สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองดังนี้

๑. ผู้สอนเป็นผู้จัดทำให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดบริบทของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้ความคิดให้ซับซ้อนยิ่งขึ้นกำหนดให้ผู้เรียนเห็นปัญหาที่มีขอบเขตกว้างขวาง กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาของเขา

๒. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมโดยควบคุมกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

๓. เป็นผู้ชี้แนะไม่ใช่ชี้นำ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนตามโอกาสที่เหมาะสม (ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา)

๔. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกันตลอดจนรับฟังและสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

๕. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเกิดความเป็นกันเองและมีความเป็นมิตรที่ดีต่อกันคอยช่วยแก้ปัญหาให้ผู้เรียนครูจึงควรมีความเป็นมิตร

๖. ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ตลอดจนส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้รู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

๗. การจัดเวลาสอนควรจัดให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับเวลาให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนต้องพยายามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมภายในเวลาที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

การจัดห้องเรียน

การจัดห้องเรียนและการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท เป็นสิ่งเร้าสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อยากเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียน ครูนับเป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้เด็กแต่ละคนพบความสามารถของตนเองผ่านทางกิจกรรมและปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน นั่นก็คือการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้น่าเรียนได้ หลักการจัดห้องเรียนที่เหมาะสมนั้น ดังนี้

๑. การจัดสภาพห้องเรียนต้องคำนึงถึงลักษณะการเรียนการสอน และวิธีการสอน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ นอกจากนี้การจัดห้องเรียนต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในบางครั้งการจัดห้องเรียนควรคำนึงถึงความสะดวกและความยืดหยุ่นของการใช้งานด้วย

๒. โต๊ะ เก้าอี้ ควรเป็นแบบที่เบาไม่เทอะทะ เพื่อสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือปรับปรุงลักษณะภายในห้องเรียนและการจัดวางจะต้องอยู่ในลักษณะที่เหมาะสม ไม่สร้างปัญหาในระหว่างการเรียนการสอน เช่น การบังกัน เป็นต้น

๓. เสียง จะต้องให้เกิดการได้ยินอย่างทั่วถึงและถ้าใช้เครื่องขยายเสียงจะต้องคำนึงถึงเสียงสะท้อนด้วย

๔. ไฟฟ้าและความสว่าง แสงสว่างภายในห้องเรียน จะได้จากแสงธรรมชาติหรือแสงจากหลอดไฟจะต้องมีความสว่างพอเหมาะ ควรมีการติดตั้งหลอดไฟในตำแหน่งที่เหมาะสมกับการใช้งาน ตลอดจนการติดตั้งปลั๊กไฟต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อสะดวกต่อการใช้งานและความปลอดภัย

๕. การระบายอากาศในห้องเรียน จำเป็นต้องมีการถ่ายเทอากาศได้ดี

๖. การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา จะต้องจัดวางในที่ที่เหมาะสมโดยคำนึงการกำหนดลักษณะการใช้งานและประสิทธิภาพของการใช้งาน

เนื้อหาสาระของการจัดการเรียนรู้

ด้านเนื้อหาสาระที่ผู้สอนได้คัดเลือกมาในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รายวิชา พระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยใช้เวลาสอนจำนวน ๔ ชั่วโมง อิงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ดังนี้

๑. มาตรฐาน

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด

๑) ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๓. สาระการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑ เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องกุฏิทูลสกชาดกในปัจจุบันชาติ

ชั่วโมงที่ ๒ เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องกุฏิทูลสกชาดกในอดีตชาติ

ชั่วโมงที่ ๓ เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องมหาอุกกุสชาดกในปัจจุบันชาติ

ชั่วโมงที่ ๔ เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องมหาอุกกุสชาดกในอดีตชาติ

การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

รายการประเมิน	การประเมิน			ผู้ประเมิน	เวลาประเมิน	สถานที่ประเมิน
	เครื่องมือ	วิธีการ	เกณฑ์การผ่าน			
ด้านความรู้ (K)	มอบหมาย - งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	ตรวจประเมิน - งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	ร้อยละ ๖๐ ร้อยละ ๖๐	ครู	- ระหว่างเรียน - หลังเรียน	โรงเรียน
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)	- แบบคำถาม	- ตรวจคะแนนจากการตอบคำถาม	คุณภาพระดับ ๓	ครู	ระหว่างเรียน - หลังเรียน	โรงเรียน
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)	- รายชื่อนักเรียน - แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ - แบบประเมินการทำงาน	- เรียกชื่อเข้าเรียน - สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ - ประเมินชิ้นงาน	คุณภาพระดับ ๓	ครู นักเรียน เพื่อน	- ระหว่างเรียน - หลังเรียน	โรงเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานชาดกเรื่องกุกกุฏสกชาดกในปัจจุบันชาติ

สอนวัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... (จำนวน ๑ ชั่วโมง)

.....

๑. มาตรฐาน

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๓. สาระสำคัญ

การศึกษานิทานชาดกเป็นเรื่องราวของอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษานิทานชาดกนำมาซึ่งข้อคิดที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นถึงความประพฤติ ความรับผิดชอบชั่วดี ที่มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติ ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น ผู้เรียนจึงควรวิเคราะห์ แยกแยะ ในเนื้อหาที่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้องดังต่อไปนี้

๔. สาระการเรียนรู้

- เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องกุกกุฏสกชาดกในปัจจุบันชาติ

๕. สมรรถนะ

๑) ความสามารถในการสื่อสาร	๒) ความสามารถในการคิด
๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา	๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)	ด้านคุณลักษณะ (A)
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ : - เรื่องราวของภิกษุชื่อว่าอุฬุ งกัศทกะได้ถูกต้อง	นักเรียนสามารถ อภิปราย : - เรื่องราวของภิกษุชื่อว่าอุฬุ งกัศทกะได้ถูกต้อง	นักเรียนมีคุณลักษณะคือ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย

- ข้อธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนหมู่เหล่าภิกษุที่ไปเข้าเฝ้าได้ถูกต้อง	- ข้อธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนหมู่เหล่าภิกษุที่ไปเข้าเฝ้าได้ถูกต้อง	- ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ
--	--	---

๗. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นกรรณนำ

- นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

ขั้นสอน

- ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน
- ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้ว รวมทั้ง

สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู - นักเรียน

- ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงาน เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว
- นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
- ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑) หนังสือ พระพุทธศาสนา ป.๔	๒) ห้องสมุด
๓) ยูทูบ	๔) อินเทอร์เน็ต
๕) เพาเวอร์พอยท์	๖) ใบความรู้

๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน

- งานนำเสนอ	- รายงาน
- ใบงาน	- แบบทดสอบ

๑๐. การวัดผลและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	เครื่องมือวัด	วิธีวัด	เกณฑ์การประเมินผล
ด้านความรู้ (K)	- งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	- ตรวจงานนำเสนอ - ตรวจงานค้นคว้า	ร้อยละ ๖๐

ด้านทักษะ/ กระบวนการ (P)	- แบบคำถาม	- ตรวจคะแนนจากการ ตอบคำถาม	คุณภาพระดับ ๓
ด้านคุณลักษณะ (A)	- รายชื่อนักเรียน - แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้ - แบบประเมินการทำงาน	- เรียกชื่อเข้าเรียน - สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ - ประเมินชิ้นงาน	คุณภาพระดับ ๓

๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

๑๒.๓ แนวทางการแก้ไข

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนแผน

ชุดการอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (ชุดที่ ๑)

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (เวลา ๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานขาดกเรื่องกุฎิพุทธขาดกในปัจจุบันชาติ

ครูสอน พระมหาภาคภูมิ ฐานิสโร

ณ เมืองราชคฤห์ในแคว้นมคธ พระมหากัสสปเถระพำนักอยู่ที่อรัญญิกูฏี(ที่พักอาศัยของ
ภิกษุในป่า) โดยมีภิกษุหนุ่ม ๒ รูปเป็นลูกศิษย์คอยดูแลรับใช้ประจำ ภิกษุรูปหนึ่งขยันมีอุปการะดีแก่
พระเถระ แต่อีกรูปหนึ่งกลับเกียจคร้านว่ายากสอนยาก คราวใดที่ภิกษุขยันตื่นแต่เช้าตรู่ กระทำ
กิจวัตรปัดกวาดเช็ดถู เตรียมน้ำฉันน้ำใช้ไว้แล้ว ภิกษุเกียจคร้าน จะฉวยโอกาสรีบไปหาพระเถระผู้เป็น
อาจารย์ทันที ใหัวแล้วกล่าวว่า "ท่านอาจารย์ครับ ผมได้ตระเตรียมน้ำไว้เรียบร้อยแล้ว ขอท่าน
อาจารย์โปรดใช้ล้างหน้าด้วยเถิดครับ"ภิกษุเกียจคร้านทำเหมือนตนได้ปัดกวาดเตรียมน้ำไว้เอง กระทำ
เอาหน้ากับอาจารย์เช่นนี้เสมอๆ แม้ถูกเพื่อนภิกษุตักเตือนก็ไม่แก้ไข ยังดีที่ร้อนที่จะเกียจคร้านอยู่
ดังเดิม เอาแต่ฉันอาหารแล้วก็ไปนอน ภิกษุขยันจึงบังเกิดความคิดขึ้นว่า "เห็นทีเราจะต้องทำการ
เปิดเผยพฤติกรรมของพระหัวดีนี้ ให้ปรากฏแก่สายตาของอาจารย์แล้ว" วันรุ่งขึ้น ภิกษุขยันตื่นมา
แต่เช้ามืด ทำกิจวัตรทุกสิ่งแล้ว ก็ตม่น้ำสำหรับอาบเตรียมไว้ให้อาจารย์ พอภิกษุหัวดีตื่นนอนแล้ว
เห็นน้ำตม่น้ำไว้เรียบร้อยแล้วรีบไปหาอาจารย์เพื่อบอกว่า "ท่านอาจารย์ครับ ผมได้ตม่น้ำอาบเอาไว้ให้แล้ว
ขอให้ท่านอาจารย์ไปอาบเถิดครับ" พระมหากัสสปเถระก็รับคำ "ดีละ เราจะไปอาบ" แล้วมาพร้อมกับ
ภิกษุหัวดีนั้น แต่พอมาถึงกลับไม่มีน้ำตม่น้ำไว้เลย จึงถามขึ้นว่า "ไหนเล่า น้ำตม่น้ำอยู่ที่ไหน?" ภิกษุหัวดี
ทั้งงุนงงทั้งตกใจ รีบไปยังโรงไฟ (โรงอบสมุนไพรรักษาโรค) เพื่อหาน้ำมาตม่น้ำ แต่พอหย่อนกระบวยตัก
น้ำลงไปโนเือง ก็ได้ยินแต่เสียงกระบวยกระทบโองที่ว่างเปล่าเท่านั้น ตั้งแต่นั้นมาภิกษุหัวดีนั้น จึงถูก
เรียกชื่อว่า อูหุงกสัททกะ (เสียงกระบวยเปล่า)

ฝ่ายภิกษุขยันได้นำน้ำที่ตม่น้ำ ซึ่งเอาไปแอบซ่อนไว้ออกมาให้อาจารย์ได้อาบ แล้วเล่าความ
จริงต่างๆ ให้ฟัง อาจารย์จึงได้รู้ว่า ภิกษุอูหุงกสัททกะเป็นคนหัวดี ว่ายากสอนยากอย่างไร เย็นวัน
นั้นเอง เมื่อภิกษุเกียจคร้านได้มาหาอาจารย์ พระมหากัสสปเถระจึงอบรมสั่งสอนว่า "ตามธรรมดาของ
ผู้เป็นสมณะ (ผู้สงบระงับกิเลส) นั้น ย่อมกล่าวแต่สิ่งที่ตนทำเท่านั้นว่าเราทำ อย่างนี้จึงควร หากกล่าว
ให้ผิดเพี้ยนไปเป็นอื่น ย่อมกลายเป็นสัมปชานมุสาวาท คือการกล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้อยู่ ฉะนั้น นับแต่นี้ไป
เธออย่าได้กล่าวเท็จอย่างนี้อีกเลย" ภิกษุอูหุงกสัททกะฟังคำสอนของอาจารย์แล้ว ก็ไม่ชอบใจจึงโกรธ
แค้นอาจารย์ พอถึงเช้าของวันใหม่ จึงไม่ยอมไปบิณฑบาตกับอาจารย์หรือกับภิกษุรูปอื่นๆ แต่มุ่งไปยัง
ตระกูลอุปัฏฐาก (ตระกูลที่ช่วยอุปถัมภ์อยู่) ของพระมหากัสสปเถระ เมื่อโยมเหล่านั้นถามว่า "พระคุณ
เจ้า ก็แล้วอาจารย์ของท่านไปไหนเสียเล่า" ภิกษุอูหุงกสัททกะตอบว่า "อ้อ! ท่านอาจารย์ไม่ค่อยสบาย

กินอยู่ไม่ผาสุก จึงพักอยู่ในวิหารนั้นแหละ" โยมถามว่า"ถ้าเช่นนั้น ได้ของอะไรขบฉันดีเล่า จึงจะสุขสบายขึ้น" ภิกษุอุรุฬุกัสสทกะพูดว่า "ขอให้โยมเอาอาหารอันประณีตมาเถิด อาตมาจะนำไปให้" ด้วยการกล่าวขอดังนี้ ภิกษุหัวต้อจึงได้อาหารอันประณีตมากมาย แล้วถือเอาไปหาสถานที่เหมาะ นั่งขบฉันอาหารตามชอบใจของตน จากนั้นจึงค่อยกลับคืนสู่วิหาร

เช้าวันถัดมา พระมหากัสสปเถระได้ไปฉันอาหารที่ตระกูลอุปัฏฐากนั้น พวกเขาพากันถามไถ่ว่า "พระคุณเจ้าผู้เจริญ ท่านอาพาธ (เจ็บป่วย) ถึงกับต้องพักอยู่แต่ในวิหารเท่านั้นหรือ เมื่อวานนี้ พวกกระผมได้ฝากอาหารอันประณีต ถวายไปกับลูกศิษย์ที่คอยดูแลรับใช้ท่าน ไม่ทราบ ว่า พระคุณเจ้า ได้บริโภคอาหารนั้นหรือไม่" พระเถระได้แต่นิ่งเฉย มียอมตอบในเรื่องนั้น เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้ว จึงกลับไปยังวิหารเรียกหาภิกษุอุรุฬุกัสสทกะ ให้มาพบ เมื่อสอบถามชัดเจนแล้ว จึงกล่าวตักเตือนสั่งสอนว่า "การที่เธอเที่ยวไปขอข้าวของในตระกูลโน้น อ้างว่าของสิ่งนั้นสิ่งนี้สมควรแก่อาจารย์ แล้วก็นำไปบริโภคเสียเอง นี่เป็นการกระทำที่โกหกผิดศีล หรือแม้แต่ขึ้นชื่อว่าการขอ ก็เป็นการกระทำที่ไม่สมควรแก่สมณอยู่แล้ว เธอจงเลิกประพฤติอนาจาร (ประพฤติชั่วน่าอัปยศ) เยี่ยงนี้โดยเด็ดขาด"ยิ่งถูกตำหนิติเตียน แทนที่จะสำนึกผิด ภิกษุอุรุฬุกัสสทกะยิ่งแค้นอาฆาตกว่าเดิม บังเกิดความคิดชั่วร้ายว่า "เมื่อวานนี้ ก็ว่ากล่าวเราเรื่องน้ำ มาวันนี้อาจารย์ก็อดกลั้นไม่ได้อีก ยังจะมาด่าว่าเราเรื่องแค่อาหารขบฉันเท่านั้น ช่างหาเรื่องทะเลาะกับเราเสียจริงๆ เอาละ! เรารู้แล้วว่า จะจัดการอย่างไรกับอาจารย์" รุ่งเช้าของวันใหม่ เมื่อพระมหากัสสปเถระกับภิกษุทั้งหลายออกไปบิณฑบาตแล้ว ภิกษุหัวต้อก็ฉวยโอกาสที่ปลอดคน จึงถือไม้ฆ้อนมาเที่ยวทุบภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ แตกทำลายสิ้น แล้วไม่พอ ยังจุดไฟเผากุฏิที่พักของอาจารย์วัดวายหมด จากนั้นจึงหลบหนีไป ด้วยผลแห่งการกระทำบาปกรรมนั่นเอง นับแต่นั้นมาภิกษุอุรุฬุกัสสทกะ ก็มีชีวิตอยู่อย่างอัตคัดขาดแคลนต้องอดอยากลำบากจนผอมโซ กายสกปรกเน่าเหม็นราวกับเปรตเดินดิน ทรมาณอยู่เช่นนั้น กระทั่งถึงแก่ความตาย แล้วยังต้องไปใช้หนี้กรรมในอเวจีมหานรกอีก เรื่องราวของภิกษุอุรุฬุกัสสทกะจึงโจษจันกันไปทั่วนครราชคฤห์

ครั้นพวกภิกษุจำนวนหนึ่งจากนครราชคฤห์ เดินทางไปเข้าเฝ้าพระศาสดายังนครสาวัตถี พระศาสดาทรงปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นว่า "พวกเธอมาจากที่ไหนเล่า"พวกภิกษุกราบทูลว่า"มาจากนครราชคฤห์ พระเจ้าข้า"พระศาสดาตรัสถามว่า"ใครละ เป็นอาจารย์คอยอบรมสั่งสอนพวกเธอ"พวกภิกษุกราบทูลว่า "พระมหากัสสปเถระ พระเจ้าข้า" พระศาสดาตรัสถามว่า "กัสสปะเป็นสุขสบายดีอยู่หรือ" พวกภิกษุกราบทูลว่า "พระเถระสุขสบายดี แต่สัทธวิหาริก (ลูกศิษย์)ผู้หนึ่ง โกรธเคืองในคำสั่งสอนของท่านอาจารย์ ถึงกับทำลายข้าวของเผากุฏิที่พักของอาจารย์จนหมดสิ้นแล้วหนีไปพระเจ้าข้า" พระศาสดาทรงสดับอย่างนั้นแล้ว จึงตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถ้าบุคคลใดได้สหายผู้มีปัญญารักษาตน มีปกติอยู่ด้วยกรรมดี เป็นนักปราชญ์ บุคคลนั้น พึงครอบงำอันตรายทั้งปวง มีใจชื่นชม มีสติเที่ยวไปด้วยกันกับสหายนั้น แต่ถ้าไม่ได้สหายเช่นนั้น พึงเที่ยวไปคนเดียวประเสริฐกว่า เพราะความเป็นสหายไม่มีในคนพาล ภิกษุหัวต้อรู้ว่ายากสอนยากนี้ก็เป็นคนพาล โกรธเคืองคำสั่งสอนของ

อาจารย์ ทำลายที่พักของอาจารย์ มิใช่ ในบัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน ก็เคยพาลโกรธเคืองทำลายที่พักอาศัยของผู้อื่นมาแล้วเหมือนกัน" พวกภิกษุได้ยินดังนั้น จึงทูลขอให้เล่าเรื่องราวพระศาสดาก็ทรงแสดงชาดกนั้น

ใบงานชุดที่ ๑

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หันทานชาดกเรื่องกุกกุฏสกชาดกในปัจจุบันชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุฒิ ฐานิสโร

๑. ลูกศิษย์ ๒ รูปของพระมหากัสสปะมีนิสัยต่างกันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒. ระหว่างภิกษุผู้ขยันกับภิกษุผู้เกียจคร้าน นักเรียนควรจะเลือกปฏิบัติตามภิกษุรูปใด

.....

.....

.....

๓. เพราะเหตุใด ภิกษุจึงถูกเรียกว่า อุพุงกสัททกะ (ผู้มีเสียงกระบายเปล่า)

.....

.....

.....

๔. เหตุใด ภิกษุผู้ขยันจึงแก่งเอาน้ำไปช้อนไว้

.....

.....

.....

๕. ภิกษุหัวดีอยากฉันอาหารที่อร่อย ใช้วิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน (ครั้งที่ ๑)

รายวิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : ๑. ลักษณะข้อสอบเป็นแบบปรนัย จำนวน ๕ ข้อ ๑ ข้อ ต่อ ๑ คะแนน (๕ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ☐
 ของกระดาษคำตอบ

๑. พระมหากัสสปเถระมีภิกษุเป็นลูกศิษย์คอยดูแลรับใช้ประจำที่รูป

ก. ๑ รูป

ข. ๒ รูป

ค. ๓ รูป

ง. ๔ รูป

๒. ชื่อว่า อุพุกกสัททกะ แปลว่าอะไร

ก. เสียงบาตรเปล่า

ข. เสียงจานเปล่า

ค. เสียงช้อนเปล่า

ง. เสียงกระบวยเปล่า

๓. ภิกษุอุพุกกสัททกะตอบโยมของพระมหากัสสปเถระว่าท่านไปไหน จึงไม่มาบิณฑบาต

ก. ท่านไปกินนิมนต์

ข. ท่านไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

ค. ท่านไม่สบาย(อาพาธ)

ง. ท่านไปเยี่ยมโยมบิดามารดา

๔. ภิกษุอุพุกกสัททกะ ตายแล้วได้ตกนรกขุมไหน

ก. อเวจีมหานรก

ข. มหาตปนมหานรก

ค. มหาโรรัมมหารก

ง. สัตถุขัมมหารก

๕. พระศาสดาตรัสสอนว่า “ภิกษุที่อริ้นว่ายากสอนยาก โกรธเคืองคำสั่งสอนของอาจารย์ ทำลายที่พัก
 ของอาจารย์” ภิกษุที่อริ้นจัดเป็นคนประเภทใด

ก. เป็นคนฉลาด

ข. เป็นคนดี

ค. เป็นคนโง่

ง. เป็นคนพาล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หิวนานชาดกเรื่องกุกกุฏสกชาดกในอดีตชาติ

สอนวัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... (จำนวน ๑ ชั่วโมง)

.....

๑. มาตรฐาน

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๓. สาระสำคัญ

การศึกษานิทานชาดกเป็นเรื่องราวของอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษานิทานชาดกนำมาซึ่งข้อคิดที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นถึงความประพฤติ ความรับผิดชอบชั่วดี ที่มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติ ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น ผู้เรียนจึงควรวิเคราะห์ แยกแยะ ในเนื้อหาที่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้องดังต่อไปนี้

๔. สาระการเรียนรู้

- เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องกุกกุฏสกชาดกในอดีตชาติ

๕. สมรรถนะ

๑) ความสามารถในการสื่อสาร	๒) ความสามารถในการคิด
๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา	๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)	ด้านคุณลักษณะ (A)
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ : - เรื่องราวของนกขมิ้นสอนลิง พาลได้ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่แฝงอยู่ใน	นักเรียนสามารถ อภิปราย : - เรื่องราวของนกขมิ้นสอนลิง พาลได้ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่แฝงอยู่ใน	นักเรียนมีคุณลักษณะคือ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้

เรื่องราวของนกขมิ้นสอนลิงพาล ได้ถูกต้อง	เรื่องราวของนกขมิ้นสอนลิงพาล ได้ถูกต้อง	- อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ
--	--	--

๗. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเกริ่นนำ

- นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

ขั้นสอน

- ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน
- ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้ว รวมทั้ง

สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู - นักเรียน

- ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงาน เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว
- นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
- ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑) หนังสือ พระพุทธศาสนา ป.๔	๒) ห้องสมุด
๓) ยูทูบ	๔) อินเทอร์เน็ต
๕) เพาเวอร์พอยท์	๖) ใบความรู้

๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน

- งานนำเสนอ	- รายงาน
- ใบงาน	- แบบทดสอบ

๑๐. การวัดผลและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	เครื่องมือวัด	วิธีวัด	เกณฑ์การประเมินผล
ด้านความรู้ (K)	- งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	- ตรวจงานนำเสนอ - ตรวจงานค้นคว้า	ร้อยละ ๖๐

ด้านทักษะ/ กระบวนการ (P)	- แบบคำถาม	- ตรวจคะแนนจากการ ตอบคำถาม	คุณภาพระดับ ๓
ด้านคุณลักษณะ (A)	- รายชื่อนักเรียน - แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้ - แบบประเมินการทำงาน	- เรียกชื่อเข้าเรียน - สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ - ประเมินชิ้นงาน	คุณภาพระดับ ๓

๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

๑๒.๓ แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนแผน

ชุดการอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (ชุดที่ ๒)

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานชาดกเรื่องกุกกุสกชาดกในอดีตชาติ

ครูสอน พระมหาภาควมูมิ ฐานิสโร

ในอดีตกาล ณ ป่าหิมพานต์ มีนกขมิ้นหนุ่มตัวหนึ่ง อาศัยอยู่โดดเดี่ยวลำพังทำรังเป็นที่พักเอาไว้ อย่างประณีตมั่นคงแข็งแรง แม้แต่ฝนตกลงมาก็มีอากรั่วรดได้ อยู่มาวันหนึ่ง ขณะที่ฝนกำลังตกหนักไม่ขาดเม็ด เพราะเริ่มเข้าสู่ฤดูฝน ปรากฏในที่ใกล้ๆ รังของนกขมิ้นนั้น มีลิงตัวหนึ่งนั่งเปียกปอนอยู่ที่คาบคไม้ กัดฟันแน่นสู้กับความหนาวเย็น นกขมิ้นเห็นลิงต้องลำบากทรมานอย่างนั้น จึงอดไม่ได้ที่จะถามไถ่ออกไปว่า "วานรเอ๋ย หัวของเจ้า มือเท้าของเจ้าก็มีเหมือนพวกมนุษย์ ก็แล้วทำไมเล่า เจ้าจึงไม่มีที่อยู่อาศัยอย่างมนุษย์บ้าง" ลิงเหลียวดูนกขมิ้นที่อยู่ในรังสุขสบาย มีที่กำบังฝนอย่างดีอบอุ่นแล้ว ก็ตอบไปว่า "เจ้านกขมิ้น แม้หัวของเรา มือเท้าของเราจะเหมือนพวกมนุษย์ก็จริง แต่ปัญหาที่พวกบัณฑิตบอกว่า เป็นสิ่งประเสริฐสุดในหมู่มนุษย์นั้น เราไม่มี เราจึงสร้างบ้านไม่เป็น แต่ถึงกระนั้น เราก็มีนิสัยชอบอยู่ของเราอย่างนี้แหละ เจ้าจะทำไม" นกขมิ้นฟังถึงแสดงนิสัยของตนเองแล้ว ด้วยความหวังดี จึงกล่าวเตือนสติออกไปว่า "นิสัยวานรนั้น มีใจไม่นิ่ง มีจิตกลับลอก มักประทุษร้ายมิตร มีปกติอยู่ได้ไม่ยั่งยืน ยิ่งไรที่พักอาศัยย่อมมีสุขภาพไม่ดี เจ้าจงสร้างอนุภาพ ให้เกิดขึ้นแก่ตน เปลี่ยนปกตินิสัยไม่ดีของเดิมไปเสียแล้วจงสร้างที่อยู่อาศัย เอาไว้ป้องกันลมฝนและความหนาวเถิด" ฟังแล้วรู้สึกว้าวุ่นสงสัย ลิงจึงโกรธไม่พอใจ บังเกิดความถือตัวว่า "เจ้านกขมิ้นตัวนี้ด่าว่าเรา ดูหมิ่นเหยียดหยามเรา เพราะมีรังอยู่สุขสบายฝนไม่รั่วรด ฉะนั้น เราจะจัดการ มันเสีย" คิดแล้วก็กระโจนใส่รังนกขมิ้นทันที หมายจับตัวนกขมิ้นเอาไว้ แต่ก็ยังเข้าไป เพราะนกขมิ้นเห็นท่าทางของลิงแล้ว ก็ไม่ไว้วางใจ บินหนีไปก่อนอย่างรวดเร็ว ด้วยความโกรธแค้น ลิงจึงทุบตีทำลายรังนกขมิ้นจนพินาศสิ้น ระบายโทสะจนสมใจแล้วค่อยจากที่นั่นไป พร้อมกับหนักรรุมที่ได้สั่งสมไว้แล้ว ครั้นพระศาสดาทรงเล่าเรื่องจบแล้วได้ตรัสว่า "ลิงในครั้งนั้น ได้มาเป็นภิกษุผู้เฝ้ากุฏิในบัดนี้ ส่วนนกขมิ้นในครั้งนั้น ได้มาเป็นเราตถาคตในบัดนี้"

ใบงานชุดที่ ๒

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์ห็นทานขาดกเรื่องกฎุกุสขาดกในอดีตชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุมิ ฐานิสโร

๑. ระหว่างลึงกับนกขมิ้น นักเรียนควรจะยกย่องนิสัยของสัตว์ตัวไหน เพราะเหตุไร

.....

.....

.....

.....

๒. นกขมิ้นมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร จงอธิบาย?

.....

.....

.....

.....

๓. ลึงมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร จงอธิบาย?

.....

.....

.....

.....

๔. ลึงทุบตีทำลายรังของนกขมิ้น เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

๕. เพราะเหตุใด ลึงจึงไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยเหมือนมนุษย์ได้

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน (ครั้งที่ ๒)

รายวิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : ๑. ลักษณะข้อสอบเป็นแบบปรนัย จำนวน ๕ ข้อ ๑ ข้อ ต่อ ๑ คะแนน (๕ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง □
 ของกระดาษคำตอบ

๑. ลิงไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยอย่างมนุษย์ได้ เพราะอะไร

ก. เพราะไม่มีมือ	ข. เพราะไม่มีเท้า
ค. เพราะไม่มีปัญญา	ง. เพราะไม่มีเงิน

๒. ลิงโกรธไม่พอใจนกขมิ้น เพราะเหตุใด

ก. เพราะคิดว่านกขมิ้นดูหมิ่นเหยียดหยาม
ข. เพราะคิดว่านกขมิ้นพูดไม่ให้กำลังใจ
ค. เพราะคิดว่านกขมิ้นด่าด้วยคำพูดหยาบคาย
ง. เพราะอิจฉาริษยานกขมิ้นที่มีรังอยู่สบาย

๓. ลิงโกรธไม่พอใจนกขมิ้นแล้ว ได้ทำอะไรต่อนกขมิ้น

ก. ได้สร้างรังให้นกขมิ้น	ข. ได้ทุบทำลายรังของนกขมิ้น
ค. ได้ฆ่านกขมิ้น	ง. ได้ดำนกขมิ้น

๔. นกขมิ้นมีรังอยู่ในที่ไหน

ก. ป่าเวฬุวัน	ข. ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
ค. ป่าอนุปิยอัมพวัน	ง. ป่าหิมพานต์

๕. ภิกษุผู้เฒ่ากุฎิโนบัดนี้ ในอดีตเกิดเป็นอะไร

ก. ลิง	ข. ช้าง
ค. นกขมิ้น	ง. เสือ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หิทันชาตคเรื่องมหาอุกกุสชาตคในปัจจุบันชาติ

สอนวัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... (จำนวน ๑ ชั่วโมง)

.....

๑. มาตรฐาน

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาตค/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๓. สาระสำคัญ

การศึกษานิทานชาตคเป็นเรื่องราวของอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เป็นแบบแผนของการ ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษานิทานชาตคนำมาซึ่งข้อคิดที่เป็นประโยชน์และมีใช้ ประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นถึงความประพฤติ ความรับผิดชอบชั่วดี ที่มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติ ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น ผู้เรียนจึงควรวิเคราะห์ แยกแยะ ในเนื้อหาที่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้องดังต่อไปนี้

๔. สาระการเรียนรู้

- เรื่องราวนิทานชาตคเรื่องมหาอุกกุสชาตคในปัจจุบันชาติ

๕. สมรรถนะ

- ๑) ความสามารถในการสื่อสาร
- ๒) ความสามารถในการคิด
- ๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)	ด้านคุณลักษณะ (A)
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ : - เรื่องราวของอุบาสกชื่อว่า	นักเรียนสามารถ อภิปราย : - เรื่องราวของอุบาสกชื่อว่า	นักเรียนมีคุณลักษณะคือ - ซื่อสัตย์สุจริต

มิตตคันถะได้ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัส สอนหมู่เหล่าภิกษุที่ไปเข้าเฝ้าได้ ถูกต้อง	มิตตคันถะได้ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัส สอนหมู่เหล่าภิกษุที่ไปเข้าเฝ้าได้ ถูกต้อง	- มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ
---	---	--

๗. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเกริ่นนำ

- นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

ขั้นสอน

- ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน
- ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้ว รวมทั้ง

สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู - นักเรียน

- ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงาน เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว
- นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
- ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑) หนังสือ พระพุทธศาสนา ป.๔	๒) ห้องสมุด
๓) ยูทูบ	๔) อินเทอร์เน็ต
๕) เพาเวอร์พอยท์	๖) ใบความรู้

๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน

- งานนำเสนอ	- รายงาน
- ใบงาน	- แบบทดสอบ

๑๐. การวัดผลและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	เครื่องมือวัด	วิธีวัด	เกณฑ์การประเมินผล
-------------------	---------------	---------	-------------------

ด้านความรู้ (K)	- งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	- ตรวจงานนำเสนอ - ตรวจงานค้นคว้า	ร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ (P)	- แบบคำถาม	- ตรวจคะแนนจากการ ตอบคำถาม	คุณภาพระดับ ๓
ด้านคุณลักษณะ (A)	- รายชื่อนักเรียน - แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้ - แบบประเมินการทำงาน	- เรียกชื่อเข้าเรียน - สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ - ประเมินชิ้นงาน	คุณภาพระดับ ๓

๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

๑๒.๓ แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนแผน

ชุดการอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (ชุดที่ ๓)

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานขาดกเรื่องมหาอุกกุสชาติในปัจจุบันชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุฒิ ฐานิสโร

ในสมัยพุทธกาล มีอุบาสกคนหนึ่งชื่อ "มิตตคันถกะ" อาศัยอยู่ในเมืองสาวัตถี เมื่อถึงวัยอันควรเขาประสงค์จะมีครอบครัว จึงไปสวามิภักดิ์กับนางหนึ่ง เมื่อภรรยาคลอดบุตรชายของเขา ที่พอจะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระในยามมีภัย เขาตอบว่ายังไม่มี นางจึงให้เขาไปผูกมิตรกับบุคคลต่างๆ ที่พอจะเป็นที่พึ่งได้ เขาเริ่มผูกมิตรกับคนสำคัญหลายคน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมหาชนด้วยการประพฤติธรรม คือ สังคหวัตถุ ๔ มีการให้ทาน พุดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย โดยเริ่มไปผูกมิตรกับนายทหารซึ่งเฝ้าประตูพระนคร ผูกมิตรกับอำมาตย์ และเสนาบดีทั้งหลาย ตลอดจนเข้าไปถวายการรับใช้ จนกระทั่งเป็นที่โปรดปรานของพระราชา และได้อุปฐากบำรุงพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย พระบรมศาสดาทรงโปรดให้เขาได้ดำรงอยู่ในฆราวาสธรรม แม้พระราชาที่ทรงโปรดพระราชนานอสิริยศแก่เขา เมื่อถึงวันอาวาหมงคล พระราชาได้พระราชทานเรือนหลังใหญ่ให้ มหาชนได้มอบของที่ระลึกมากมายให้แก่เขา ภรรยาของเขาส่งบรรณาการที่ได้รับพระราชทานจากพระราชาให้แก่อุปราช ส่งบรรณาการที่ได้รับจากอุปราชให้แก่เสนาบดี เป็นอย่างนี้ตามลำดับ เขาได้ผูกมิตรกับชาวเมืองไว้ทั่วหน้า และในวันที่ ๗ ได้จัดมหาสังการะถวายแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับภิกษุสงฆ์ ๕๐๐ รูป ครั้นเสร็จภัตกิจ พระบรมศาสดาทรงกระทำอนุโมทนาอุบาสกและภรรยาต่างได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ภิกษุทั้งหลายพากันสนทนากันถึงเรื่องนี้ พระบรมศาสดาเสด็จมาพลาญตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน เขากำเนิดในสัตว์เดียรัจฉาน ได้ผูกมิตรกับสัตว์อื่นๆ ทำให้พ้นจากภัยทั้งปวงได้"

ใบงานชุดที่ ๓

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์ห็นทานขาดกเรื่องมหาอุกฤษขาดกในปัจจุบันชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุมิ ฐานิสโร

๑. อุปาสกมิตตคันถกะไปผูกมิตรกับบุคคลต่าง ๆ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

๒. สังคหัตถ์ ๔ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๓. อุปาสกมิตตคันถกะผูกมิตรกับบุคคลใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

๔. อุปาสกมิตตคันถกะกับภรรยาบรรลุธรรมอะไร

.....

.....

.....

.....

๕. การผูกมิตรมีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน (ครั้งที่ ๓)

รายวิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : ๑. ลักษณะข้อสอบเป็นแบบปรนัย จำนวน ๕ ข้อ ๑ ข้อ ต่อ ๑ คะแนน (๕ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง □
 ของกระดาษคำตอบ

๑. อุบาสกมิตตคันถกะอาศัยอยู่ในเมืองใด

ก. พาราณสี	ข. เวสาลี
ค. ราชคฤห์	ง. สาวัตถิ

๒. การให้ทาน การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตัว
 เสมอต้นเสมอปลาย เรียกว่าธรรมอะไร

ก. สังคหวัตถุ ๔	ข. อิทธิบาท ๔
ค. อริยสัจ ๔	ง. พรหมวิหาร ๔

๓. อุบาสกมิตตคันถกะบรรลุนิพพานอะไร

ก. พระโสดาบัน	ข. พระสกทาคามี
ค. พระอนาคามี	ง. พระอรหันต์

๔. อุบาสกมิตตคันถกะได้ผูกมิตรกับบุคคลใดเป็นคนแรก

ก. พระราชา	ข. อำมาตย์
ค. คนเฝ้าประตูพระนคร	ง. เสนาบดี

๕. ภรรยาของอุบาสกมิตตคันถกะให้อุบาสกไปทำอะไรกับบุคคลต่างๆ

ก. ผูกข้อมือ	ข. ผูกคอ
ค. ผูกขา	ง. ผูกมิตร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานชาดกเรื่องมหาอุกกุสชาดกในอดีตชาติ

สอนวัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา..... (จำนวน ๑ ชั่วโมง)

.....

๑. มาตรฐาน

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีศรัทธาที่ถูกต้องยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒. ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

๓. สาระสำคัญ

การศึกษานิทานชาดกเป็นเรื่องราวของอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษานิทานชาดกนำมาซึ่งข้อคิดที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นถึงความประพฤติ ความรับผิดชอบชั่วดี ที่มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติ ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น ผู้เรียนจึงควรวิเคราะห์ แยกแยะ ในเนื้อหาที่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้องดังต่อไปนี้

๔. สาระการเรียนรู้

- เรื่องราวนิทานชาดกเรื่องมหาอุกกุสชาดกในอดีตชาติ

๕. สมรรถนะ

๑) ความสามารถในการสื่อสาร	๒) ความสามารถในการคิด
๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา	๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)	ด้านคุณลักษณะ (A)
นักเรียนสามารถวิเคราะห์ : - เรื่องราวของสัตว์ ๔ สหายได้	นักเรียนสามารถ อภิปราย : - เรื่องราวของสัตว์ ๔ สหายได้	นักเรียนมีคุณลักษณะคือ - ซื่อสัตย์สุจริต

ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่แฝงอยู่ใน เรื่องราวของสัตว์ ๔ สหายได้ ถูกต้อง	ถูกต้อง - ข้อธรรมะที่แฝงอยู่ใน เรื่องราวของสัตว์ ๔ สหายได้ ถูกต้อง	- มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ
---	---	--

๗. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นกริณนำ

- นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระและนั่งสมาธิ ๓ นาที

ขั้นสอน

- ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะสอน
- ครูนำเสนอความรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- ครูให้นักเรียนได้สอบถามประเด็นที่ยังสงสัยจากเนื้อหาที่ได้เรียนแล้ว รวมทั้ง

สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจระหว่างครู - นักเรียน

- ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงาน เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจ

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปประเด็นเนื้อหาหลักที่ได้เรียนมาแล้ว
- นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน
- ครูกล่าวให้กำลังใจนักเรียนพร้อมแจ้งจุดประสงค์เนื้อหาที่จะเรียนในคาบต่อไป

๘. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑) หนังสือ พระพุทธศาสนา ป.๔	๒) ห้องสมุด
๓) ยูทูบ	๔) อินเทอร์เน็ต
๕) เพาเวอร์พอยท์	๖) ใบความรู้

๙. ภาระงาน/ชิ้นงาน

- งานนำเสนอ	- รายงาน
- ใบงาน	- แบบทดสอบ

๑๐. การวัดผลและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	เครื่องมือวัด	วิธีวัด	เกณฑ์การประเมินผล
-------------------	---------------	---------	-------------------

ด้านความรู้ (K)	- งานนำเสนอ - งานค้นคว้า	- ตรวจงานนำเสนอ - ตรวจงานค้นคว้า	ร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ (P)	- แบบคำถาม	- ตรวจคะแนนจากการ ตอบคำถาม	คุณภาพระดับ ๓
ด้านคุณลักษณะ (A)	- รายชื่อนักเรียน - แบบประเมินพฤติกรรม การเรียนรู้ - แบบประเมินการทำงาน	- เรียกชื่อเข้าเรียน - สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ - ประเมินชิ้นงาน	คุณภาพระดับ ๓

๑๑. ความเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้อำนวยการโรงเรียน

๑๒. บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนรู้

๑๒.๑ ผลการเรียนรู้

.....

.....

๑๒.๒ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

๑๒.๓ แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เขียนแผน

ชุดการอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (ชุดที่ ๔)

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์หนีทานชาดกเรื่องมหาอุกกุสชาดกในอดีตชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุฒิชัย ฐานิสโร

ในอดีตกาล มีสระใหญ่อยู่สระหนึ่ง ทางทิศใต้ของสระมีพญาเหี้ยวอาศัยอยู่ ทิศตะวันตกมีนางเหี้ยวตัวหนึ่ง ทิศเหนือเป็นที่อยู่ของพญาราชสีห์ ทิศตะวันออกมีพญานกออกอาศัยอยู่ ส่วนในสระน้ำมีพญาเต่าอาศัยอยู่ ครั้นนั้น พญาเหี้ยวปรารถนาจะได้นางเหี้ยวมาเป็นภรรยา แต่นางเหี้ยวได้แนะนำให้ไปผูกมิตรกับสัตว์ที่อยู่ตามทิศต่างๆ เสียก่อน เพื่อเวลามีภัยเกิดขึ้น จะได้มีมิตรสหายคอยช่วยเหลือ พญาเหี้ยวจึงไปผูกมิตรกับพญานกออก พญาเต่า และพญาราชสีห์ จากนั้นทั้งคู่ก็ได้อยู่ร่วมกัน ทำรังอยู่บนต้นกระพุ่มบนเกาะกลางสระน้ำ ต่อมาไม่นานนางเหี้ยวก็นำไข่มาฟักลูกน้อยสองตัว วันหนึ่ง มีนายพรานออกล่าสัตว์ตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น ยังไม่ได้อะไรเลย จึงเข้าไปพักเหนื่อยที่ใต้ต้นกระพุ่มและก่อไฟขึ้น ควนไฟได้รมลูกเหี้ยวมันจึงส่งเสียงร้อง เมื่อพรานได้ยินเสียง ก็คิดจะปืนขึ้นไปเอาลูกเหี้ยวมาเป็นอาหาร นางเหี้ยวเห็นเช่นนั้น จึงบอกให้พญาเหี้ยวไปขอความช่วยเหลือจากพญานกออก พญานกออกได้ปลอบโยนว่า "อย่ากลัวไปเลย ธรรมชาติบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมช่วยเหลือมิตรสหายในยามมีภัย" พญานกออกรีบบินมาจับที่ยอดไม้ เฝ้ามองดูการกระทำของนายพราน

ขณะที่นายพรานปืนขึ้นต้นไม้ใกล้จะถึงรัง พญานกออกก็ดำลงไปในสระ เอาปากอมน้ำแล้วบินไปพ่นน้ำใส่คบเพลิงจนดับ นายพรานจึงต้องปืนลงมาจุดคบเพลิงใหม่แล้วปืนกลับขึ้นไปอีกครั้งใกล้จะถึงรัง พญานกออกก็เอาน้ำมาดับไฟอีก ทำเช่นนี้จนถึงเที่ยงคืน นายพรานก็ยังไม่ละความพยายาม ส่วนพญานกออกรู้สึกเหน็ดเหนื่อยมาก พญาเหี้ยวขอบคุณในน้ำใจของพญานกออก และขอรับรองให้เพื่อนพักผ่อนก่อน จากนั้นก็บินไปขอความช่วยเหลือจากพญาเต่า พญาเต่าฟังดังนั้นจึงกล่าวให้กำลังใจว่า "เพื่อนไม่ต้องเป็นห่วงหรอก เราจะช่วยเหลืออย่างสุดกำลังความสามารถ เพราะบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมมีความจริงใจต่อมิตรสหาย และคอยให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่องอย่างสุดกำลัง" ลูกเต่าซึ่งอยู่ใกล้ๆ พญาเต่า มีความคิดว่า จะต้องช่วยเหลือพ่อ จึงขออาสาทำหน้าที่นี้แทน แต่พญาเต่าห้ามไว้เพราะเห็นว่ายังเล็กอยู่ จากนั้นได้ดำลงไปให้น้ำ กวาดเอาเปลือกตมและสาหร่ายขึ้นมาดับไฟที่ก่ออยู่ใต้ต้นไม้ นายพรานเห็นจึงไล่จับเต่า พญาเต่ารีบหนีดำลงไปตรงน้ำลึก นายพรานไม่รู้ว่าน้ำลึกจึงกระโดดตามลงไป จมมหาเต่าอยู่นานก็ไม่เจอ ทำให้ต้องลอยคออยู่ในน้ำ ได้รับความลำบากและเหน็ดเหนื่อยมาก ครั้นขึ้นฝั่ง นายพรานก็ก่อไฟใหม่และเตรียมขึ้นไปจับลูกนกอีก นางเหี้ยวจึงบอกให้พญา

เหยี่ยวไปขอความช่วยเหลือจากพญาราชสีห์ พญาราชสีห์กล่าวว่า "สหายเหยี่ยว เรื่องนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยฉันจะช่วยเหลือเพื่อนเอง เพราะธรรมชาติของวิญญูชน เมื่อรู้ว่ามีภัยเกิดขึ้นกับมิตรสหาย ย่อมต้องพยายามทำทุกอย่างเพื่อช่วยคุ้มครองมิตร"

จากนั้นพญาราชสีห์ก็วิ่งไปหานายพราน นายพรานเห็นราชสีห์วิ่งตรงเข้ามาหา จึงเกิดความกลัวตาย รีบวิ่งหนีไปอย่างสุดชีวิต ทำให้ลูกน้อยของพญาเหยี่ยวได้รับความปลอดภัย พญาเหยี่ยวมีใจร่าเริงยินดีและขอบคุณมิตรสหายทั้งหลาย ความที่สัตว์เหล่านี้ มีความสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้านไม่ทอดทิ้งกันในยามมีภัย จึงเป็นสัตว์ที่มีความรัก ความสามัคคีกันอย่างแน่นแฟ้นจนตลอดชีวิต เราจะเห็นว่า มิตรแท้มีความสำคัญต่อชีวิตของเราทุกคน เมื่อมีมิตรแล้วก็ให้ผูกมิตรไว้ให้ดี อย่าได้ด่วนทำลายมิตรภาพของกันและกัน ต้องรู้จักถนอมน้ำใจกัน รักษาสัมพันธไมตรีไว้อย่าให้เสื่อมคลาย แม้บางครั้งอาจมีความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้น ให้รับเข้าหากันประนีประนอม อะลุ่มอล่วยกัน อย่าได้ถือสาหาความ เพราะเรื่องอื่นเป็นเรื่องเล็ก แต่มิตรภาพเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่และสำคัญกว่า มิตรแท้ที่สำคัญที่สุดที่เราจะมองข้ามไปไม่ได้ คือกัลยาณมิตรที่อยู่ภายในตัวของเรา ซึ่งก็คือพระรัตนตรัยภายในนั่นเอง ท่านเป็นมิตรที่ยิ่งกว่ามิตรทั้งหลาย มีแต่ความปรารถนาดีล้วน ๆ ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ ท่านสามารถช่วยให้เราพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เวลาเรามีทุกข์สามารถพึ่งท่านได้ตลอดเวลา จะช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ชีวิตของเรามีแต่ความสุข ความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

ใบงานชุดที่ ๔

รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา สด๔๑๐๑

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ หลักธรรมและการปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธศาสนา (๔ ชั่วโมง)

เรื่อง การคิดวิเคราะห์ห็นทานขาดเรื่องมหาอุกฤษขาดกในอดีตชาติ

ครูสอน พระมหาภาควุมิ ฐานิสโร

๑. พญาเหยี่ยวผูกมิตรกับสัตว์ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒. พญาเหยี่ยวผูกมิตรกับสัตว์ที่อยู่ตามทิศต่างๆ เพื่ออะไร

.....

.....

.....

.....

๓. พญานกออกได้ช่วยเหลือพญาเหยี่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๔. พญาเต่าได้ช่วยเหลือพญาเหยี่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๕. การมีมิตรแท้มีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (ครั้งที่ ๔)

รายวิชา พระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๑
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : ๑. ลักษณะข้อสอบเป็นแบบปรนัย จำนวน ๕ ข้อ ๑ ข้อ ต่อ ๑ คะแนน (๕ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ☐
 ของกระดาษคำตอบ

๑. พญาเหี้ยวไม่ได้ผูกมิตรกับสัตว์ชนิดไหน

ก. พญานาค	ข. พญานกออก
ค. พญาเต่า	ง. พญาราชสีห์

๒. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้เฝ้าน้ำมาพ่นใส่คบเพลิงจนดับ

ก. พญาเหี้ยว	ข. พญานกออก
ค. พญาเต่า	ง. พญาราชสีห์

๓. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้ไล่นายพรานจนหนีไป

ก. พญาเหี้ยว	ข. พญานกออก
ค. พญาเต่า	ง. พญาราชสีห์

๔. สัตว์ชนิดไหนเป็นผู้เอาเปี้ยกตมและสาหร่ายมาดับไฟ

ก. พญาเหี้ยว	ข. พญานกออก
ค. พญาเต่า	ง. พญาราชสีห์

๕. นางเหี้ยวให้กำเนิดลูกน้อยกี่ตัว

ก. ๑ ตัว	ข. ๒ ตัว
ค. ๓ ตัว	ง. ๔ ตัว

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : พระมหาภาควัฒน ฐานิสโร/นาคทัต
๒. ภูมิลำเนาเดิม : บ้านเลขที่ ๔๘ หมู่ที่ ๙ ตำบลหนองปรือ อำเภอนาทม จังหวัด
กาญจนบุรี ๗๑๒๒๐

๓. สถานที่/หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้

- ๓.๑ ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดดอกไม้ ๕๕ ซอยสาธุประดิษฐ์ ๕๘ แขวงบางโพธิ์
เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐
- ๓.๒ สถานศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗๙ หมู่ที่ ๑
ตำบลลำไทร อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
- ๓.๓ E – MAIL : Parkpoom7725@gmail.com

๔. สถานที่บรรพชา/อุปสมบท

- ๔.๑ การบรรพชา : บรรพชาเมื่อวันที่ ๒๙ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘
ณ วัดหนองผักแว่น ตำบลหนองปรือ กิ่งอำเภอนาทม
จังหวัดกาญจนบุรี
- ๔.๒ การอุปสมบท : อุปสมบท เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๗
ณ วัดหัวลำโพง แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ การศึกษาแผนกสามัญ :

- พ.ศ. ๒๕๓๘ สำเร็จการศึกษาประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหนองผักแว่น
ตำบลหนองปรือ กิ่งอำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี
- พ.ศ. ๒๕๔๕ สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ณ
โรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นสูง(ปวส.) โรงเรียนพนิตย
การสยาม ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๕๖ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
๑๐๗๐๐
- พ.ศ. ๒๕๖๑ ปัจจุบันกำลังศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา รุ่นที่ ๓ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลลำไทร อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

๕.๒ การศึกษาแผนกธรรม - บาลี :

พ.ศ. ๒๕๔๐ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สังกัดสำนักเรียนวัดมหาสวัสดิ์คีรีญาติวัดพุทธาราม
ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม

พ.ศ. ๒๕๕๒ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สังกัดสำนักเรียนวัดคลองโพธิ์
ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

๖. ประวัติการทำงาน : พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ เป็นครูสอนนักธรรม ณ สำนักเรียนวัดหัวลำโพง
แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕ เป็นครูสอนบาลี ณ สำนักเรียนวัดเรืองยศสุทธาราม
แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน เป็นครูสอนศีลธรรม ณ โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวง
บางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘ เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการตรวจบาลีสสนามหลวง

๗. ความสามารถพิเศษ : ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาบาลีได้

๘. คติประจำใจ : ตนเตือนตนขอให้ตนพ้นผิด ตนเตือนจิตตนได้ใครจะเหมือน
ตนเตือนตนไม่ได้ใครจะเตือน ตนขอเชื่อใครจะช่วยให้อภัยการ